

P 400(2)

L. Könyvargató

A könyvtáros

1962. ÉVI JÚLIUS HÓ / TIZENKETTEDIK ÉVFOLYAM

7

T A R T A L O M

	Oldal
TARNAI NÁNDOR: Hogyan segítjük a „BÉKE” termelőszövetkezet mindennapi munkáját ...	377
Ki tud Zemán Jánosról?	378
Dr. WEGER IMRE: Nemzetközi osztályozási értekezet Budapesten	379
Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanácsa alakult át az OKT	380
A helyismereti gyűjtemény és a helyi kötetkatalogusok (pr)	381
GERŐ GYULA: Szépülő könyvtárak	382
GADÓ GYÖRGY: Miért kevés a könyv Spanyolországban?	385
HORVÁTH VIKTOR: A lengyel nyilvános hírlapolvasótermek	386
VARGHA BALÁZS: Főlöleges munkák egy gyermekkönyvtárban	389
A szakszervezeti könyvtárhálózatok 1961. évi eredményei	390
MARTON TIBORNÉ: Egy kerületi könyvtár műszaki részlegében	392
KISFALUDI SÁNDOR: A községi könyvtárak törzsanyagának kialakításáról	395
Ónálló községi könyvtárosok tapasztalateséréje (sz-f)	397
BÉNYEI JÓZSEF — Sz. SZABÓ LÁSZLÓ: Külterületi könyvankétok tapasztalatai	398
MAGYAR JÓZSEFNÉ: A középfokú könyvtárosképző tanfolyam egy hallgató szemével	400
BERTÓK LÁSZLÓ: Kisközségek olvasómozgalma	402
Könyvtári görbétükör. SZÖLLÖSY KÁLMÁN: A megfáradt demokrata	404
SZABÓ ANDRÁS ENDRE: A legtöbbit olvasó vidéki városok — 80 évvel ezelőtt	405
FEKETE PETERNÉ: Az óvodás kortól a KISz korosztályig	406
DÜMMERTH DEZSŐ: Garay János mint könyvtáros	407
CZURDA JÁNOS: Az üdülők könyvellátásáról	408
Kérdezz — felelek	409
Szabadpolic és fürdősapka (o-l)	410
A könyvbarát-mozgalom hírel	411

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

BOZÓKY ÉVA: Könyvhét, könyvbarátok, könyvtárosok	412
Eseménynaptár	414
Egy író-olvasó találkozó és ami mögötte van (-h-e)	415
LUKÁCSY SÁNDOR: Pascal (1623—1662)	417
LÁNYI KAMILLA: Szlovák írók — magyar olvasók	418
Könyvkiállítások	419
LIPTÁK GÁBOR: Könyvek a Balatonról	420
POMOGÁTS BÉLA: 1961. magyar lírája	423
A Corvinák történetéből	424
Olvasás közben. „Színesebb, gazdagabb, izgalmasabb lett”	425

Könyvismertetések

A modern természettudományok filozófiai problémái (Fein Judit)	426
DOBI ISTVÁN: Vallomás és történelem (-k-)	426
Korunk kapitalizmusa II. (Sz. R.)	427
FÜLÖP JÁNOS: Visszatérni jó (Térfi Tamás)	427
HUSTÁCI SÁNDOR: Névtelenek (Szalay Károly)	428
FÉJA GÉZA: Kuruc idő (-ék-)	428
HEGEDŰS GÉZA: Idegen mezőkön (-y-r)	429
ÉMILE ZOLA: Hölgyek öröme (L. K.)	429
HANS FALLADA: Halálodra magad maradsz (P. L.)	430
SZERAFIMOVICS: Erdőtűz (Vámosi Pál)	430
JORGE AMADO: Gabriela, szektű és fahéj (Zolnay Vilmos)	431
SZAMBEN USZMAN: Vajudas (Csiki Ottó)	431
RUDOLF PETERSHAGEN: A lelkiismeret lázadása (Frank László)	432
SOLER PUIG: Szándékos emberölés (L-a.)	432
WILLIAM FAULKNER: Megszületik augusztusban (S. A.)	433
P. KLUSANCEV: Irány a hold (Gy. I.)	433
DÉKÁNY ANDRÁS: Az elveszett sziget (Berecz József)	434
VIDOR MIKLÓS: Galambposta (Nagydiósi Gézáné)	434
FRANTISEK BEHOUNEK: Az Északi-sark robinsonjai (Györi György)	435
Tolsztoj emlékkönyv (-cs-)	435
NÉMETH LÁSZLÓ: Lányaim (Bozóky Éva)	436
BERÉNYI GYÖRGY: Tűnő fehér foltok (p. r.)	436
TOMBOR TIBOR: A könyvtári állomány védelme. A könyvhigiéniá alapjai (Vértesy Miklós)	437
Újabb mezőgazdasági szakbibliográfiák (S. Szabó Ferenc)	438
SZALAI GYÖRGY: Legyetek éberek (Horváth Tibor)	439
Hírek	440

Címlapképünk: A Csepel Autógyár szakszervezeti könyvtárában (elkünnket lásd a 382. oldalon).

(Jánosi Ferenc felv.)

A könyvtáros

A Művelődésügyi Minisztérium lapja. Szerkesztő bizottság: Katona Jenő főszerkesztő, Páldy Róbert szerkesztő, Barabási Rezső, Ebergényi Tibor, Gönczi Imre, Kellner Béla, Kiss Jenő, Kondor Istvánné, Kóhalmi Béla, Maruzs Elemérné, Sallai István, Szekeres Pál, Vörös Géza, V. Dr. Waldapfel Eszter. — Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Sala Sándor. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9/11. Telefon 221—293. Terjeszti a MAGYAR POSTA

Hogyan segítjük a „Béke” termelőszövetkezet mindennapi munkáját

Szövetkezeti tagjaink nagyüzemi dolgozókká válásához szükség van szakmai tudásuk fejlesztésére is. Jól látja ezt községünk, *Mágoacs község* termelőszövetkezetének vezetősége, s e téren jó irányító munkát végez, amelybe mint könyvtáros én is bekapcsolodom. Munkám azzal kezdődött, hogy a tanácsi kezelésbe adás alkalmával kiselejtezem az elavult mezőgazdasági szakkönyveket. A mezőgazdasági művelési módszerek fejlődését azonban állandóan figyelemmel kell kísérnem, s ezzel egyidőben a megfelelő szakkönyvekről is gondoskodnom kell. Élő példa erre a még néhány évvel ezelőtt korszerűnek tekinthető kukoricavetési mód, a négyzetes vetés. Ma ez az eljárás olyan üzemekben, ahol már a vegyszeres gyomirtást alkalmazzák, túlhaladottnak tekintendő, s így természetes, hogy felesleges népszerűsíteniem az erről szóló szakkönyveket. Ma már 20—22 ezres tőszámot emlegetünk egy katasztrális holdnál, s a kapálás helyett a vegyszeres gyomirtást használják majd a tsz-ben.

A beszerzésnél felhasználom az Országos Mezőgazdasági Könyvtár *Tanácsadó a mezőgazdasági szakkönyvállomány hasznosítására* című ajánló bibliográfiáját, ebben megtalálom azokat a szakkönyveket, amelyek a falusi könyvtár törzanyagát képezik, és részben már itt kezdem az ismerkedést a könyvek tartalmával is. Például ebből tudtam meg, hogy mivel permetezést és porozást használnak a szőlőben és gyümölcsösben, meg kell rendelnem a 131. és 132. sorszámú szakkönyveket is. (*Bordás: Mérgezési veszély elhárítása a növényvédelmi munkában, illetve Erdélyi—Tengerdi: Permetezés, porozás a gyümölcsösben, szántóföldön és konyhakertben.*) Igaz, hogy erre a munkára külön kioktatják a gépkezelőt, a permetlevet előkészítő szakmunkást, sőt, mivel a permetlevék és porok mérgező hatásúak, az ilyen munkát végző dolgozók balesetvédelmi oktatásban is részesülnek. Mégis szükségesnek tartom, hogy a könyvtár effajta irodalommal rendelkezzen. Gondoljunk arra, hogy a betanított szakmunkásoknak is szükségük van a továbbképzésre, és hogy mellettük segédmunkások fognak dolgozni. Sőt a könyvet felhasználhatják a háztáji gyümölcsösökben is, és hasznosan forgathatják majd a mezőgazdászok, akik eddig is több könyvet vittek a könyvtárból. (Csak néhányat sorolok fel: *Mezőgazdasági zsebkönyv, A növényvédelem gyakorlati kézikönyve, Kertészek kézikönyve stb.*) A mezőgazdászok egyébként is gondolnak a dolgozók szakmai képzésére, mert pl. mielőtt a tsz áttért a gépi fejésre, már előre felhívták figyelmemet, hogy szükségük volna ilyen jellegű szakkönyvre. A dolgozók ma már Csiszár Vilmos: *Fejés, gépi fejés c. szakkönyve* alapján végzik munkájukat.

A tsz mindjobban gépesedik, aminek következtében egyre több, főleg női munkaerő szabadul fel. Az ő foglalkoztatásukról tehát gondoskodni kell. A szövetkezet a körülmények figyelembevételével már ki is dolgozott egy tervet, s mivel a termelőszövetkezet sorsának alakulása nálunk mindenkinek szívügye, a Népfront egyik estéjén ezt megbeszéltük. Eszerint az idén a tsz több cirkot termel, melyet szalagszerűen házilag fog feldolgozni. Így hát feladatomná vált az ilyen tárgyú szakkönyvek beszerzése is. Azután például elterveztük az eddig hasznavehetetlen vizenyős rét amerikai fűzavesszővel való betelepítését. A vesszők kitermelésével, előkészítésével, a kosárfonással és kerti fonott garbitúrák készítésével itt is sok munkaerőt tudnak foglalkoztatni. Ebbe a tervbe

is be kell kapcsolódnom. Továbbá, mivel újabb halastavaink létesítésével több halászati szakember kiképzésére van szükség, be kell szereznem pl. Fehér István: Halászat c., halászmesterképző tankönyvét.

De folytathatnám a felsorolást a kanadai nyárfák telepítésével, a baromfi-keltetéssel, az etetéssel, a sertésneveléssel, hizlalással, hisz szinte végnélkül kínálkozik alkalom a segítésre.

Ha tehát valóban szakmai segítséget akarok adni a szövetkezetnek, akkor az évről évre azonos termelési ágakat és az állandó fejlődést kell figyelemmel kísérnem, de ismernem kell az újabb feladatokat is, továbbá állandó olvasókká kell nevelnem a szövetkezet tagjait. A könyvtárosnak benne kell élnie a falu lüktető életében. Látnia kell, hogy dolgozó parasztjaink többségében egészséges erjedés indult meg, belátják, hogy ma már nem elégséges az a szaktudás, amivel rendelkeznek.

Mind ezek ismeretében végezhetek csak eredményes munkát, segíthetem, irányíthatom az olvasókat. Azonban tisztázunk még valamit: Könyvtáros berkekben nem egyszer hangzik el a szövetkezet megsegítésével kapcsolatban, hogy „a tsz-t azzal támogattam, hogy beszeréztem a megfelelő szakkönyveket”, vagy „mással nem tudok segíteni, mint ajánlom a szakkönyveket” stb. Igen, általában az a vélemény, hogy a könyvtár csak szakkönyvekkel támogathatja a termelőszövetkezeteket. De a szakkönyvekkel csak egyoldalú támogatást adhat... Szükséges, hogy az olvasó személyiségének megfelelően szépirodalmi, természet- és társadalomtudományi könyvekkel is ellássuk az olvasókat, mert csak így válhatnak teljes emberré.

T a r n a i N á n d o r

KI TUD ZEMÁN JÁNOSRÓL!

Ezzel a névvel Tánicsics önéletírásában találkozunk. Ezt olvashatjuk róla: „Születésem helyén kívül van szeretett hazám földjén még egy drága pont, ez Izsák község... nem is annyira a község nevezetes pont rám nézve, hanem akkor [ti. Tánicsics ifjúsága idején] volt nagyérdemű tanítója: Zemán János... Talán egy sincs az emberi teremtmények közt oly tanító vagy tanár, kinek egy másik halandó annyi hála-köszönettel tartoznék, amennyivel én Zemán Jánosnak, az egyszerű község- vagy néptanítónak tartozom. Az ő könyvtára nem az övé volt, hanem az enyém; ő gyűjtögette ugyan összetakarított garasából, de én vettem hasznát; a fölkelő nap ott talált már a könyvek közt, a lenyugvó nap is ott talált még; el merem mondani, hogy mióta a sajtót föltalálták, talán soha senki annyira nem gyönyörködött benne, mennyire én... Mikor én 1822. év táján hozzákerültem Izsákra, tökéletes fajnőkö valék, a szellemnek csirája megvolt bennem, de ennek fejlesztésére, érlelésére Zemán könyveiben volt meg a tápanyag. Ha ezek rendelkezésemre, szolgálatomra, illetőleg használatomra nem állanak volna, éppen úgy faragatlan tuskó maradtam volna, mint annyi sok más. Ifjú koromtól fogva a szenvedélyek ragadtak volna el, s nem ébredhetett volna bennem polgári erény, nem tüzelt volna honszerelmem a

kötelességek hű teljesítésére. Ezért tartozom én Zemán János emlékének hála-köszönettel... Történt bennem már akkor valami nevezetes változás, amikor robotban szántottunk, s a hajdú méltatlanul megvert, s e méltatlan bánás élénk emlékezete lelkemből ki nem törődött, de korántsem vettem magamon akkora változást észre, mint mikor Zemán könyvei közt egy egész ismeretlen új világ tűnt fel rám nézve... Zemán bácsi örömmel szemlélte, hogy könyveit rendeltetésük szerint felhasználom...”

Érdekes volna tudni valami közelebbit erről a néptanítóról, akinek alakját Tánicsics ilyen meleg szavakkal örökítette meg; érdekes volna tudni, mit tartalmazott a számára bizonyonyal nem nagy könyvtár (Tánicsics „szerény”-nek nevezi), mely egész életére szóló szellemi útravalóval látta el a leendő népporradalmárt. A lexikonokban hiába keressük Zemán János nevét, de talán valami helyi hagyomány, izsáki anyakönyvi vagy egyéb hivatalos iratok elárulhatnának egyet-mást róla, sorsáról. E sorokat figyelmeztető felhívásként tesszük közzé: Izsák községnek és környékének tanárai, könyvtárosai hasznos munkát végeznének, ha felkutatnának valamit a magyar művelődéstörténet e rokonszenves, ismeretlen alakjáról.

Nemzetközi osztályozási értekezlet Budapesten

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás 3-as, társadalomtudományi főosztályának felülvizsgálata 1959 óta folyik. Az egyes értekezletek lefolyásáról, a tárgyalt kérdésekről *A könyvtáros* annak idején beszámolt.* A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség (Fédération Internationale de Documentation) FID C/3 elnevezésű bizottságának, amely ezzel a feladattal foglalkozik, hatodik ülésszaka május 10. és 12. között zajlott le Budapesten.

Az ülésszak rendezését az Országos Dokumentációs Bizottság, a FID magyar képviselője vállalta. A konferencia színhelye az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ volt. *Jánszky Lajos* főigazgató, a FID alelnöke és munkatársai mindent megtettek a konferencia eredményes és zavartalan lebonyolítása érdekében.

Magát az ülésszakot megelőzően (május 8—9-én) a szocialista országok delegációi tartottak előkészítő megbeszélést a közös álláspont kialakítása érdekében. Ezen a megbeszélésen a csehszlovák, a lengyel, a magyar, a német demokratikus és a szovjet delegátusok vettek részt.

Az ülésszak elnöke *Einar Öhman* (Svédország), a FID osztályozási szakosztályának vezetője volt. Az értekezleten a következő delegációk voltak jelen: *Csehszlovákia* (B. Levčík, A. Zaruba), *Hollandia* (J. D. Kornevaar, A. van der Laan, J. C. G. Wesseling), *Jugoszlávia* (M. Samardžija), *Lengyelország* (M. Leska, S. Telechun), *Magyarország* (Babitzky Béla, Lázár Péter, Rózsa György, Weger Imre), *Német Szövetségi Köztársaság* (M. Schuchmann, K. G. Wernicke), *Szovjetunió* (N. G. Gavrilov, J. G. Golouhova).

Az értekezlet napirendjén három kérdés szerepelt: (1) az ETO 33 *Politikai gazdaságtan. Közgazdaságtan* szakjának revíziója; (2) az ideológiai szempont szerinti alcsoportok és (3) a 3 *Társadalomtudományok* szak felülvizsgálatának elvei különös tekintettel a szociológia helyére.

A harmadik napirendi pont tárgyalására már nem volt elegendő idő, de a két első pontot az ülésszak résztvevői alaposan megvitatták. A 33-as szak újrafelosztása terén megegyezés jött létre: a régi felosztás szerinti 335 *Szocializmus* szakot a 33-as főosztályból kiemelték, végleges helye, valahol a 3-as szak elején lesz, de még nincsen eldöntve, hogy hol. Egyesítették a 332 *Bank- és hitelügy*, 336 *Allami pénzügyek* és a 337 *Vámügy* szakokat; a 334 *Szövetkezés. Szövetkezetiügy* beleolvadt a 338 *Népgazdaság. Termelés* szakba. A „felszabadult” 337 szakba kerül a jelenlegi 38 *Kereskedelem. Közlekedés*, — ilymódon megszűnik a gazdasági fogalmak szétszakítottsága (eddig a 33 és 38 főosztályokban). A 33-as szak fejezetbeosztása tehát így alakul:

- 33 **Népgazdaság. Közgazdaságtudományok. Gazdasági helyzet**
- 330 Politikai gazdaságtan. A gazdaság elmélete
- 331 Munka. Munkagazdaságtan. Munkaszervezés
- 333 Föld és földbirtok
- 336 Pénzügyek. Bankok. Hitel. Pénz. Vámügy
- * 337 Kereskedelem. Közlekedés
- 338 Termelés. Gazdasági fejlődés (Itt van a szövetkezetiügy főhelye; az egyes mezőgazdasági, hitel- stb. szövetkezetek a megfelelő szakba kerülnek.)
- 339 Elosztás. Felhasználás. Jövedelem. Nemzeti vagyon. Nemzeti jövedelem

A 330 *Politikai gazdaságtan* további felosztása terén a szocialista országok delegációi előterjesztették az előzetes megbeszélésen a csehszlovák B. Levčík javaslata alapján kidolgozott tervezetüket. *Ez a marxista—leninista politikai gazdaságtan*, illetve a *gazdaság vezetése, tervezése* szakok osztályozására a szabad 330.5 és 330.6 számokat javasolta részletes bontásban. Ezzel szemben állott M. Samardžija professzor, jugoszláv delegátus javaslata, aki mind a szocialista, mind a polgári gazdaság fogalmait az ETO jelen kereteibe — a 330.1 szakba — építette bele. Mindkét javaslat csak az ülésszak megnyitása napján vált a többi delegációk számára ismeretessé: így döntés ebben a kérdésben nem volt várható.

Az ideológiai szempont szerinti alcsoportok abból az 1959-ben felvetett elgondolásból alakultak ki, hogy bizonyos esetekben célszerű kifejezni a „szocialista körülmények között” értelmet, mivel nem azonos fogalmakról, hanem csupán azonos sza-

* Lásd Lázár Péter cikkeit: *Nemzetközi konferencia az Egyetemes Tizedes Osztályozásról Budapesten*. = *A könyvtáros* 9(1959) 641—643. old.; *Nemzetközi osztályozási értekezlet Prágában és Weisbadenben*. = *A könyvtáros* 10(1960) 182. old.; *Az Egyetemes Tizedes Osztályozás társadalomtudományi táblázatainak revíziója*. = *A könyvtáros* 11(1961) 390—394. old. — A részletes beszámoló az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadásában évenként megjelenő *Külföldi tanulmányok* c. tanulmánygyűjteményben található (3. sz. 1959. 97—102., 151—156., 157—160. old.). A további évek konferenciájáról a beszámoló a megfelelő évek kötetiben fog megjelenni.

vakról van szó (ilyenek pl. tőke, kooperáció stb.). A nyugati javaslat számos ideológiai szempontot sorol fel (histórikus, monarchikus, republikánus, liberális, radikális stb.), de a felsorolás soha nem lehet teljes és egyértelmű, emiatt a szocialista delegációk részéről erős bírálatban is részesült. A vita még nem dőlt el, megállapodás egyelőre nem jött létre.

Befejezésül a résztvevők megegyeztek abban, hogy a következő, hetedik ülés-szak színhelye Hága, időpontja szeptember hó vége lesz.

dr. Weger Imre

Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanácsá alakult át az OKT

Az Országos Könyvtárügyi Tanács májusi ülésén tárgyalta *dr. Láng Imre* előterjesztésében a dokumentációs tagozat megalakulásával kapcsolatos kérdéseket. A dokumentáció szerepének és fontosságának megnövekedése szükségessé tette a dokumentációs problémák gondozásának országos rendezését. A szakdokumentáció (műszaki, mezőgazdasági stb.) egyes kérdéseinek gondozása a különböző szakterületek irányító szerveinek feladatkörébe tartozik (*Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság* stb.). Vannak azonban a dokumentációnak elvi, módszertani jellegű, általánosítható kérdései. Ezek megtárgyalására szüknek bizonyult az OKT szakbizottságaként működő *Országos Dokumentációs Bizottság* kerete, noha nyilvánvalóan fontos érdekek fűződnek ahhoz, hogy a dokumentációs szolgáltatások fejlesztésének módszertani kérdései a könyvtárüggyel egységben kerüljenek megoldásra.

Ezek a megfontolások tették indokolttá azt a javaslatot, hogy az Országos Dokumentációs Bizottság a tanács keretében alakuljon át tagozattá, építse ki a szükséges szakbizottságokat, az OKT pedig vegye fel az *Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács* nevet, hogy a szervezeti és tartalmi változások a névben is kifejezésre jussanak.

A tanács a javaslatot megvitatta és elfogadta. Kimondotta, hogy a tervezet a fejlődés szükségletét elégíti ki, biztosítja

a dokumentáció jelentőségének érvényesítését és biztosítja a *könyvtárügy, a bibliográfia és a dokumentáció szerves kapcsolatát*.

Az ülés egyúttal elfogadta az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács szervezeti és működési szabályzatát és tárgyalta a dokumentációs tagozat küszöbön álló főbb feladatairól is.

Második napirendként a központi tároló raktár létesítéséről tárgyalta a tanács. Javasolta a Művelődésügyi Minisztériumnak, hogy időlegesen az *Országos Széchényi Könyvtár* várbeli raktárainak felhasználásával oldják meg a központi tároló könyvtár helyszükségletét. Egyúttal időszerűnek tartotta, hogy az Országos Széchényi Könyvtár szeressen adatokat az érdekelt könyvtáraktól, hogy mennyi könyvet kívánnak átadni inkurrens állományukból a tároló raktárnak.

Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács könyvtárpolitikai és könyvtárigazgatási szakbizottsága május folyamán kétnapos együttes tanácskozást tartott Debrecenben, ahol több fontos előterjesztést tárgyalta. *Havasi Zoltán*nak a hálózatok közötti együttműködés elvi kérdéseiről, *Szentmihályi János*nak a szakkönyvtári funkciók meghatározásáról, *Kiss Jenő*nek pedig a szakszervezeti közművelődési könyvtárak működési normáiról készített tervezete a szakbizottságok vitája után kerül majd az illetékes fórumok elé.

A helyismereti gyűjtemény és a helyi kötetkatalógusok

Általános érdeklődés és elismerés fogadta könyvtárosi és olvasói körökben a helyi kötetkatalógusokat, az „első fecskék”-et. E kiadványok révén — sokminden egyéb haszon mellett — jobban szem elé kerül a könyvtárak állománya, áttekinthetőbbé válik a gyűjtemény. Ez egyúttal előtérbe hozza a könyvtárosok felelősségét is. Az *Élet és Irodalom* glosszája például — amelyet a *Népszabadság* is átvett — bírálja a *Szekszárdi Megyei Könyvtár* jegyzékének hiányait. Méltán, mert falusi törzsnegyagot képező művek nem hiányozhatnak a megyei könyvtár állományából.

Az említett glosszának az az állítása azonban, hogy a könyvtár „titkolja” állománya egy részét, téves. Kötetkatalógusaink ugyanis ajánló jellegű, válogatott jegyzékek. Nem lenne célszerű a megyei könyvtárak teljes gyűjteményét füzetkatalógusokban kiadni. A teljes állományt az érdeklődők áttekinthetik a könyvtár cédulakatalógusában.

Ennek a válogatott műveket feltáró ajánló jegyzéknek természetesen a korszerű műveltség igénye szerint arányosan összeállított, közérdeklődésre számot tartó műveket kell tartalmaznia. Ez az állomány nyilván nem lehet azonos Szekszárdon, Miskolcon, vagy Veszprémben. Különbözőségét a városok és a könyvtárak nagyságrendjén, a város gazdasági, társadalmi és művelődési fejlettségén kívül a sajátos *helyismereti igény* szolgálata is indokolja. Ez utóbbira azonban nemigen gondoltak a katalógusok összeállítói.

A szekszárdi katalógusban 5—6 helyismereti mű van. Ilyen szegényes lenne a könyvtár Tolna megyére vonatkozó állománya? A gazdag hagyományokkal rendelkező Sárközről például nincs az állományban néprajzi mű. A megye szülöttei közül — *Garay János* és *Babits Mihály* műveinek már szóvá tett hiánya mellett — *Illyés Gyula* is csak alig néhány könyvével szerepel. Megvan *A puszta népe*, de regényként elkönyvelve, viszont nincs meg válogatott, valamint összes verseinek kötete.

A *Miskolci Megyei Könyvtár* katalógusában 20—25 helyismereti mű található. Több, mint az előzőben, de szintén nagyon kevés. A *II. Rákóczi Ferenc* nevét viselő könyvtárban nem lenne meg a fejedelem emlékirata? *Tompá Mihálynak*, *Szemere Bertalannak* nincs kötete? *Kazinczy Ferencnek*, *Herman Ottónak* csupán 2—2 műve volna? Ami pedig szerepel a helyismereti irodalomból, az is

hosszas keresés után található meg a katalógusban.

A *Veszprém* megyei hálózat katalógusában 50—60 megyei vonatkozású könyvet találhatunk. Itt majdnem teljes a helyismereti állomány jegyzéke. Azonban hiányzik *Vajkai Aurélnak Szentgál néprajzáról* írt kiemelkedő könyve, az első hazai mű, amely egy község tárgyi néprajzát teljességében feldolgozza. Hiányzik a megyében kiadott két szépirodalmi antológia, amelyek éppen a táj *mai életének* változásait ábrázolják. Indokolatlanul hiányzik továbbá 4—5 érdekes műzeumi és idegenforgalmi kiadvány (*Jókai Balatonfüreden*, *Fenekpuszta története*, *A tapolcai tavasbarlang* stb.).

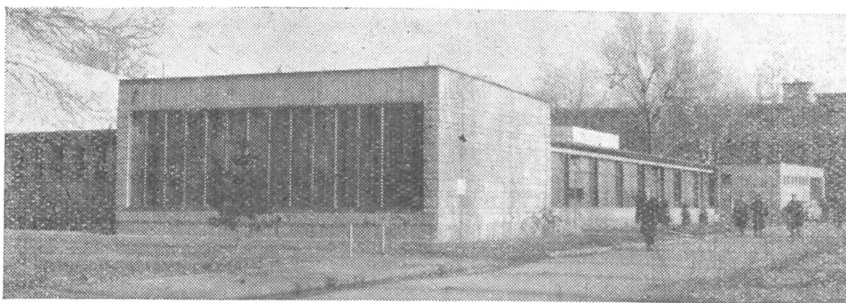
A miskolci és a veszprémi katalógus összeállítói láthatólag törekedtek a helyismereti állomány szerepeltetésére. De nem volt elég következetes ennek a szempontnak érvényesítése, amit a hiányokon kívül az is elárult hogy a megyei vonatkozású műveket a katalógusból csak fáradságos nyomozással lehet összegyűjteni. Az 50—60 mű *szét van szórva* a szépirodalom, néprajz, művészetek, földrajz, útleírások, honismeret, életrajzok, magyar történelem, világtörténelem szakcsoportokban. Szerintünk nem helyes a helyismereti anyag feltárásánál a szakozást ilyen mereven alkalmazni. Ugyanakkor nincs elég következetesség a honismeret és az útleírások csoportosításánál sem, mert teljesen azonos jellegű művek kerülnek egyszer egyik, másszor másik csoportba.

Mindezekből önként adódik néhány következtetés:

a) A megyei (helyi) katalógusokban *teljességre törekedve* szükséges feltárni a korlátozás nélkül kölcsönözhető, nem régi kiadású helyismereti állományt.

b) Ezt az állománycsoportot *egy helyen*, összevontan célszerű szerepeltetni. A megyei katalógusban — a honismeret szakcsoportján belül — legyen együtt a megye helyismereti irodalma. Természetesen azokat a szépirodalmi műveket, amelyeket csak szerzőjük személye kapcsol a helyismereti gyűjteményhez, nem szükséges kiemelni a helyükről és ide sorolni, de valamilyen formában külön is kell figyelmeztetni személyükre és itt-lévő műveikre az olvasót.

c) Az ezután kiadásra kerülő katalógusok készítőinek figyelmükbe ajánljuk a fenti szempontokat, a már kiadott jegyzékek gondozóinak pedig javasoljuk, hogy megjelenő első *pótfüzetükben* tárják így olvasóik elé a helyismereti állományt. (pr)

SZÉPÜLŐ KÖNYVTÁRAK

Legutoljára a *Békéscsabai Megyei Könyvtár* meglátogatására hívtuk fel azoknak a könyvtárosoknak a figyelmét, akik új könyvtár berendezésére, vagy a régi újjáalakítására készülnek. Most közelebbre invitáljuk tapasztalatcserére az érdeklődőket, a Csepel-szigeten levő *Szigethalomra*, ahol az Autógyár szakszervezeti könyvtára nagyon sok jó ötlettel várja a látogatót. S hogy más szakszervezeti könyvtárak fejlődéséről is beszámoljunk, két másik szakszervezeti könyvtárba is elkalauzoljuk tapasztalatcserénk résztvevőit.

I.

A Csepel Autógyár tavaly elkészült művelődési otthonában a szélesen elterülő „hátsó traktus” egyik sarkát foglalja el a két helyiséges könyvtár. Ez a „hátsó traktus” azonban — amint fenti képünkön is látható — egyáltalán nem valami sötét, levegőtlen, nyomasztó zug, hanem nagyon kedvezően illeszkedik üdezőld környezetébe, és több lényeges előnye van. Például a művelődési otthon zajosabb részeitől való célszerű elszigetelése, amit azzal is fokoztak, hogy a könyvtár üvegajtáját belül teljes szélességében és magasságában hangfogó függönnyel borították. Másik előnye, hogy ezen a részen külön bejáratot lehetett létesíteni a könyvtár látogatói számára. Ugyanakkor a művelődési otthon többi részével megfelelő kapcsolatot teremt a kép jobb oldalán látható hosszú üveg folyosó. Ez a folyosó könyvtári kiállítások céljára is rendkívül alkalmas, amire példát áprilisi számunk címlapképen láthattunk.

Egyébként a könyvtár elhelyezésébe, belső térkiképzésébe a könyvtárosokat nem vonták be, s ez a „haladó hagyomány” az egyetlen rossz, amit az építéssel kapcsolatban kifogásolhatunk. Következésképpen az lett, hogy egy nem túl nagy, de nélkülözhetetlen raktárhelyiséget választottak le a könyvtár olvasóteréből. Szerencsére ennek a szakszerűtlenségnek

még nem érződik a hátránya, és az 1700 olvasó igen kellemesen érezheti magát a tágas, világos könyvtárban. Első képünkön jól látható a félméteres padka fölött egész a mennyezetig húzódó ablak-fal. Innen és a mennyezetben ügyesen elrejtett neon-világítótestekből szinte árad a fény a tarkamintás bútorruhatokra, karcsú fémbútorokra.

Ezek a házilag készített fémbútorok nagyon jól mutatnak. Kétoldalt fémállványokat építettek bele a falba. (A legalsó polc helyén, amely gyakorlatilag amúgy is használhatatlan a szabadpolcos olvasók számára, kigurítható szekrény van a tartalék kötetek, iratok őrzésére.) A jobb oldali falon levő állványzatba katalógusszekrényt építettek. A többi bútor közül külön felhívjuk a figyelmet a külföldi szakirodalomból ismert guruló fém könyvváll-

Eléri — z olvasó a Madách kötetet?

A kölcsönző pult felőli rész a Csepel Autógyár szakszervezeti könyvtárában

ványokra és az ugyancsak guruló folyóiratállványra. A kétoldalas, 160 cm magas guruló fémállványokat az ablakokra merőlegesen helyezték el, és különböző, tárgykörök szerint összeállított könyvanyag bemutatására használják. A csonkakúp alakú, csővázból készült folyóirat-állványok között minimális magasságú tanuló-asztalokat és — szabálytalan elrendezésben — fotelokat, kis asztalokat helyeztek el. (Lásd a címlapképünket.) A fal melletti állványzattal kapcsolatban azonban kifogásolható, hogy felső polcain nem a kiegészítő anyag, vagy főlépeldányok raktározására használják, hanem bevonták a szabadpolcos kölcsönzés körébe. Második képünkön jól látszik, hogy az állvány előtt álló középtermű aszszony nem érheti el a felső két-három polcot. Harmadik képünk a kölcsönző-pultot és a két könyvtáros munkahelyét mutatja be. Kár, hogy a szép pult elég nagy helyet foglal el, és túlságosan elválasztja a könyvtárosokat az olvasóktól.

Hangulatos, szép könyvtárat látogatunk meg a várpalotai bányász művelődési otthonban, ahol nemrég rendezték át szabadpolcosra az ott működő szakszervezeti könyvtárat. Az átalakítás során anakronizmussá vált kiadóablakot megszüntették, és az „L” alakban egymáshoz kapcsolódó két helyiség közül a nagyobbikat körülállványozták, középen pedig egyszemélyes olvasóasztalokat helyeztek el (Lásd hátsó borítónk felső képét.) A világos állványok és a rajtuk levő gondozott könyvállomány, meg a sok virág színes foltjai, az akvárium zöldje és az asztalok, székek sötét műbőrhuza, együttes hatásában nagyon kellemes a szemnek. A könyvtár kisebb helyiségében jelenleg a szabadpolcra nem való álló-

mányt tartják, ez az elhelyezés azonban nem akadályozza a könyvtár továbbfejlesztését. Ugyanis a most már semmire nem használt kiadóablak falrészének kibontásával, a két helyiség egységes térbe vonásával később alaposan meg lehet növelni a könyvtár hasznos alapterületét.

Az állványzat Várpalotán készült. Ennek magassága megfelelő. Azonban kár, hogy az állványok az egész fal hosszában egybe vannak építve, aminek következtében nemcsak esetleges átrendezésük utközik nehézségbe, hanem például a mögöttük levő ablak tisztítása is. Vessünk csak egy pillantást hátsó borítólaponk felső képére: kinek-kinek a fantáziájára lehet bízni annak elképzelését, hogyan fogják majd megtisztítani a mozdíthatatlan állvány mögötti ablakot, vagy leszedni annak függönyeit. (Ezért másoknak azt ajánljuk, hogy még az egész falat betöltő, véglegesnek ítélt állványzatot is tagolják 2—3 méteres egységekre.) Viszont nagyon jól sikerült az egyszerű eszközökkel megoldott, kis helyet elfoglaló kölcsönzőpult és a könyvtáros munkahelyének, illetve a kölcsönzősaroknak ötletes kiképzése. (Lásd a hátsó borítólaponk levő alsó képet.)

A harmadik szakszervezeti könyvtárba Komárom megyei útunk során jutottunk el. Ebben a megyében sok jót láttunk, hallottunk a tanácsi könyvtárak építkezéseiről is: Tatabányán például új megyei könyvtár épül; Kocs községben két helyiséges, újjáalakított községi könyvtár átadására készültek látogatásunk idején; Ácson a helyiségekkel jól ellátott és szépen bebútorzott szabadpolcos községi „mintakönyvtár” láttuk; Komáromban azt hallottuk, hogy a 15 éves fejlesztés keretében új járási könyvtár fog épülni,

de kisebb átépítéssel addig is megteremtik — egy-két éven belül — a szabadpolcos rendszerre való áttérés feltételeit, Esztergomban pedig már láthattuk is a leendő új városi könyvtár tervrajzát. Ezek után érthető, hogy a bécsi betonon Almásfüzitő felé robogva, a Timföldgyár szép lakótelepének hivatató látványára nagy várakozással tértünk le a főútról. Ugyanis hirtelen támadt ötletből szeretünk volna fényképen megörökíteni a lakótelep könyvtárát, melyről eszünkbe jutott, hogy az ötvenes évek elején, egyik legszebb vidéki könyvtárunk volt. Fényképét annak idején több kiállításon, illetve albumban használtuk fel dokumentumként, azzal a nem titkolt pedagógiai céllal, hogy: „lássátok, ilyenek lesznek szép falusi és lakótelepi könyvtáraink, a tanácsiak, szakszervezetiek egyaránt”. Nos, a valóság alaposan lehűtötte vérmes reményeinket. Először is a könyvtárat — hely hiányában — kirakták a művelődési házból. Ez még a kisebb baj, mivel új otthona jó helyen, a régítől pár lépésnyire, egy központi üzletház két helyiségében, kirakatos portál mögött van. Hanem ez a két helyiség így — válaszfalal — semmire nem használható, szűk lyuk, amelybe az ormótlan, régi, „uraságtól levetett” bútorok miatt az olvasók jóformán csak „profilban”, oldalozva mehetnek be. Szeretnénk rádöbenteni a Timföldgyár szakszervezeti bizottságát, hogy egykor az elsők közé tartozó könyvtára fölött eljárt az idő, és hogy a mai már nem méltó sem a gyárhoz, sem a szép lakótelephez.

II.

Végül vonjunk le néhány tanulságot a látott könyvtárak bútorzatáról, berendezéséről:

— Nagyon tetszett az ácsi községi könyvtár német mintára készült szabadpolcos állványzata. De kevésbé tetszett, hogy ezek nincsenek fényezve. A fa felületének „naturban hagyása” ugyanis akkor sem indokolt, ha az asztalosok tökéletesen simára gyalulják és simítják a fát. Ez a tévesen értelmezett puritanizmus nemcsak amiatt keltheti az olvasóban és a látogató könyvtárosban a beféjezetlenség látszatát, mert az anyag felületi kidolgozása nem sikerült tökéletesre, hanem azért is helytelen, mivel a fényezetlen bútort nehezebb tisztítani és tisztán tartani.

— Nagyon tetszett a ruhatár egyszerű megoldása Csepelen és Várpalotán. Sok könyvtáros azért fél áttérni a szabadpolcra, mert azt hiszi, hogy külön ruhatár és ruhatáros nélkül nincs is szabadpolcos könyvtár. Az említett szakszervezeti könyvtárakban viszont a ruhatár is „önkiszolgáló rendszerű”. Az olvasó a be-

járatí ajtó mellett berakja táskáját a táskatartóba, majd az „előszobafal” falifogására akasztja kabátját (Csepel). De a kölcsönzőpult közvetlen közelében elhelyezett egyszerű álló ruhafogasok is megfelelnek (Várpalota).

— Viszont egyáltalán nem tetszett az ugyancsak Várpalotán látott „valódi olajfestmény”, amely cifra aranykeretbe helyezve ott függ a könyvtár falán. A szomorú, rozsdaszínű mártással leöntött őszi erdő elrajzolt fái között elégikus patokocská csörgedez az egykori Szalmássy galéria művészeti kánonja szerint festett kanyargós medrében. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a könyvtár nevelőintézmény, amely nemcsak könyveivel, hanem egész tárgyi világával és a minden részletében megnyilvánuló jó vagy rossz ízléssel is nevel, vagy félrenevel. Még az édeskés hangulatú, de egyébként technikai kifogástalan képek ellen is szót emeltünk másutt, különösen a gyermekrészlegekben. Minden bizonnyal sokkal jogosabban tehetjük szavá a várpalotai bányász művelődési otthon könyvtárának tájképét: hisz tudomásunk szerint a művelődési házban Ferenczy Noémi gobelnek is vannak. Őszintén reméljük, hogy előbb-utóbb kiderül e tárgyak összeférhetetlensége, és a könyvtár tájképe más, méltóbb helyre kerül: a giccskiállításra.* (Helyettesítésére — megfelelő festmény hiányában — több olcsó megoldást ajánl-

* A cikk megírása óta a kép lekerült a falról. A figyelmeztetés azonban nem árt, mert hasonló „műremekeket” más könyvtárakban is találhatunk.

hatunk: például kerámiát, vagy rajzolt, bekeretezett könyvillusztrációkat, amelyeket Békéscsabán láttunk.)

— Nagyon tetszett, hogy — különösen Csepelen — a könyvtárosi ötletesség szép könyvtárbelső és néhány célszerű bútortermett. De általában kifogásoljuk, hogy a könyvtárosok e tevékenységükhöz nagyon kevés központi segítséget kapnak és sokat kénytelenek kísérletezni, noha nyilvánvaló, hogy ilyen esetben minden egyes „szakmai botlásnak” súlyos anyagi következménye van. Mennyivel előbbre lennénk, ha például az IFÉRT kevésfajta és erősen konzervatív bútorai he-

lyett bizonyos áldozatok árán újakat terveztetett és gyártatott volna. Nem lehet tehát eléggé megdicsérni azokat a könyvtárosokat, akik — miután hosszú, hosszú ideig hiába várakoztak a központi segítségre — maguk fogtak a tervezéshez. Úgy tudjuk, hogy Lipták Pál Békéscsabán foglalkozik különböző bútorterveket és berendezési ötleteket tartalmazó kiadvány összeállításával, egy másik ilyenfajta munka pedig már a kezünkben is van. Íme, bemutatjuk *Szita Ferenc* kaposvári megyei könyvtárvezetőhelyettes hasznos kis füzetének címlapját.

Gerő Gyula

MIÉRT KEVÉS A KÖNYV SPANYOLORSZÁGBAN!

A *Die Presse* című jobboldali osztrák lap érdekes adatokat közöl a spanyol könyvtermésről és könyvkultúráról. Ezek szerint a Franco-Spanyolországban egy főre évi átlagban fél kötetnyi könyvvásárlás jut. (Még a Horthy-Magyarországon is körülbelül 1 kötet jutott egy főre 1938-ban. Napjainkban, 1961-ben pedig már 4 kötetet vásárolnak a szocialista Magyarországon.) Sajtótermékekre évente mintegy 30 pezétát költenek fejenként a spanyolok, ami nyomorúságos összeg.

A barcelonai iskolásgyerekek körében végzett felmérés szerint a családok 41 százalékának 25 darabnál kevesebb könyve van, és csak a kérdezettek 2 százaléka rendelkezik 100 kötetet meghaladó házikönyvtárral. (A Móra Kiadó által kibocsátott ifjúsági olvasónaplók adatai szerint a könyvolvasó gyerekek családjában átlagosan 100 kötetnyi könyv található, de nem ritka az 5—600 kötetes házikönyvtár sem.)

Feljegyezték, hogy II. Hakim cordovai kalifasága idején ennek a városnak 400 000 kötetes állami könyvtára volt, sőt további 70 könyvtár is működött a város falai között. A mai Cordovában egyetlen közkönyvtár szerénykedik, melynek 13 000 kötetnyi állományából is mintegy 8—9000 használaton kívül van. Spanyolország 9212 városában és községében összesen csak 668 nyilvános könyvtár működik. Ezek könyvállománya nyolcmillió kötet, tehát minden negyedik lakosra jut egy könyv. A valóságos helyzet még rosszabb, mert e számokban szerepelnek az egyetemi és hasonló jellegű könyvtárak adatai is, a közkönyvtárak pedig elavultak, legtöbbjük könyvei még a kolostorok szekularizálásának idejéből származnak. A hatszázezer lakosú Valencia nyilvános könyvtára gazdagság szerint negyedik az országban: állománya 5150 kötet.

A könyvkiadás is kénytelen szerény mértékkel mérni. Ugyan a kiadók száma nagy: például Barcelonában 235, Madridban pedig 222 kiadó működik, de a példányszámok alacsonyok és az összkiadványszám is csekély. Az ötvenes évek elején a sok kiadó együttvéve is csak mintegy 5000 új könyvet jelentetett meg. Az utóbbi években bizonyos élénkülés észlelhető, tavaly például a kiadványok száma 7000 körül volt, azonban ez az emelkedés elsősorban azzal magyarázható, hogy növekszik a Dél-Amerikába irányuló könyvexport. Az exportból eredő devizabevételek lehetővé tesznek a kiadók számára bizonyos technikai fejlesztést, ezzel a könyvek alaki színvonalának emelését is.

A *Die Presse* felteszi a kérdést: mi az elszomorító helyzet oka? Először az állítólagos spanyol nemzeti jellemvonásokban keres magyarázatot: szerinte ugyanis a spanyolokra az önelégült közöny a jellemző, másrészt a spanyol vérmérséklet jobban kedveli a látványosságokat, mint az olvasást. E nacionalista előítélet azonban nem lehet magyarázat, s ezt az osztrák lap cikkírója is érzi, amikor elismeri, hogy az egyik döntő tényező az analfabetizmus, amely egyes adatok szerint 9, más források szerint viszont 18 százalékos. De a legfontosabból, amely magának az írástudatlanságnak is oka, nem emlékezik meg a *Die Presse*: arról a hallatlan nyomorról, amely az elfogulatlan polgári utazókat is megdöbentti Spanyolországban, és amelytől még az értelmiségiek, sőt a katonatisztek is csak másodállás vállalása révén tudnak szabadulni. Erről azonban nem is kell beszélnie a jobboldali lapnak, beszélnek a spanyolországi sztrájkok.

G a d ó G y ö r g y

A LENGYEL NYILVÁNOS HÍRLAPOLVASÓ TERMEK

A budapesti nagykönyvtárak általános tapasztalata, hogy olvasótermeikben egyre több az olyan olvasó, aki elsősorban friss belföldi és külföldi hírlapokat, folyóiratokat kíván olvasni. Az Országos Széchényi Könyvtár hírlaptári olvasótermében egy olvasóelemző-felmérés hozzávetőlegesen 30 százalékra becsülte az ilyen olvasók számát. E megállapítást érdemes vizsgálat tárgyává tenni. Mivel a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fiókjainak nincsenek közművelődési igényeket kielégítő, hírlapokkal ellátott olvasótermeik, így az igény a jobban ellátott nagykönyvtárakban jelentkezik. Ez a magyarázata annak, hogy az utóbbi időben több alkalommal is felvetődött a gondolat: célszerű lenne Budapesten egy vagy több *hírlapolvasótermet* létesíteni a ténylegesen meglévő szükséglet kielégítésére. Mivel e sorok írója Lengyelországban ilyen jellegű hírlapolvasótermekkel találkozott, az esetleges hazai alkalmazás érdekében célszerűnek vélte azok munkájának rövid ismertetését.

Az olvasótermek létesítése és szerepe

A lengyelországi nyilvános hírlapolvasótermeket fenntartó *Nemzetközi Sajtó- és Könyvklubot* (Kluby Miedzynarodowej Prasy i Książki „Ruch”) 14 évvel ezelőtt az olvasás népszerűsítésére hozták létre.

Az első olvasótermet Varsóban 1948. október 7-én *sajtóterem* (Salon Prasy) címmel nyitották meg. Az akkor még romokban levő Varsóban ez a modern, kényelmes olvasóterem nemcsak az emberekben valóban élő kulturális igény helyes felismerését jelentette, hanem egyben a szocialista jövődő biztató ígérteit is. Ennek az első olvasóteremnek az átütő sikere, növekvő népszerűsége nyomán a közvélemény újabb és újabb olvasótermek létesítését sürgette. Így az olvasótermek hálózata viszonylag gyorsan kialakult, és ma már *Varsóban és a lengyel városokban 40 ilyen intézmény működik*. Napi látogatóinak száma meghaladja a 12 ezer olvasót. Érthető tehát, hogy a klub munkájának a lengyel kulturális életben betöltött szerepét és jelentőségét általánosan méltányolták.

Az olvasótermeket fenntartó klubok a hazai és nemzetközi sajtó közrebocsátása által hármas cél elérésére törekednek: Először: a Lengyel Egyesült Munkáspárt politikájának megfelelő népszerűsítésére. Másodsor: a szocialista országok életének, munkájának megismertetésére és a velük való baráti együttműködés bővítésére. Harmadsor: a békés egymás mellett élés gondolata jegyében világméretű kitekintés nyújtására. Kulturális tevékenységük tartalma tehát a nagyközönség körében végzett politikai munka.

A klub hírlapolvasói általában a városi centrumokban, utcáról nyíló helyiségekben elhelyezett, klubszerűen berendezett, kényelmes és tetszetős olvasótermek, melyeknek két változata van: a klub jellegű „csendes” (czytelnie ciche) és a „kávéházi” jellegű (czytelnie kawiarne) olvasótermek. Ezek mindenki számára korlátozás és formáságok nélkül, díjtalanul állanak rendelkezésre. Egyes helyeken ugyan különböző indokok alapján olvasójegyet akartak bevezetni, de a tapasztalat azt mutatta, hogy ez korlátozta az olvasótermek forgalmát és munkájának hatékonyságát.

A hírlapolvasótermek működése

A lengyel olvasótermekbe — összesített kimutatás szerint — 400 belföldi és külföldi lap jár 30 országból 29 nyelven. Általában egy-egy olvasóterem költségvetése 200—300 lap megrendelésére ad lehetőséget. A tapasztalat ugyanis azt mutatta, hogy e határok között az igények megfelelően kielégíthetőek.

Az olvasóterem részére megrendelendő lapok kiválasztását alapvető fontosságúnak tartják, mivel ez politikai kérdés. A kiválasztás elvi és gyakorlati szempontjai nem egyszerre és nem minden nehézség nélkül alakultak ki. Kezdetben kevésszámú (alig 100 féle), inkább a kívánalmakat, mintsem az igényeket kielégítő lap járt az olvasótermekbe. Később (1952—1955 között) egy hibás szemlélet következtében túlméretezték az állományt (700 lap), aminek eredményeként sok lett a megrendelt, de olvasó nélküli lapok száma. Hasonló nehézségek mutatkoztak (1957 körül) a nyugati haladó és polgári lapok arányának meghatározásában is.

A jelenlegi gyakorlat alapján a kiválasztás szempontjait a következőkben rögzíthetjük:

A belföldi lapoknál általános szabályként a következőket írják elő: a) A vidéki lapokat csak az érdeklődés arányában kell beszerezni. b) Ifjúsági lapokat csak akkor járatnak, ha az ifjúság valóban látogatja is az olvasótermet. c) Nem rendelik meg a tudomány egy-egy szűkebb szakterületével (pl. orvosi tudomány, matematika) foglalkozó folyóiratokat. Ugyanakkor azonban súlyt helyeznek arra, hogy meglegyenek a szocialista országok Lengyelországban megjelenő tájékoztató kiadványai, valamint a Lengyelországban élő nemzetiségek lapjai.

A szovjet periodikák külön csoportot képeznek. A *Pravda*, a *Komszomolszkaja Pravda*, az *Izvesztija*, a *Trud* és a *Literaturnaja Gazeta* c. lapokon kívül társadalompolitikai, gazdasági, irodalmi, művészeti folyóiratokból is gazdag választék áll az olvasók rendelkezésére. A külföldi lapok közül a népi demokratikus országok kommunista pártjainak központi lapjait feltétlenül beszerzik. (Egyébként általában olyan képeslapokat kell járatniuk, amelyek világnyelveken ismertetik ezeket az országokat.) Beszerzik a nyugati államok kommunista pártjainak lapjait és a haladó nyugati sajtót, sőt az egyéb polgári lapokat is. Ez utóbbiak kijelölését azonban központilag végzik.

Az olvasótermek felügyeletéről és rendjéről, anyaguknak nyilvántartásáról és kezeléséről röviden a következőket mondhatjuk:

Az olvasótermek rendjét használati szabályzatuk írja elő, az ellenőrzést és a tájékoztatást az olvasóterem felügyelője látja el. Az olvasóterem forgalmáról és rendezvényeiről munkanaplót vezetnek. Az olvasótermi anyagot katalógusokban tartják nyilván. Minden olvasóteremnek két katalógusa van: betűrendes olvasói (annotációval) és szolgálati katalógus. Általános tapasztalat szerint az olvasótermi katalógust kevesen használják, mert az olvasók elegendőnek tartják a felügyelő szóbeli tájékoztatását is. A szolgálati katalógus az olvasóterem anyagának áttekintését és a beérkező számok nyilvántartását szolgálja. Az olvasóteremben levő lapokat (a legújabb számokat) kávéházi újságtartó keretekbe foglalják, és országok szerint rendezik. A nyelvek szerinti csoportosítás félrevezetőnek bizonyult.

Az olvasótermek általában csak a folyó évi anyagot tartják raktáron. A régebbi évfolyamok tekintetében nincs egységes gyakorlat. Egyes helyeken az értékesebb és keresettebb folyóiratok évfolyamait bekötöttek, és kérésre rendelkezésre bocsátják, de még elterjedtebb az a gyakorlat, hogy év végén eladják a befejezett évfolyamokat.

A klubok egyéb tevékenységéről és szervezetéről

Az olvasótermeket fenntartó klubok részint az olvasóteremmel kapcsolatosan, részint azon kívül egyéb tevékenységet is folytatnak.

Az olvasótermekben rendezvényeket (bel- és külpolitikai tájékoztatók, ismeretterjesztő előadások, irodalmi estek, hangversenyek) szerveznek, valamint saját helyiségeikben könyv-, grafikai, fénykép- és népművészeti kiállításokat mutatnak be.

Az olvasótermeken kívül a kluboknak külön *könyvesboltjaik* vannak, amelyek könyvek, folyóiratok, művészi reprodukciók, hanglemezek árusításával foglalkoznak. Ugyancsak a klubok tevékenységének körébe tartozik (1958 óta) az idegen nyelvi tanfolyamok rendezése is.

1960 óta a klubok *szervezetileg az Allami Sajtó- és Könyvterjesztő Vállalathoz* („Ruch”)

Hírlapolvasó az 56 000 lakosú Opole-ban

tartoznak. Tevékenységüket elvi vonatkozásban a LEMP városi és vajdasági (megyei) szervei, valamint a *tanácsok művelődési osztályai* irányítják és ellenőrzik, gyakorlati munkájukat pedig közvetlenül a Nemzetközi Sajtó- és Könyvklub országos igazgatósága szervezi.

A klubok szorosan együttműködnek a különböző társadalmi szervezetekkel, a sajtó, a rádió és televízió szerkesztőseivel is a közös politikai és kulturális célok szolgálatában.

Számunkra is követendő példa

A lengyel nyilvános hírlapolvasótermi hálózat számunkra is követendő példa. Bizonyos ugyanis, hogy valóságos igényt elégíthetnének ki Budapesten, illetve nagyobb városainkban is az olyan hírlapolvasótermek, amelyekben a bel- és külföldi sajtó termékei szabadon állnak minden érdeklődő rendelkezésére. A klubélet Magyarországon nem tudott gyökeret verni, hagyományai sem voltak, igények is csak újabban mutatkoztak irántuk. De akármennyire is furcsa, az egykori kávéházak látogatóinak tekintélyes hányada a hírlapok és képeslapok olvasóiból toborzódott. A mai eszpresszó azonban kényelmetlen kis asztalaival és tenyérnyi székeivel gyorsan cserélődő közönséget formált látogatóiból, és nem kívánt kulturális igényt is kielégíteni. Ezért nem alaptalan az a feltevés — amit a könyvtárak tapasztalata megerősített —, hogy a napilapok és folyóiratok olvasását lehetővé tevő központilag elhelyezett hírlapolvasótermek nálunk is hamar közkedveltekké válnának és fontos szerepet tölthetnének be a városi lakosság körében, nem is szólva arról, hogy nagymértékben tehermentesítenék legnagyobb könyvtáraink zsúfolt olvasótermeit.

A soron következő gondolat annak a megállapítása lenne, hogy az ilyen hírlapolvasótermek létesítése és fenntartása *nem kizárólag a meglévő könyvtárak feladata*. Az ilyenfajta, egyre szélesedő igény kielégítése már meghaladja a mostani városi könyvtári lehetőségeket (elsősorban a könyvtári olvasóhelyek elégtelensége miatt). Ennek az igénynek a kielégítése új intézmény létrehozását kívánja.

Végül kézenfekvő annak a lehetőségnek felvetése, hogy a *Hazafias Népfront* jó gazdája lehetne ezeknek a nyilvános hírlapolvasótermeknek. Elsősorban illetékessége vitán felüli, hiszen mint népünk egészét összefogó tömegmozgalom tevékeny szerepet visz hazánk politikai és kulturális életében, s ezeknek a nálunk újtípusú olvasótermeknek a munkája *elsősorban politikai tájékoztatás*, tehát mozgalmi feladat. A nyilvános hírlapolvasótermek politikai tartalommal megtöltött kulturális tevékenysége pedig igen alkalmas eszköz lehetne kezében a szocialista társadalom építésének szolgálatában. A létesítésükre és fenntartásukra fordított aránylag nem nagy összeg sokszorosan megtérülne abban az eredményben, amit a hírlapolvasás határainak ki szélesítése, s az ezen keresztül való politikai-világnézeti irányítás révén érhetne el.

Horváth Viktor

A műszaki egyetemek hálózati könyvtárosainak 1962. évi munkaértekezlete

A két budapesti műszaki egyetemen működő 102 tanszéki könyvtár kezelőinek (adjunktus, tanársegéd és adminisztrátorok) részvételével, a központi könyvtár hálózati és módszertani csoportja az 1961/62. tanév végén megtartotta szokásos munkaértekezletét, amelynek középpontjában az értékes tanszéki könyvállomány védelmének kérdései álltak. *Dr. Móra László* h. osztályvezető a tanszéki könyvtárak időszerei feladatait elemezte, *Dr. Balázs János* osztályvezető pedig a külföldi (devizás) könyvek rendelkezésénél bevezetett új eljárásról számolt be. Az értekezlet jelentőségét fokozta, hogy azon a központi könyvtár munkatársain kívül előadók voltak a két mű-

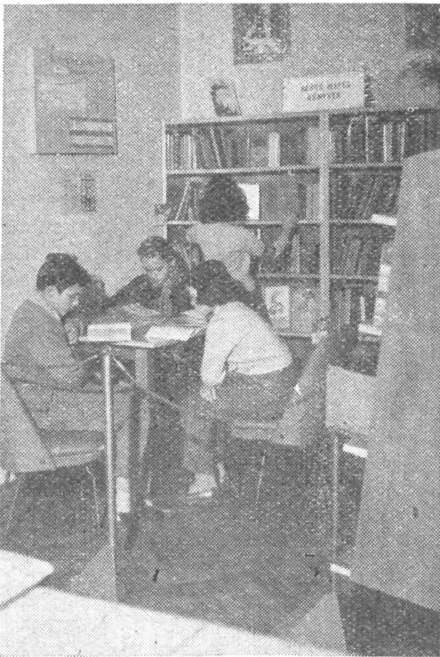
szaki egyetem ellenőrzési osztályának revizorai, *Dr. Brodszky Miklós* és *Varjas László* is, mivel az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem valamennyi tanszéki könyvtárában teljes állományellenőrzést tartottak. E vállalkozásban a hálózati és módszertani csoport szakmai tanácsadással segítette a revizorokat. A revizori beszámolókat élénk vita követte, igen sok hasznos javaslat hangozott el az állomány megvédésével, a kölcsönzések nyilvántartásával stb. kapcsolatban. Különösen a folyóiratok kötése okoz gondot a tanszékeknek, ezért felmerült az az óhaj, hogy a tanszékek anyagának kötetését a központi könyvtár intézze a külső könyvkötészetek igénybevételével.

Főlöles munkák egy gyermekkönyvtárban

Szabadpolcos gyermekkönyvtár, me-
gyeszékhelyen. Folyik a kölcsönzés. Nincs
sok olvasó a polcoknál, a pult előtt sincs
torlódás. A könyvtáros gyors, gyakorlott
mozdulatokkal végzi a kölcsönzés admi-
nisztrációját. De mégsem halad vele
eléggé, alig jut ideje, hogy a gyermekek-
kel szót váltson.

Hamarosan kiderül, hogy mi ennek az
oka. Mikor a kölcsönzésre kiadott köny-
vek kártyáját elteszi, kivessz a tasakból
egy kartonlapot, s feljegyzi rá a kivitt
könyvek raktári jelzetét. Minden köl-
csönző tasakjában van ilyen karton,
mindegyikre rákerül a kölcsönzéskor két-
három raktári jelzet. Ha betelik a kar-
ton, másikat kapcsolnak hozzá. Szorgal-
masabb olvasók tasakjában már már-
ciusban három karton volt, év végére
lesz tíz is.

A kölcsönzött könyveknek ez az össze-
sítő nyilvántartása hasonlít ahhoz a
munkához, amelyet egyes olvasók vagy
olvasócsoportok megfigyelésére szoktak
felhasználni. De csak hasonlít. A külön-
ség az, hogy személyi lapot csak húsz-
harminc kiválasztott olvasóról vezetnek,
ráírják a kivitt könyvek szerzőjét, címét,
s bizonyos idő elteltével elemzik az ösz-
szegyűlt címanyagot az egyes olvasók

„Könyvtári” posta sarok a 12. sz. Szabó Ervin
Könyvtár új gyermekkönyvtári részlegében

érdeklődésének alakulása és a könyvek
népszerűsége szempontjából. Ebben a
gyermekkönyvtárban viszont minden ol-
vasó kölcsönzését feljegyzi, csak a jel-
zetet írják rá a kartonra és — ami a leg-
nagyobb baj — soha többet nem vizsgál-
ják, elemzik a kartonokat. A tavalyi tel-
jes kartonanyag is ott van becsomagolva,
senki sem vette elő. De ha valaki elő-
venné is, nem elemezhetné, mert a rak-
tári jelzetek önmagukban nem monda-
nak semmi.

Amilyen helyes bizonyos számú olvasó
kölcsönzésének tüzetes megfigyelése,
ugyanolyan helytelen egy adathalmaz fá-
radságos összegyűjtése, amelynek aztán
senki sem veszi hasznát.

Más felesleges munkák is végeznek eb-
ben a könyvtárban. Mikor vége van a
kölcsönzésnek, a könyvtáros előveszi a
két munkanaplóját és ugyanarról a köl-
csönzött anyagról kétféle kimutatást ké-
szít. Szabályosan kitölt naponként egy
rendes felnőtt-könyvtári munkanaplót,
meg egy gyermek- és ifjúsági könyvtári
munkanaplót.

A megyei könyvtár szakemberei, akik
erre a kettős munkára utasítást adtak,
érdekesen indokolják álláspontjukat. Ne-
kik negyedévi összesítést kell készíteni a
megye könyvtárainak összes kölcsönzésé-
ről és külön is a gyermekkönyvtárakról.
Az összesített kimutatásba az ismeretter-
jesztő könyveket ilyen csoportosításban
kell beírni: ideológiai-politikai; műszaki;
mezőgazdasági; egyéb ismeretterjesztő. A
gyermekkönyvtári munkanaplóban vi-
szont csak egy rovat van az ismeretter-
jesztő könyvek számára. Ezért „kell” kü-
lön vezetni még egy felnőtt munkanaplót
is a gyermekkönyvtárosoknak.

Véleményünk szerint nem szabad egy
könyvtárosnak sem dupla munkát vé-
gezni. Ha a statisztikai rendszer kisebb
ellentmondásai a dupla munkát indokol-
ják, akkor ezeket az ellentmondásokat
kell megszüntetni. S addig is, míg ezeket
az ellentmondásokat kiküszöböljük, bele
kell nyugodnunk, hogy a kölcsönzési sta-
tisztika megoszlása nem ad egészen precíz
adatokat.

Igaz, hogy a gyermekkönyvtár isme-
retterjesztő forgalmának ez a globális ke-
zelése országosan több tízezres eltérést
adhat. De elhanyagol a statisztika na-

gyobb számokat is, például azzal, hogy az országos összesítésben csak a gyermekek szépirodalom forgalmát regisztrálja, a gyermekek ismeretterjesztő olvasását mindenestől a felnőttek kölcsönzésébe olvasztja bele.

Adminisztrációs és statisztikai módsze-

reinket mindig abból a szempontból kell vizsgálni, hogy miképp egyszerűsíthetnénk a technikai munkafolyamatokat, az olvasószolgálati munka javára. Első lépésként az itt ismertetett és ezekhez hasonló felesleges munkákat kell elhagyni.

V a r g h a B a l á z s

KÖNYVPROPAGANDA — „KIS HIBÁVAL”

A Rádió folytatásos hangjáték formájában közvetítette Dold—Mihajlik kalandos históriáját (Ordasok). A Népszava képregényt készítettett Jack London egyik könyvéből (A mayák kincse).

Miért éppen ezekre esett a választás? Egyik sem olyan értékes mű, hogy megérdemelné azt a nagy nyilvánosságot, melyet a rádió, ill. egy napilap biztosít. A mayák kincse Jack London gyengébb írásai közé tartozik, Dold—Mihajlik pedig, láthatóan nem is törekedett többre, mint hogy jól-rosszul összefűzött kalandokkal elszórakoztassa azokat, akik a könyvtől nem művészi élményt, hanem csak olcsó izgalmat várnak. Ilyen olvasó éppen elég sok van, s a népművelés dolgozóinak, a könyvtárosoknak nem kevés gondot okoz, hogy ezt a réteget rákapassák a tartalmasabb, irodalmi színvonalú könyvekre. Erőfeszítéseik azonban, lám, a Rádió és a Népszava megmondhatatlanságába ütköznek. Vajon számoltak-e azok, akik ezt a hangjátékot másorra tűzték, a képregényt közölték, az izlésrontó hatással? Ha egy délutánra kiszállnának valamelyik könyvtárba, tapasztalhatnák, hányan keresik, kérik, követelik a szóbanforgó könyveket, melyekre kedvet csinált az újság, a Rádió. Aztán törhetnék a fejüket, hogy mire érveikkel győzők meg ezeket az olvasókat arról, hogy inkább Stendhal, Solohov, Juhász Gyula műveit kölcsönözzék ki. Bizony, meg is érdemelnék, hogy **beültessék** őket néhány napra egy könyvtárba: arassák le őket, amit vetettek!

A szakszervezeti könyvtárhálózatok 1961. évi eredményei

A könyvtáros 1960. évi 11. száma közölte a szakszervezeti könyvtárak 1959. évi eredményeit, összehasonlítva néhány megelőző év adataival. 1960-ról nem jelent meg hasonló adatközlés, pedig az ország közművelődési könyvtári ellátottságát csak a két hálózat együttes eredményei mutatják valósan. Az 1959. évi eredmények közlése csak országos szinten tette lehetővé az egybevetést, mivel a szakszervezeti könyvtárak adatai nem megyei (közigazgatási) bontásban szerepeltek, hanem szakszervezetenként.

A most közölt 1961. évi eredmények első ízben teszik lehetővé, hogy a két nagy közművelődési könyvtárhálózat eredményeit megyénként is összevetessék a könyvtárosok, és így egységben láthassák területük könyvtári munkáját. 1960-ban a szakszervezeti könyvtárak statisztikai adatszolgáltatásában változás állt be. A jelentések begyűjtése, ellenőrzése és összesítése az SZMT, Budapesten pedig a szakszervezeti központi könyvtárak feladata lett. Az új rendszer megbízhatóbbá tette az adatszolgáltatást, és ebből következően az eddig közölt adatokhoz képest csökkenést eredményezett. A csökkenés valójában látszólagos, mert az

olvasók most közölt száma inkább jelenti a tényleges olvasókat, mint az eddig ismert adatok, hiszen — sajnos — sok szakszervezeti könyvtárban előfordult, hogy nyilvántartottak olyan „olvasókat” is, akik valójában már évek óta nem keresték fel a könyvtárat.

A könyvtárak számának csökkenése érthető és természetes, hiszen folyamatosan halad az életképtelen kis könyvtárak megszüntetése, összevonása (falusi földműves szövetkezetek könyvtárai, falusi közalkalmazott könyvtárak stb.). Ugyanez vonatkozik a könyvvállományra is, mivel a megszüntetett kiskönyvtárak állományából, de egyébként, a letéti ellátási rendszerbe bekapcsolt könyvtárak állományából is a központi könyvtárak csak a használható könyveket leltározazzák át.

A könyvtárak forgalmi adatainak rövid elemzése meggyőzően bizonyítja, hogy az eddigieknél megbízhatóbb adatokat eredményezett a statisztikai adatok újrarendszerű begyűjtése. Ha az országos adatokból indulunk ki, azt tapasztaljuk, hogy egy olvasó egy évben átlag 5,9 ízben fordult meg a könyvtárban, és egy-egy alkalommal átlag 2,7 kötetet kölcsönzött. A különféle vizsgálatok tapasztalatai hite-

lesítik ezeket az arányokat. A látogatási átlag a valóságban ennél valamivel jobb, amit a számok azért nem tükröznek, mert a statisztikai munkanaplókban ez az új rovat egyelőre még sok gondot okozott a társadalmi munkás könyvtárosoknak, sőt néhol félreértést is szült.

Egy dolgozóra országos átlagban 1,7 kötet, egy olvasóra 8,8 kötet könyv jut. A dolgozók 19,1%-a olvasó. Ezek az arányok jól mutatják a feladatokat: növelni kell a könyvvállományt (a cél az, hogy egy dolgozóra 2 kötet jó, használható könyv jusson) és főleg az olvasók számát. Az állomány a jelenleginél nagyobb forgalmat is elbírna, de ehhez több új olvasóra van szükség, hiszen a jelenlegi olvasók megfelelő arányban használják a könyvtárat. (Az egy olvasóra jutó évi kötetforgalom 16,3 kötet, ami megfelelő átlagot

jelent.) Az olvasók — a valóban rendszeres olvasók — számának növelése fő feladat a második öt éves tervben. Az olvasószám növekedése maga után vonná a forgási sebesség növekedését is, hiszen a jelenlegi 1,8 nem kielégítő.

A fenti arányszámok az országos átlagot jelzik. Ha az egyes megyéken belül nézzük az arányokat, azt tapasztaljuk, hogy nem mindig kapunk ennyire valós mutatókat. Ennek oka a kezdet nehézségeiben rejlik. Az SZMT könyvtárak csak most kezdték az újrendszerű statisztika begyűjtését, helyenként még előfordulnak hibák. Mindenesetre az 1961. év adatai alapul szolgálhatnak a későbbi összevetésekhez, és máris alkalmasak arra, hogy egy-egy megye ellátottságának, eredményeinek vizsgálatához felhasználják őket.

Megye	Könyvtárak száma	Könyvvállomány	Olvasók száma	Látogatók száma	Kötetforgalom
Baranya	108	130 889	10 582	63 782	229 888
Bács-Kiskun	86	99 497	3 785	34 531	104 595
Békés	206	81 816	7 775	50 924	139 441
Borsod	229	250 820	29 227	287 692	900 698
Csongrád	187	146 263	14 213	72 356	239 727
Fejér	158	103 007	9 751	65 825	201 606
Győr-Sopron	80	105 930	15 430	90 422	216 515
Hajdú-Bihar	263	181 309	23 104	84 033	221 407
Heves	192	112 482	14 903	97 099	245 114
Komárom	93	123 249	13 051	69 317	198 430
Nógrád	96	95 261	9 624	65 840	201 548
Pest	183	170 121	18 338	101 478	256 659
Somogy	117	58 545	3 562	41 142	77 372
Szabolcs	116	35 838	3 261	23 003	56 028
Szolnok	165	81 870	4 070	49 467	124 268
Tolna	193	66 397	6 787	29 921	81 930
Vas	207	121 656	19 902	64 742	210 734
Veszprém	115	106 314	13 928	59 732	170 699
Zala	81	40 417	4 606	25 311	67 911
A megyék összesen:	2 875	2 111 681	225 899	1 376 617	3 943 570
Budapest	1 521	2 378 547	280 070	1 618 584	4 311 492
Országos összesítés	4 396	4 490 228	505 969	2 995 201	8 255 062

EGY KERÜLETI KÖNYVTÁR MŰSZAKI RÉSZLEGÉBEN

I.

1961. végén az országos műszaki fejlesztési terv keretében három fővárosi kerületi könyvtárban műszaki részleg alakult. Ezek jelentékeny könyvbeszerzési keretet és egy-egy főhivatású műszaki könyvtárost is kaptak. Az új műszaki részlegek közül kettő — a kispesti és a kőbányai — csak ez év elején kezdte meg működését. Legrégebben, november elején könyvtárunknak, az újpesti 28-as kerületi könyvtárnak a műszaki részlege nyílt meg, úgyhogy ma már majdnem féléves munka tapasztalatairól számolhatunk be.

Az első hónapokban természetesen munkánk legnagyobb részét a szerzeményezés és feldolgozó munka tette ki. Szervezési munkákba csak később foghattunk. E munkák kapcsán gyakran felmerült bennem — a műszaki részleg könyvtárosában — az a kétely, vajon közművelődési könyvtárnak lehet-e szerepe a műszaki fejlesztés, a szakemberképzés területén a maga jórészen elavult műszaki állományával, más igényekhez szokott olvasótáborával? Különösen ha tekintetbe vesszük, hogy itt, Újpesten körül vagyunk véve különböző nagy vállalatok szakosított, jól felszerelt, jól vezetett vállalati könyvtáraival. Mit mond hát szerepünkről a statisztika, és mit mondanak ennek kiegészítői, az elemző személyi lapok? ...

Az önálló műszaki részlegünk létrejötte előtt, 1961. első félévében az összes könyvforgalomnak 3,7%-a volt a műszaki irodalom. A műszaki részleg megalakulása után viszont öt hónap alatt csaknem megkétszereződött, 1962. márciusára 7%-ra emelkedett.

A műszaki részlegnek 850 olvasója van, a felnőtt kölcsönzők mintegy 20%-a. Elemzőlapot rendszeresen csak 715 olvasóról vezetünk, azokról, akik a szorosan vett 6-os szak olvasói (a mezőgazdasági, orvosi és háztartási könyvek kivételével), a természettudományos ismeretterjesztő művek olvasóiról — idő hiányában — nem.

Az elemzőlapok alapján megállapíthatjuk, hogy a műszaki könyvek olvasóinak kb. 67%-a állandó olvasó, aki folyamatosan vette igénybe a könyvtár szolgáltatásait. Arról is meggyőződhattünk, hogy olvasóink közül sokan elmélyülten olvasnak: gyakori, hogy egy-egy terjedelmesebb műszaki könyv kölcsönzési idejét többször is meghosszabbítatják, miközben 6—8 szépirodalmi művet elolvasnak. Ezt természetesen lehetővé is tesszük mindaddig, míg másvalaki nem jelenti

be igényét a könyvre. Az előjegyzéseknek ezen a területen igen nagy a jelentőségük, hiszen a műszaki könyv olvasójának legtöbbször nem mindegy, hogy mikor jut a könyvhöz, melyből tanulni akar. Az elmúlt öt hónap alatt kb. 180 műszaki könyv előjegyzése alapján küldtünk ki értesítést. Az előjegyzési kérelmek közül a magasabbfokú művek iránti igényt gyakran az OMK-ból kölcsönzött könyvekkel elégítettük ki.

Az elemző személyi lapok sok érdekes adatot árulnak el olvasóink foglalkozási szerinti megoszlásáról:

	férfi	nő	összesen	%
<i>munkás</i>	265	14	279	39
<i>ipari tanuló</i>	73	3	76	10,6
<i>technikumi tanuló</i>	89	7	96	13,4
<i>gimnáziumi tanuló</i>	48	8	56	7,8
<i>egyetemi hallgató</i>	17	2	19	2,5
<i>technikus</i>	49	2	51	7,2
<i>mérnök</i>	18	1	19	2,6
<i>pedagógus</i>	11	8	19	2,6
<i>egyéb</i>	35	16	51	7,2
<i>nem maga olvas</i>	1	48	49	7
összesen:	606	109	715	100%

Az utolsó „nem maga olvas” kategóriába azokat a kölcsönzőket soroltam, akik az életkorukból, foglalkozásukból, stb. következtethetően nem a maguk számára kölcsönöznek. Ide kellett sorolni az idősebb, többnyire háztartásbeli nőket, de néhány fiatalabb, kereső foglalkozású is. Például Sz. Lászlóné 1925-ben született, kézműipari vállalati bedolgozónő, aki bizonyára nem maga olvasta el március óta Verő: Általános metallográfia, Szabó: Fémek anyagok vizsgálata, Sárközi: Fémek keménységének vizsgálata és Uray: Villamos gépek üzeme c. könyveket.

Elemzőlapjainkon nemcsak az olvasó életkorát és foglalkozását, hanem munkahelyét is feltüntetjük, és e feljegyzések eloszlatajk azt az aggodalmat, hogy a vállalati könyvtárak közlése a nagy-

Könyvtári könyvek

bekötése a legjobb kivitelben, a legjobb minőségben, a legrövidebb határidővel

KUN ZOLTÁN

könyvtári könyvek bekötésére speciálisított könyvkötészetében.

EGER, Alkotmány u. 7. Tel.: 16-30

üzemi munkások számára feleslegessé teszi könyvtárunk műszaki részlegének használatát. 279 munkásolvasonk közül ugyanis kb. 160, tehát több mint 50% nagyüzemi dolgozó, közülük 33-an az Egyesült Izzóban, 8-an a Láng gyárban, 9-en a Chinoinban dolgoznak. Mérnök olvasóink közül pedig 5 az Egyesült Izzó, 2 a Gamma, 2 az Orion, 2 a Beloiannisz dolgozója.

Az elemzőlapok vizsgálata arra is fényt derít, hogy a műszaki könyvek rendszeres olvasói között igen sok az új olvasó, aki kifejezetten a műszaki részleg megalkatásának hírére iratkozott be könyvtárunkba.

II.

A részletes statisztika felvilágosítást ad a könyvforgalom szakok szerinti megoszlásáról és arról is, hogy egy-egy szakon belül melyek a legkeresettebb könyvek, ami mind a szerzeményezés, mind a kiadók számára adandó jelzések szempontjából fontos. A februári és márciusi statisztika szerint a könyvek szakok szerinti forgalma a következő volt:

	február	március
<i>természettudomány</i>	333	517
<i>technika általában</i>	30	44
<i>általános gépészet</i>	47	67
<i>elektr. techn., elektronika</i>	78	127
<i>híradástechnika</i>	268	360
<i>fémmegmunkálás</i>	111	125
<i>épitőipar</i>	63	87
<i>közlekedés</i>	127	158
<i>mezőgazdasági gépek</i>	—	1
<i>ipar, kereskedelemiszerv.</i>	6	6
<i>nyomdászat</i>	7	4
<i>kémiai technológia</i>	31	50
<i>élelmiszeripar</i>	—	1
<i>épitőanyagipar</i>	4	5
<i>kohászat</i>	5	9
<i>faipar</i>	10	14
<i>ruházati iparok</i>	7	44
<i>fémmechanika</i>	28	32
<i>egyéb (fotó)</i>	107	84
összesen:	1262	1735

E megoszláshoz néhány megjegyzést kell fűznünk. A *híradástechnikai* könyvek feltűnő nagy száma onnan ered, hogy kerületünk egyik legjelentékenyebb iskolájának, a Landler Jenő Gépipari Technikum híradástechnikai tagozatának tanuló és pedagógusai egyaránt olvassák a legnehezebb fajsúlyú híradástechnikai irodalmat is. A rádiótechnikai irodalom népszerűségére pedig az Egyesült Izzó közelléte hat, s ott dolgozó olvasóink memcsak „amatőr”, hanem szintén szakmai érdeklődésből veszik igénybe könyvtárunkat.

A híradástechnikai könyvek közül a magyar nyelvű, tízévesnél nem régebbi könyveket legalább 5—15 olvasó olvasta az elmúlt félév alatt. E nagyon népszerű szakon belül legjobban a tranzisztorok irodalmát keresik.

A *Technika általában* (620-as) szakkból legtöbben Vasziljev: Riport a XXI. századból c. könyvét olvasták. Az *általános gépészet* könyvei között a legnépszerűbbek: Jurek: Belsőgésű motorok, Csordás: Irányítástechnika, Szathmáry: Motorok, Vörös: Gépelemek I—III.

Az *erősáramú elektrotechnika* szakkból a következő könyveket olvasta 5—15 olvasó: Alapi: Villamos forgógépek, Frigyes: Elektrotechnika, Kurepin: Az elektrotechnika alapfogalmai, Abramov: Kis villanymotorok házi készítése, Jeges: Elektrotechnika egyszerű kísérletekkel, Kovács: Villamos gépek tekerése.

A *fémmegmunkálási* könyvek között első helyen áll Szécsi: Gépipari szerszámok készítése c. könyve. Ezt a nagy elmélyülést igénylő, 750 oldalas könyvet 16-an olvasták. Nagyon népszerűek még e szakban a következő művek: Bánhegyi: Vasipari művezetők zsebkönyve, Kristóf: Gázhegesztés, Csillag: Géprajz, Esztergályos szakismeretek, Ferenczy: Géprajz, Ohmacht: Esztergálás, Somogyi: A galvanotechnika és felületnemesítés alapfogalmai. Ezeket is 5—15 olvasó olvasta. A fémmegmunkálás különböző területei iránt megmutató érdeklődés annál örvendetesebb, mert túlnyomórészt a szakmai továbbképzéshez kapcsolódik.

A *közlekedéstechnika* a híradástechnika után a legkeresettebb szak. Ezen a területen azonban sokkal inkább amatőr érdeklődésről, mint tervszerű műszaki továbbképzésről van szó. Legolvasottabb e szakban Kádár: Hajósmesterség c. könyve. Ezt a legkülönbözőbb foglalkozásúak közül 23-an olvasták, de a többieket is — a régi könyvek kivételével — sokan olvasták.

Az *épitőipari* vonatkozású könyvek kölcsönzési adatai érdekesen mutatják meg kerületünk lakosságának állandóan fejlődő életszínvonalát, ugyanis az aránylag nagy építészeti könyvforgalom főképpen a családiház-építés irodalmából adódik. Az olvasókkal folytatott beszélgetésekből kitűnik, hogy sokan foglalkoznak saját házáépítési tervekkel. E szak legkeresettebb könyvei: Árkai: Sajátház-építés, Családiház tervgyűjtemény, Preisich: Városi családi ház.

Sajnálatos, hogy a *faipar* irodalmának forgalma nem áll arányban a kerület asztalosüzemeinek számával. Ez érthető is, mert az asztalosipar és ezen belül a műbútorasztaloság a legutóbbi időkig kézműipar volt, az ismeretek mesterről inasra szálltak át, terjesztésükben a szakirodalomnak alig jutott szerep. Az új bútoripari műszaki eljárások (fa-, fém-, műanyagkombinációk) átalakítják ugyan ennek az iparnak a termelőerőit, e folya-

mat azonban még alig tükröződik a magyar szakirodalomban. Itt a műszaki irodalom kiadóira várnak feladatok. A szak legkeresettebb könyvei Pál: Bútorasztalos, Pomogáts—Szeiffert: Bútormintalapakok. (Ez utóbbi könyv olvasóink véleménye szerint is elég elavult ízlést tükröz, de jobb nincs.)

A *finommechanika* is kerületünk ipari profiljába tartozik. A 22-es iparitanulointézetnek műszeripari és finommechanikai tagozata is van. Tanárok, tanulók egyaránt — de még nem megfelelő számban — látogatják könyvtárunkat. Közöttük sok szervezőmunkára lesz szükség. A *textil- és bőriparban*, sajnos, nem értünk el jó eredményt, és csak lassú javulásra van kilátás. A könnyűipari dolgozók nem képezik magukat úgy, mint a vasipar dolgozói. Ezeken a területeken is üzemi látogatásokkal igyekszünk majd a dolgozók érdeklődését felkelteni a szakirodalom iránt. A körükben végzett propaganda-munkához sikerült megszereznünk a kerületi pártbizottság segítségét.

III.

Végül szeretném felhívni a figyelmet az elemző személyi lapok még egy olvasószolgálati előnyére. Decemberben az egyik olvasónk, *K. I. fegyvermester* a fémek barnításáról kért tőlünk szakirodalmat. Sikerült is találnunk néhányat (egyiket az OMK bocsátotta rendelkezésünkre). Áprilisban másik olvasónk fordult hozzánk ugyanilyen kéréssel. *K. I.* elemzőlapjának segítségével már megfelelő szakkönyveket ajánlhattunk neki.

Talán érdekes arról is beszélni, hogy egy-egy munkásolvastónk milyen komoly munkával képezi magát tovább:

K. FERENC érettségizett *szerszámkészítő* (szül. 1938-ban), az Újpesti Szerző és Fém-tömegcikk KTSZ dolgozója 1961. nov. 16.—ápr. 10-ig a következő könyveket olvasta:

Fizikai kísérletek gyűjteménye
Szeniczsei: Beszélgessünk a fogaskerekekről

Novoszelov: Algebra

Ivanov: Gépi gyalulás és vésés

Maszlov: Fémek köszörülése

Ferenczy: Gépraajz

Alekszejev: Forgácsolószerszámok tervezése

Szécsi: Gépipari szerszámok készítése

Anszerov: Fűrőkészülékek

Bardócz: Szerszámacélok...

Goranszkij: Műszaki mechanika

Erdős: Vasipari számítások

Boldizsár: Esztergályosok és marósok kézikönyve

Vörös: Gépelemek I—III.

Hornung: A korszerű marás technológiája.

Ha végiglapozzuk az elemző személyi lapokat, érdekesnél érdekesebb munkásportrék kibontakozását figyelhetjük meg. Hozzá kell tennünk azt is, hogy műszaki olvasóink 54%-a 15—26 éves, tehát fejlődésük lehetőségeit ma, hat hónap után még fel sem mérhetjük. Sok függ a könyvtárosi munkától, de még több a műszaki kiadás színvonalától: sok jól megírt alapfokú szakkönyvre van szükség.

Marton Tiborné

Közszégi könyvtárosok leveleiből

„Az olvasók számának emelésében elért eredmények nagyban köszönhetőek a tömegszervezetek vezetőinek. Különösen a Nótanács vezetőinek, akik rendszeres olvasói a könyvtárnak, és több nőolvasót toboroztak.”

(Treiber Ödön, Alsószölnök)

„Gyakran még tíz órakor is világos könyvtárunk ablaka, mert elbeszélgetünk olvasóinkkal. A könyvtárosnak sohasem szabad azt mondania, hogy lejárt a kölcsönzési idő.”

(Dankovics Ferenc, Magyarlak)

„Az ismeretterjesztő előadások előtt kihirdettem, hogy az előadás előtt és után könyvkölcsönzés is lesz. Ezzel kettős célt értem el a téli hónapokban: az előadásokra is többen jöttek, s olvasóim száma is gyarapodott. Elsősorban ennek köszönhető, hogy a tavalyi 22 helyett most 32 parasztolvasóm van.”

(Szakály Ferenc, Magyarszombatfa)

„A parasztolvasók számát úgy sikerült emelnem, hogy az ismeretterjesztő előadásokhoz kiállítás készíttettem. Ilyenkor olyan dolgozókkal is volt alkalmam foglalkozni, akik eddig könyvtári rendezvényre nem jöttek el, s a könyvtárat sem látogatták.”

(Treiber Ödön, Alsószölnök)

(A Szentgotthárdi Járási Könyvtár híradójából)

A községi könyvtárak törzsanyagának kialakításáról

Az utóbbi időben rohamosan emelkednek a könyvbeszerzésre fordított összegek, és ha a *könyvbarát-mozgalom* kibontakozó lehetőségeire, valamint az ötéves terv irányelveként elfogadott, ezer lakosra számított 1200 kötetes állományra gondolunk, hamarosan megynként is több millió forinttal számolhatunk. Csak az *alapítási időszak könyvtárfejlesztése hasonlítható ehhez* a máris zajló és még várható növekedéshez, és éppen az ebből a korszakból származó könyvállomány bizonyítja legjobban, hogy a helyes állománygyarapítás milyen nagy körültekintést, politikai felelősséget, szakmai hozzáértést és gazdasági meggondoltságot kíván. Ma persze összehasonlíthatatlanul kedvezőbb helyzetben vagyunk, de a községi — sőt helyenkint a magasabb szintű — könyvtárak rendelőjegyzékeinek vizsgálata mégis arra int, hogy e téren nem lehetünk eléggé elővigyázatosak. A rendelőjegyzékek jelölései és az évről évre kiadott törzsanyag-jegyzékek intézményesen igyekeznek biztosítani, hogy valóban a legszükségesebb könyvek kerüljenek a községi könyvtárakba. A *könyvtárosban* legutóbb megjelenő cikkek is mutatják azonban, hogy van vitatkozni, megbeszélni való ebben a kérdésben. Ehhez a kérdéshez a magam megjegyzéseit egyáltalában nem a teljesség igényével teszem meg, hanem inkább azzal a szándékkal, hogy egy-két olyan mozzanatra irányítsam a figyelmet — és esetleg a vitatkozó kedvet —, melyeknek alaposabb meggondolása javára válhat az ügynek.

1.

Igaza van *Hubay Lászlónak*, hogy a törzsanyagként jelölt művek ára nem valami kis összeget tesz ki. Az ő adata alapján szeretnék rögtön rámutatni arra, hogy lakosonként átlag 2 Ft-ot számítva, a törzsanyagot legfeljebb a 4500 lakosú községek lettek volna képesek megvásárolni. Igen ám, de — a legutóbbi népszámlálás szerint — az ország helységeinek 93%-a (számszerint 3210 településből 2998 község) tartozik az 5000 lakosnál kisebb lélekszámú községek kategóriájába. Ez viszont azt jelenti, hogy a közművelődési könyvtáraknak kb. 90%-a nem vehette meg a legfontosabbnak ítélt könyveket sem.

Tudom persze, hogy egy-két körülmény enyhíti ezt a rideg tényt, de *nem osztom Hubay László optimizmusát*, hogy az ismételt kiadások egyharmaddal mérsékelnék a fentebb említett összegeket. A rendelkezésre álló felmérési adatok tanúsága szerint az első, illetve előző kiadások nem nagyon vannak meg a könyvtárakban. Ezt támasztja alá *Nyitrai Lajos* adata a kalocsai járásból, hol a tanácsi kezelésbe adáskor átletárolt anyagnak csupán 27,6%-a tartozott a törzsállományhoz. Az eltérő helyi sajátosságok miatt kieső mennyiséget egyáltalában nem tartom olyan jelentősnek. Akárhogy is áll a dolog, az ellenvetések — gondolom — mégsem befolyásolják lényegesen a fenti megállapítás igazságát, mely szerint csupán a könyvtárak 10%-a szerezheti be az összes, törzsanyagként jelölt könyveket. Pedig a gyakorlatból tudjuk, hogy az állomány egészséges szerkezete akkor is felborulhat, ha a könyvtáros csupán a törzsanyagon belül választ, de egyéb gyarapítási meggondolásokkal nem törődik.

Alig láttam olyan rendelőjegyzéket, melyen csak törzsanyagot rendelt volna a könyvtáros, de olyan elég sokszor fordult meg a kezemben, melyen a törzsanyag egy részét mellőzve, az ajánlott művek közül válogatott. Igaz, hogy vannak helyi sajátosságok, igények, de még ezek az érvek sem indokolhatják, hogy a könyvtáros egyéb könyvet szerezzen be, amíg a legfontosabbak nincsenek meg gyűjteményében.

Eppen ezért semmiképpen sem tudok egyetérteni *Nyitrai Lajosnak* azzal a véleményével, mely szerint az évi könyvbeszerzés 40%-át „b” jelzésű könyveknek akarja fenntartani. *Nyitrai Lajos* érvként felhozott megállapításai egytől egyig helytállóak is, csak — azt hiszem — nem ezt a következtetést kell levonnunk belőlük. Úgy gondolom, nem jutnánk messzire a törzsállomány kialakításában, ha eleve abból indulnánk ki, hogy a törzsanyag-jelöléstől ilyen nagy mértékben el lehet térni. Hisz itt nem valami „kincstári” anyag beszerzésének szorgalmazásáról van szó, hanem a legfontosabbnak, legszükségesebbnek tartott könyvekről. Az irányító és ellenőrző könyvtáraknak ezt az elvet nagyon komolyan érvényesíteniük kellene a gyakorlatban, ha komolyan vesszük, hogy a jelöléseket hozzértők és meggondoltan tették a jegyzékre. S ha ez itt-ott kiigazításra is szorul, a korrekciónak — úgy érzem — nem ez a módja. Egyébként a *nem eléggé ellenőrzött, liberális állománygyarapítás* eredményeként az első törzsanyag-jegyzék könyvei sok helyen csak 30–40%-ban kerültek bele a gyűjteményekbe, és például a volt jászapáti járásban egy csomó törzsanyaghoz tartozó könyvből egyetlen könyvtárba sem jutott be egy darab sem. A kalocsai járás adatai sem szívdertöbbek ennél.

Ellenvetésül azt lehetne felhozni, hogy éppen a várható nagy összegek miatt szükséges a törzsanyag túlméretezése. Ez az érv elfogadható is lenne, ha a gyakorlat

nem mondana neki ellen. A könyvek közül általában azok jelennek meg nagy példányszámban (pl. Olcsó Könyvtár), melyeket gyengébb anyagi minőségük miatt nem tartunk alkalmasnak arra, hogy közkönyvtárba kerüljenek. A többiek példányszáma viszont annyira alacsony, hogy legnagyobb részüket — és persze éppen azokat, melyek iránt nagy az érdeklődés — csak a megjelenéskor lehet megvenni. Hiába jut tehát a könyvtár később pénzhez, ezeket a könyveket már nem találja a piacon.

Vitatkozni szeretnék *Hubay Lászlónak* azzal a megállapításával is, mely szerint a kis lélekszámú községek törzssanyagát csak a letéti anyagból lehet kiegészíteni, és ez a felelet arra a sokat vitatott kérdésre, hogy a letéti állomány számára vásároljunk-e törzssanyagot. Véleményem szerint a törzssanyag eleve nem lehet letét. Hiszen ha a letétet adó könyvtár vásárolt törzssanyagot a községi könyvtár részére, és azt egyszer odaadta, milyen megfontolással fogja visszakérni tőle. A törzssanyag éppen azért törzssanyag, mert mindig ott kell lennie a könyvtárban. A kis lélekszámú községek különben sem lesznek sohasem abban a helyzetben, hogy valamennyire is teljesnek mondható gyűjteményt alakíthassanak ki. S mivel ez fényűzés is lenne, itt más megoldást kell keresnünk (pl. bibliobusz).

2.

Hogyan lehetne tehát szűkíteni a törzssanyag körét, mely aztán összhangban lenne a rendelkezésre álló összegek nagyságával?

Nincs a világnak az a törzssanyag-jegyzéke, vagy mintakatalógusa, melyen ne lehetne vitatkozni, melyhez ne lehetne hozzátenni, vagy melyből ne lehetne elvenni anélkül, hogy ebből valami nagyobb baj származnék. Mégis idekíváncozik néhány megjegyzés.

Úgy tűnik, hogy bizonyos sorozatok (Jókai válogatott művei, Milliók Könyve, Az Én Könyvtáram stb.), tekintet nélkül az egyes kötetekre, törzssanyag-jelölést kaptak. Ennek az elvnek következetes érvényesítése azzal a veszéllyel jár, hogy a „sorozat jogán” olyan művek is a törzssanyagba kerülnek, melyek egyébként nehezen tartoznának oda. Például Jókai „Egy játékos, aki nyer. — Három márványfej” című kötete nélkül még gazdag és teljes lehet egy községi könyvtár gyűjteménye.

Ahogy elvileg feltétlenül elfogadható a gyengébb papíron és kiállításban megjelent művek kirekesztése a közművelődési könyvtárakból, ugyanúgy meg kellene gondolni, ne ez legyen-e az elbírálás a bibliofil kiadású könyvek tekintetében? Túlzásnak tartom, hogy a Magyar Helikon könyvei a törzssanyaghoz tartozzanak, még akkor is, ha a könyv pillanatnyilag csak ebben a kiadásban kapható. Mert amíg nem tudunk elég filmoluxot juttatni a könyvtáraknak, addig a szép könyvek — sajnos — csak az első néhány olvasó kezében maradnak szépek, úgyhogy a *könyvtár szinte feleslegesen fizette meg a bibliofil kiadással járó ártöbbletet.*

Ha már szűkíteni kell a kört, azzal is lehet, hogy egy-egy írótól csak kevesebbet, a jellemzőbbeket emeljük ki. Talán elmaradhatott volna pl. Kaffka Margittól a *Lázadó asszonyok*, ha már a *Színek és évek*, meg a *Hangyaboly* ügyis a törzssanyaghoz tartozik.

3.

Ugyanakkor az előbbieket rovására meg lehetne gondolni az alábbi bővítési igényeket.

Az 1961-es jegyzékeken következetesen megvalósított elv, hogy ma élő költő verseskötete nem kerül a törzssanyagba. E gyakorlat elvi alapja — ezt *Nyitrai Lajos* is említi — elfogadható, mégis némi ellenkezést vált ki az emberből. A községi könyvtárak zöme még az összes, törzssanyaghoz tartozó műveket sem tudja megvenni, tehát egyetlen mai költő kötete — idősebbé és fiatalé egyformán — sem kerül a közművelődési könyvtárakba. Eszünkbe jut-e ez a szomorú tény olyankor, mikor a könyvtárosoktól számonkérjük, hogy mit tettek a mai magyar költészet, a fiatal költők népszerűsítéséért? A számonkérés elvileg jogos, hiszen faluhelyen kitől várhatjuk a mai költészet propagandáját, ha nem a könyvtárostól. Tudom, hogy a fenti alapelveitől való eltérés kényes, nehéz döntések elé állítaná az illetékeseket, mégis meg kellene gondolni e gyakorlatban megváltoztatásának lehetőségét. És itt teszem szövé azt a nem tőlem származó ötletet is, hogy *jól szerkesztett verses almanachok, antológiák* sokat enyhíthetnének a mostani sivár állapotban.

Igen népszerűek — és ahol nem azok, ott a könyvtárok feladata, gondja, hogy azzá tegye — az aktuális politikai kérdésekkel kapcsolatos agitációs kiadványok. Ezeket eleinte „a”-val jelölték a jegyzékeken, később egy részüket már csak „b”-vel. Ezek a füzetek valóban nem tartoznak a könyvtár törzssállományához, mégis legalább olyan kötelező érvénnyel kell őket megvásároltatnunk, mint a törzssanyag köteteit. Teljesen igaza van *Nyitrai Lajosnak*, mikor az időszerű és éppen emiatt nevelési, tudatformálási szempontból fontos művek beszerzését sürgeti. Minél többet beszél-

gettem könyvtárosokkal erről a problémáról, annál inkább megszilárdult bennem az a vélemény, hogy a jelölésnél az „a” és „b” között egy újabb kategória beiktatására van szükség. Vannak ugyanis könyvek, melyeket a könyvtárnak feltétlenül be kell szereznie anélkül, hogy a törzsanyaghoz számítaná őket. Minthogy a mostani keretek a könyvtárak nagyobb részében a teljes törzsanyag beszerzését sem teszik lehetővé, pillanatnyilag a letétet adó könyvtárak vehetnék meg az e kategóriába tartozó műveket a községi könyvtárak részére.

*

A törzsanyag jelölése a *rendelőjegyzékeken igen nagy segítség* a községi könyvtáros számára. Fő vonalaiban biztosítja is, hogy a legszükségesebb könyvek jussanak el a könyvtárakba. A részletekről azonban — ha nem is *A könyvtáros* hasábjain — tovább kell vitatkoznunk, hogy a követett helyes módszer még jobban szolgálja a községi könyvtárak gyűjteményeinek helyes kialakítását és fejlesztését.

Kisfaludi Sándor

Önálló községi könyvtárosok tapasztalatcseréje

Június 4-én háromnapos tapasztalatcserére kezdődött a Pest megyei könyvtárban a dunántúli, a Duna-Tisza közti és az észak-magyarországi megyék falusi könyvtárosai számára. Utoljára 1954-ben volt alkalmuk az önálló községi könyvtárosoknak, hogy értekezleten vitassák meg problémáikat és beszámoljanak eredményeikről. Most, hogy a könyvtárügy fejlesztésének legfontosabb területe megint a falu lett, és a nagyközségek könyvtári ellátásának megoldása a program elejére került, a figyelem a 8—10 éve alakult, hivatásos könyvtárossal működő falusi könyvtárak felé fordult. Ebben fontos szerepük volt *A Könyvtáros* hasábjain leközlött vitacikknek, melyek megvilágították az egyre gyakrabban — igazságtalanul — vádolt könyvtártípus helyzetét, és előrevetítették a kibontakozás körvonalait is.

Ilyen előzmények után került sor a tapasztalatcserére értekezletre, melynek feltétlen hasznosságához már azért sem férhet kétség, mert voltak olyan résztvevői, akik 11 éve, és mások, akik csak 1 hónapja dolgoznak könyvtárban. Így azt sem tartjuk a megbeszélés fogyatékosságának, hogy nem egy-két konkrét kérdés alapos vizsgálatára vállalkozott, hanem, ha kissé felületesebben is, minden időszerűt felölelt.

A vitaindító előadást *Tóth Árpád*, a Művelődésügyi Minisztérium könyvtárosztályának munkatársa tartotta. A kulturális munka feladatairól, a könyvtárak ismeretterjesztő és nevelő szerepéről, a könyvtárossal szemben támasztott követelményekről, az állami és társadalmi szervek kulturális tevékenységének összehangolásáról beszélt. Az előadást követő vita a késő délutáni órákba nyúlt. A hozzászólások velejét két lényeges kérdés köré lehet csoportosítani.

1. *A könyvtáraknak nyújtott állami és társadalmi segítség.* Túlságosan nagy eltérések tapasztalhatók a könyvtárak fej-

lődésében és működési feltételeiben. Van olyan község, ahol a könyvtár a legszükségesebb minimumot, a működés biztonságát sem élvezheti. Más célra, pl. magtárnak veszi igénybe a tanács a könyvtár helyiségét (Perkátá). Másutt a rendszeres utánjárásra bőkezűen ad közközségfejlesztési alaphól támogatást a tanács, a költségvetési előirányzat viszont nagyon alacsony. Minden esztendőben külön kell harcolni a könyvbeszerzési keretért. Bizonyos, hogy a főhivatású munkatárssal működő községi könyvtárak némelyikének alacsonyabb a könyvbeszerzésre fordítható költségvetési kerete, mint a tanácsai kezelésbe adott, tiszteletdíjas könyvtárossal működőké. Ennek a fontos könyvtártípusnak a fejlődését a mostaninál magasabb, egységes elvek szerint kialakított normákra, biztos állami alapra kellene helyezni.

2. *A munka színvonalasabbá tétele.* Többen elmondták, hogyan törekednek a különféle olvasórétegek minél jobb kiszolgálására. Főként a szabadpolcos kölcsönzési rendszer, az ebből adódó ajánlási lehetőségek foglalkoztatják a községi könyvtárosokat. Fontos helyet kapott a felnőttek és a gyermekek kiszolgálásának szétválasztása, a gyermekek könyvtári segítőként való felhasználása és a könyvbarát-mozgalom fellendítésének kérdése is.

A következő napon a könyvtárosok meglátogatták a pilisvörösvári és a nagymarosi könyvtárat. A helyi könyvtárosok ismertették a könyvtár munkáját, eredményeit, és válaszoltak a vendégek kérdéseire.

Végül az állománygyarapítás problémáit beszélték meg a könyvtárosok. *Gerő Zsoltné*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ h. osztályvezetője válaszolt a kérdésekre, majd a Könyvtárellátó munkatársa a vállalat és a könyvtárak együttműködéséről beszélt.

(sz-f-)

KÜLTERÜLETI KÖNYVANKÉTOK TAPASZTALATAI

Debrecenben a városi könyvtár az elmúlt időszakban nagy gondot fordított a könyvankétok rendezésére, s ezt a tevékenységét összekapcsolta a könyvbarát-mozgalom célkitűzéseinek megvalósításával. Az ankétok nagy többségét a peremvidéken és tanyán rendezte, szem előtt tartva az MSZMP VII. kongresszusának a peremkerületek kulturális ellátásáról hozott határozatait.

A könyvtár az ankétok szervezése során minden esetben figyelembe vette a közönségnek a könyvtárosok által tolmácsolt igényeit. Ezek fejlettségére jellemző, hogy az elmúlt évad során egyetlen esetben sem merült fel olyan igény, amellyel a városi könyvtár nem érthetett egyet. A közönség legtöbbször a mai magyar irodalom alkotásait kívánta megvitatni. Ez annál érdekesebb, mert a leginkább keresett könyvek még mindig a klasszikusok, elsősorban Jókai, Mikszáth és Móra. A mai magyar irodalom előtérbe kerülésének főoka, hogy íróink 1957 óta érdekesebben, olvasmányosabban ábrázolják a mai magyar életet, s igazabban, változatosabban igyekeznek választ adni az élet által felvetett problémákra. Olvasóink felismerték ezt a változást. Bizonyíték rá az ankétok szervezése során tapasztalt érdeklődésen kívül az is, hogy e művek könyvtári olvasottsága megnőtt. (L. az országos adatokat.) A közönséget elsősorban etikai kérdések izgatják, ugyanakkor igénye nagyjából bizonyos tematikájú és megformáltágú művekre korlátozódik: történeti regényekre (Győry Dezső), ifjúsági regényekre (Gergely Márta), a fantáziadús, cselekményes és sokszor mesterseges izgalomkeltéssel ható munkákra (Berkesi András). A házasság és a családi élet mai helyzetét tükröző művek iránt is nagy az érdeklődés (Gergely Márta, Somfai László). Befolyásolja az ankétokkal kapcsolatos igényt az egyes írók iránti közvetlen érdeklődés is. A Nagy Sándor-telepen pl. azért beszéltek szívesen Veres Péter műveiről, mert többen ismerték, együtt dolgoztak vele.

A fenti névsor bizonyítja, hogy a közönség ízlése és a kritika értékelése nem esik mindig egybe. Nagy szerepe van ebben annak, hogy a közönség idősebb rétegei, amelyek jórészt ponyván, bestselleren nevelkedtek, elsősorban azokat a műveket keresik, amelyek a mai magyar valóságot is a kispolgári ízléshez közelálló módszerekkel ábrázolják. Ebben kétségkívül egyfajta menekülési tendencia jelentkezik, nem a témától, hanem azoktól az ábrázolási módszerektől, amelyek formájukban is korszerűsége törekszenek. Ugyanakkor az olvasóközönség egy része nem szívesen olvassa azokat a műveket, amelyeket véleménye szerint saját maga is meg tudott volna írni (viszont egy másik rész éppen azért szereti ezeket a műveket, mert az ő világukhoz állnak közel).

A könyvtár az ankétok megszervezése során alapos előkészítő és széleskörű propagandamunkát végzett. (Nyomtatott plakátok, sajtó, meghívók, megfelelő számú példány rendelkezésre bocsátása, stb.) Tekintve azonban, hogy a városi könyvtár mindössze másfél éve működik s szervez ankétokat, a közönség még nem szokta meg kellőképpen e rendezvényeket, így a megjelenés egyetlen. Egyes helyeken kétszázán, máshol csak harmincan-egyvenen jelentek meg az ankéton.

A megjelentek összetételét vizsgálva néhány érdekes jelenségre figyelhetünk fel. Életkori megoszlás szerint kb. 30% a 20 éven aluliak, 50% az 50 éven felüliek, s mindössze 20% a 21 és 50 év közöttiek aránya. Ennek a nagy eltolódásnak több oka van. Legfontosabbnak azt tartjuk, hogy a fiatalok és öregek lényegesen több szabadidővel rendelkeznek, mint a középső korosztály. A fiatalok érdeklődését magyarázza azok kielégíthetetlen tudásvágya, új ismeretek, élmények szerzésére irányuló törekvése. Az öregek viszont — akik között sok a nyugdíjas — egy átdolgozott élet után sokszor a könyvben, az olvasásban oldódnak fel leginkább. Nagy megjelenési arányukhoz az is hozzátartozik, hogy hallatlan aktivitás él bennük, amit már munkában nem vezethetnek le, ezért a társadalom szinte valamennyi kérdése iránt érdeklődnek.

A megjelentek nemek szerinti megoszlását figyelve arra kell rámutatnunk, hogy húsz év alatti és ötven év feletti korcsoportoknál kb. egyforma a férfiak és nők aránya, ezzel szemben a húsz és ötven év közötti korosztály résztvevői szinte kizárólag nők. Ennek egyik oka, hogy a külső területeken sok a háztartásbeli, vagy mezőgazdasági munkával foglalkozó asszony.

A foglalkozás szerinti megoszlást figyelembe véve azt tapasztaljuk, hogy a megjelentek 80%-a munkás vagy paraszt, a többi pedig a külsőségeken élő értelmiségiek, diákok, hivatalnokok közül kerül ki.

Érdekes tapasztalatunk, hogy a résztvevők szinte minden esetben igen élénken résztvesznek a könyv megbeszélésében, vitájában. Ennek alapján bizakodhatunk abban, hogy a rendszeressé váló ankétok közönsége gyarapodni fog.

A siker, a vitában való részvétel élénksége nagy mértékben függ a vitavezető személyétől. Kicsit tréfásan azt is mondhatnánk, hogy ankét szempontjából rossz könyv nincs, csak rossz vitavezető. Éppen ezért a vitavezetők kiválasztásánál a felkészültségen túl figyelembe vesszük azt is, hogy a vezető mennyire tud kapcsolatot teremteni a közönséggel, ismeri-e annak problémáit, vannak-e tapasztalatai az egyszerű emberekkel való foglalkozásban. És ismernie kell azokat a módszereket is, melyekkel elérheti a főleg parasztokban meglévő tartózkodás, szemérem feloldódását.

Érdekes tapasztalatunk, hogy az ankétok közönségének érdeklődése a város nagy külterületén nem mindenné egyforma. Befolyásolja ezt a várostól való távolság, a tanyai iskola pedagógusainak általános munkája s sok más tényező mellett a hagyományok hiánya, vagy ápolása is. Azokon a helyeken, ahol már a múltban is olvasókörök, vagy más kulturális jellegű csoportosulások működtek (Nyulas, Tégláskert, stb.), mind a számbeli megjelenés, mind a részvétel aktivitása terén jobbak az eredmények.

Az ankétok tapasztalataiból az alábbiakat szeretnénk kiemelni:

Minden könyv más ankétvezetési módszert követel. Más egy történelmi regény, egy ismeretterjesztő munka, vagy egy mai témájú szépirodalmi mű. De ezeken a csoportokon belül is a könyv mondanivalója, ábrázolási módszere, a benne felvetett erkölcsi, társadalmi problémák határozzák meg a kiindulási módszert. A Berkesi András könyveiről rendezett ankétok központjában az a probléma állt, hogy jogában van-e az írónak a mai kort a kalandregény módszerével ábrázolni. Az ankét vezetője szerint az esztétikai normákat nem szabad háttérbe szorítani a minden áron való hatás kedvéért. A közönség viszont megvédte a könyv mondanivalójának hiteletét, mivel kizárólag a cselekmény bonyolítását tudta nyomon követni, illetve értékítélete csak a mondanivalóra terjedt ki. Egy asszony szerint lánya az ő múltat bíráló szavait kritikával fogadta, de az író által tolmácsolt igazságot teljes egészében magáévá tette. Ebben az esetben a kalandregény formában megírt mondanivaló is nevelőhatású volt.

A második szempont, hogy az író minden esetben el kell helyezni az irodalom értékrendjében, főleg azért, hogy kialakítsuk a közönség értékelési szempontjait, segítsük s neveljük kritikai érzékét. Természetesen az író egész munkásságában is el kell helyezni az adott művet (pl. Veres Péter esetében), felkelte ezáltal az érdeklődést az író más művei iránt is. Ez a szempont az ismeretterjesztő irodalom esetében úgy jelentkezik, hogy az illető szakmunkát elhelyezzük a tudományok rendszerében és az adott szaktudomány történeti fejlődésében.

Fontos követelmény az is, hogy minden esetben ki kell emelni a műben levő erkölcsi, politikai tanulságokat, amelyek nagyon hatásosan formálhatják a közönség világnézetét. E szempontok kiemelése kedvező irányban befolyásolja a vitába való bekapcsolódását is. *Somfai László* művével kapcsolatban pl. a kispolgári magatartás problémáit vizsgáltuk meg, *Gergely Márta* könyvének kapcsán az ifjúság jelenlegi helyzetét, s a résztvevők sok hasznos tapasztalattal egészítették ki az előadó fejtegetését.

Érdekes tapasztalat, hogy az ankétokon a vita — különösen a befejező szakaszban — a helyi problémák felé tolódik el. Ez nem káros, hiszen azt tanúsítja, hogy a közönség közvetlenül is érdekeltté vált az adott témában. S ha a helyi probléma néha, — az ankétól függetlenül, — a helység gazdasági, társadalmi problémáit jelenti, ezeket sem szabad kikerülnünk. Fontos ugyanis, főleg kezdeti szakaszban, hogy a közönség bizalmát megnyerjük, problémái iránt érdeklődjünk, azok megoldását segítsük, anélkül, hogy felelőtlenül ígérgetnénk.

Összegezőképpen megállapíthatjuk, hogy az ankétokat érdemes volt megrendezni. Az évadban rendezett 12—15 ankéton mintegy 1600 ember vett részt, akik sok új ismerettel gazdagodtak, és a könyvtár barátaivá váltak, tehát sikeres propaganda-munkát is végeztünk. A másik tanulság az, hogy a közönség érdeklődik ugyan a mai témák iránt, de érdeklődése egy bizonyos — s nem a legmagasabb — szinten megrekedt. Legfontosabb feladatunk tehát továbbra is a közönség ízlésének, irodalmi értékítéletének formálása, alakítása. Ezenkívül az ankétokon sikerült megnyerni a közönség bizalmát, hiszen őszintén tárta fel egyéni és közösségi problémáit, amivel egyrészt elősegítette a könyvtárosok helyismeretének gyarapodását, másrészt bővítette látókörüket is. Végül pedig a könyvankétok szervesen kapcsolódtak be a könyvtárat az általános népművelésbe, az ismeretterjesztésbe, hozzájárultak ahhoz, hogy a könyvtár ebben a vonatkozásban is teljesítse népművelési feladatát.

Bényei József — Sz. Szabó László

A középfokú könyvtárosképző tanfolyam egy hallgató szemével

Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központja által elindított új szervezetű, középfokú könyvtárosképző tanfolyamot örömmel fogadták a szakképesítés nélküli könyvtárosok, mert a helyi szervezésű középfokú oktatást csak szükségmegoldásnak tekinthették. Ez az oktatási forma sokoldalú szakmai, politikai és általános műveltségi anyagot nyújt a hallgatóknak. A saját szakterületén kívül — aminek ismeretanyagát és tennivalóját eddig esetleg csak „rutin” alapján sajátította el — a hallgató a könyvtár összes munkaterületébe bepillantást nyer, és így be tudja illeszteni részmunkáját a könyvtár munkájának egészébe. A tanfolyam megismerteti a hallgatót a marxista világnézet alapjaival; áttekintést ad elméleti alapvetéssel a gyakorlati könyvtári munkáról, és alapvető könyvismereteket nyújt.

Az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy a tanfolyam szervezeti felépítése jó. Időtartama öt félév, minden félév végén vizsgáznak a hallgatók. Félévenként kétszer háromnapos konferencián vesznek részt: az elsón előadásokat hallgatnak, a másodikon szemináriumi módszerrel megvitatják az anyagot. A konferenciák közötti időben házi feladatokat dolgoznak ki, ami a folyamatos tanulást segíti elő.

Az 1959—61-ben végzett hallgatóknak kevesebb anyaggal kellett megbirkózniuk, kevesebb házifeladatot kellett készíteniük, mint a mostani tanulóknak. Évről évre nő az anyag mennyisége és színvonala, ennek következtében a háromnapos — napi 8 órás — konferenciák egyre fárasztóbbak. Az előadók nem támaszkodhatnak minden esetben a kiadott jegyzetekre, mert azok — sajnos — több esetben nem ennek a tanfolyamnak a színvonalához készültek és kénytelenek a teljes anyagot a vizsgatételeknek megfelelően átdolgozva előadni. Erre pedig a konferenciák keretében biztosított 2—3, esetleg 4 óra kevés. Egyes tantárgyak aránytalanul nagy helyet foglalnak el a konferenciák idejében.

Helyeseljük, hogy házi feladatokkal is elősegítik a folyamatos tanulást, így a jegyzetekben tanult elméletet gyakorlatilag is rögzíti a hallgató. Viszont a házi feladatok adagolásánál nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a tanfolyam résztvevői napi 8 órát — vagy még többet — dolgoznak a könyvtárak különböző szakterületein és néha csak a második munkák után szakíthatnak időt a tanulásra. A tanfolyam ugyanis semmi ta-

nulmányi szabadságot, vagy kedvezményt nem biztosít. Vizsgáljuk meg például az első évfolyam 2. félévének házi feladatát február végétől március 30-ig:

Könyvtártanból össze kellett állítanunk egy 50 tételből álló témakatalógust, szerkesztenünk egy 50 tételes bibliográfiát, és készítettünk 40 darab címléírást. Ez összesen 140 tétel. A második évfolyamnak ugyanebben az időszakban 38 folyóiratcikket kellett szakoznia. Az általában elfogadott normák alapján legalább 5—6 napot vesz igénybe a házi feladat rendes és pontos elkészítése. Ajánlatos lenne a házi feladatok mennyiségének csökkentése, mert ha túlságosan nehéz, vagy túlságosan sok a házi feladat, a hallgatók egy része másolással, vagy munkamegosztással készíti el a feladatot. A tanfolyamnak pedig ez nem lehet a célja.

A tanulmányi anyagot vizsgálva — ha összehasonlítjuk az 1959—61-essel — megállapíthatjuk, hogy *nagy mértékben elméleti síkra toldott*. A tantárgyak gyakorlati részéből — amire a legnagyobb szükség lenne — minden évben kevesebbet kapnak a hallgatók. Ha figyelembe vesszük, hogy a hallgatók 80%-a közművelődési könyvtárban dolgozik, és hogy a tanfolyamon résztvevő tudományos könyvtári dolgozók is többnyire technikai feladatot látnak el könyvtárunk munkájában, akkor — a gyakorlat hátrányára — „tudományos síkra” való toldást nem lehet helyeselni.

Például tanfolyamunkon a modern, a gyakorlatban mindennap használt könyvek címléírása helyett a *régi és ritka könyvekre fektetik a súlyt*. A könyvismeretnél *sok olyan külföldi bibliográfiát* kell a hallgatóknak megtanulniuk, amit — a bibliográfiák hiányában — nincs és nem is lesz módjukban kézbe venni.

A politikai képzés anyaga nem megállapodott. A három tanfolyamnak három féle tematikája volt, és az anyag elosztása aránytalan. Például a mostani 2. évfolyamnak az első év első félévében a dialektikus és történelmi materializmus volt a tananyaga, a második félévben a politikai gazdaságtan, a harmadikban tudományos szocializmus, a negyedik félévben pedig a művelődéspolitiká. Az első és a negyedik félév anyaga sem mennyiségben, sem színvonalban nem arányos. A színvonal a felsőfokú képesítést adó iskolákéval vetekszik. (Tudományos szocializmusból például a múlt félévben a tematika csak beszámolót írt elő. E helyett a pécsi főiskolai előadók vizsgát

követeltek főiskolai szinten.) A politikai előadók egy része nem könyvtáros, így nem ismeri a könyvtári követelményeket. A tananyagul kijelölt „A marxizmus—leninizmus alapjai” című tankönyv nehéz és több vonatkozásban már elavult.

A könyvismeret, bibliográfia tárgykörben a „Bibliográfiai alapismeretek” c. jegyzet a tanfolyam színvonalának megfelelő, ellenben a *könyvismereti jegyzetek nagy része nem felel meg a könyvtárosképző tanfolyam céljainak*. Például: a Matematika — Fizika — Kémia — Biológia c. füzet részletesen ismerteti a tudományágak felosztását, de semmi bibliográfiai adatot nem tartalmaz. (Mindössze a jegyzet végén ismerteti néhány alapfokú ismeretterjesztő könyv tartalmát.) Ebben az évben már kiadtak hozzá egy pótfüzetet. Horváth Tibor: „Tájékozódás a természettudományok irodalmában” című füzeté adja a tulajdonképpeni könyvismereti részt. A továbbképzés szempontjából nagyon jó Dániel György: Csillagászat — Földtan — Földrajz c. jegyzete. A könyvismereti jegyzeteket gyakorlott könyvtárosoknak, könyvtáros szemlélettel kellene megírniuk.

A *könyvtártan anyaga kevés* és részben már nem korszerű (Sallai—Sebestyén: A könyvtáros kézikönyve), a többi tárgyakhoz mérten szinte csak vázlat. *Nincs szó a jegyzetben a szabadpolcos rendszerről*, a modern könyvtár-építésetről; az olvasószolgálati rész eléggé túlhaladott, kevés szó esik a könyvtárak modern propaganda eszközeiről. Kiss Jenő: Könyvtárügy c. jegyzete a könyvtárhálózati részt egészíti ki, és sajnos csak a vizsgán tudtuk meg, hogy felosztása egyes helyeken téves. A hallgatók szívesen fogadnák, ha egy *korszerű* könyvtártani jegyzettel bővülne jegyzetkészletük.

Az eredeti tantervi előírások szerint az alapfokú nyelvkönyv megtanulása volt kötelező, ebből a hallgatók félévenként írásban számoltak be. Ebben az évben már a szóbeli vizsga is kötelező lett, és szakszöveget kell fordítani, amelynek megtanulása meglehetősen sok időt vesz el a hallgatók idejéből. A mostani másodévesek németből és franciából olyan nehéz szakszöveget kaptak, aminek lefordítása nem kétéves tanulást, hanem a nyelvben való teljes jártasságot kívánja meg. Nap mint nap tapasztaljuk, hogy mennyire fontos és nélkülözhetet-

len egy könyvtárosnak legalább két idegen nyelv olvasása. De két év alatt magánúton nem lehet megtanulni beszélni. Be kellene tehát érni annyival, hogy két év alatt elsajátítsuk az olvasást és a szótár segítségével való fordítást.

Felvetődik az a kérdés is, hogy a 120-as gépírás elsajátítható-e levelező oktatás keretében. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy nem.

Ebben a tanévben gyarapodott a tantárgyak száma a neveléslelektannal. Harsányi István: A könyvtáros nevelőmunkája című 216 oldalas jegyzete mindössze 83 oldalon foglalkozik a könyvtáros tulajdonképpeni nevelő munkájával, de ebben is alig van olyan neveléslelektani fejtegetés, amit a *Sallai—Sebestyén*-féle kézikönyvben sűrítve már ne tanultunk volna. A jegyzet többi része általános neveléslelektani kérdésekkel és főleg gyermekpszichológiával foglalkozik.

Osztályozásból kapjuk a legtöbb hasznos, gyakorlati útmutatást.

Fejtegetésünk talán úgy hat, mintha a legtöbb tantárgynál túlzottan tartanánk a követelményeket és kifogásolnánk az elméleti síkra való tolódást. Távolról sem! Mi mindezt szívesen és kedvvel tanulnánk, ha ellenében megfelelő szakképesítést kapnánk. Két év utáni tanulásként kapott képesítésünk nem egyenértékű egy technikus oklevéllel sem. Azt sem tudjuk, hogy a készülő képesítési rendeletben milyen mértékben ismerik el. A tanfolyam ideje alatt semmiféle munkaidő-kedvezményben nem részesülünk, kivéve a konferenciák és a vizsgák 2—3 napját. Mi szívesen tanulunk magasabb fokon is, hisz a fejlődés óriási ütemét a mindennapos tanulással, önképzéssel tudjuk csak követni.

Kérésünk, a jelen körülmények minden oldalú mérlegelése után, hogy a *tanfolyam gyakorlati részét bővítsék*, mert a tanultakat csak így tudjuk nagyobb mértékben felhasználni a mindennapos munkában. Ha pedig a túlsúlyban tudományos, elméleti síkra tolódott tanfolyam anyaga változatlanul marad, akkor bizonyára méltányos az a kérés, hogy ehhez biztosítsanak tanulmányi szabadságot, és a hallgatók nyerjenek a követelményeknek megfelelő képesítést.

Magyar Józsefné

(Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács kibővített oktatási szakbizottsága kétnapos ülésen tárgyalta meg a középfokú könyvtárosképző tanfolyam tantervét. A vita foglalkozott a fenti cikkben felvetett kérdésekkel is. A problémára visszatérünk. — A SZERK.)

Kis községek olvasómozgalma

Járásunkban, a nagyatádi járásban kilenc község (Bakháza, Beleg, Bolhás, Görgeteg, Kisbajom, Kuntelep, Rinyabesenyő, Rinyaszentkirály, Szabás) lakossága van alatta az 1000 léleknek, vagy csak alig emelkedik e határ fölé. Mivel a járás falvainak feléről van szó, érdemes a rájuk leginkább jellemző problémákkal foglalkozni. Ezek első látásra talán semmiben sem különböznek a nagyobb községek gondjaitól, de ha kulturális körülményeiket és adottságaikat vizsgáljuk, csak rájuk jellemző jelenségekkel is találkozunk.

Mindegyik kis községünknek önálló tanácsa van, mindegyik termelőszövetkezeti község. A lakosság egészen kicsiny hányada a környező állami gazdaságokban, erdészetekben dolgozik. Estéiket ezek is otthon töltik. Több helyiséges művelődési háza azonban csak kettőnek van, Belegnek és Szabásnak. Színpaddal ellátott előadóteremmel ugyancsak kettő rendelkezik, Görgeteg és Kisbajom. Őt községnek nincs művelődési háza. Rendszeres, állandó filmvetítés háromban van, négy faluba vándorozó jár hetenként, kéthetenként. A Faluszínház és a megyei színház tájélozódásai ezekbe a községekbe nem jutnak el, részben a megfelelő termék hiánya miatt, részben mert e falvak négy-hét kilométerre vannak az állomástól, illetve a körvasúttól. Marad tehát a könyv, ez az olcsó és hozzáférhető eszköz a szórakozásnak, művelődésnek. Könyvtár mindegyik községben van. Most tehát jogosan vizsgáljuk azt, hogy mennyire ismerték fel a helyi vezetők és könyvtárosok a könyvtárak kivétel nélküli jelentőségét ezekben a falvakban, és azt is, hogy kimutatható-e az eredményekből a könyvtári szolgáltatások fokozott igénylése.

A kilenc könyvtár közül hét önálló helyiségben, kettő (Bolhásan, Kuntelepen) egyéb célra is használt szobában működik. Felszerelésük egy-két szekrény vagy polc, néhány asztal és szék. Bakházán csak egy szekrény és egy polc, Kisbajomban, Kuntelepen egy-egy szekrény. Csupán Beleg, Görgeteg és Szabás állománya haladta meg a 600 kötetet, a többi 400—500 könyvvel rendelkezik. Valamennyi könyvtár tanácsi kezelésbe került 1960—61-ben. Az egy lakosra jutó könyvek száma 0,41—1,07 kötet között mozog. Legkevesebb Kuntelepen, legtöbb Bakházán. Azonban e községek mindegyikében meghaladja az állomány a nagyon rossz (0,4) járási átlagot. Könyvvásárlásra 1961-ben a kuntelepi 1000,— Ft-tól a bolhási 4418,— Ft-ig különböző, de nagyjából azonos összegeket

fordítottak, részben költségvetésből, részben községfejlesztésből. Összehasonlítva a nagyobb községek könyvbeszerzéseivel ezeket a számokat megállapítható, hogy a gyarapodás a vizsgált kilenc faluban volt a legnagyobb. 1962-re valamivel többet terveztek (Kuntelep kivételével), de ennyi sem elég ahhoz, hogy ezzel a fejlesztéssel 1965-re elérhessük az ötéves terv irányzásait. Különösen nem, ha számításba vesszük, hogy a lakosság számához viszonyított gyarapításnak nagyobbak kell lennie ezekben a községekben a tervezettnél, hisz pl. Bakházán, ahol 500 könyv elég volna ahhoz, hogy egy lakosra 1,2 könyv jusson, a rendszeresen olvasó könyvtári tagoknak az új és több könyv iránti igényét éppen úgy ki kell elégíteni, mint az 1500 vagy annál több kötettel rendelkező könyvtárakban.

Visszatérve az elhelyezési állapotokra, ugyancsak kívánatos, hogy jól felszerelt, szépen berendezett helyiségekben legyenek könyvtárak, mert kivételes jelentőségük-nél fogva sokkal inkább számíthatnak érdeklődésre ezeken a helyeken, s előbb is, kisebb költséggel is elkészíthetők, mint például egy művelődési ház.

A vizsgált községek adatait táblázatunk szemlélteti.

E községek olvasóinak száma Beleg, Kuntelep és Szabás kivételével *magasan a járási átlag (13,78%) fölött van, meghaladja a lakosság 20%-át.* Azonban az olvasók kor szerinti megoszlása már nem mutat ilyen kedvező képet. A felnőtt olvasók százalékos aránya Kisbajomban, Rinyabesenyőben, Rinyaszentkirályon és Szabásan alatta van az 56%-os járási átlagnak, és csupán Bakházán, Bolhásan, Görgetegen, valamint Kuntelepen haladja meg a kívánatos 60%-ot. Szükségesnek tartjuk kiemelni, hogy a KISZ-korú fiatal olvasók arányszáma ezekben a községekben a legjobb. (Pl. Kuntelepen 23%, Bolhásan 15%.)

A foglalkozás szerinti megoszlás elemzésénél önkéntelenül is arra gondolnánk, hogy bizonyára mindenütt a parasztolvasók teszik ki legalább a 90%-ot, hisz termelőszövetkezeti községekről van szó. Beleg és Szabás eredményeiben azonban csak 30, illetve 40%-ban szerepelnek a parasztolvasók, akiknek Bakházán 80%, Rinyaszentkirályon és Kuntelepen 90% az arányuk, a többi községekben pedig 60—70%. Ennek oka az a — kor szerinti megoszlásban is megmutatkozó — jelenség, hogy néhány községben túlnyomó többségben még mindig csak az iskolásgyerekek olvasnak. Az okok közül megemlíthetjük még az elhelyezési nehézsé-

A község neve	A lakosok száma	Kötet-szám 1961. XII. 31.	Egy lakosra jutó forgalom	Az olvasók száma	Évi kötet-forgalom	Könyvre fordított összeg	
						1961; Ft	1962; Ft (terv)
Bakháza	412*	442	1,07	92	1204	1119	1500
Beleg	932	608	0,65	119	1635	2763	3000
Bolhás	1020	575	0,56	175	2173	4418	6000
Görgeteg	1006	738	0,73	161	2863	2663	2000
Kisbajom	771	448	0,58	158	1764	2484	2000
Kuntelep	802	335	0,41	106	1505	1000	1000
Rinyabesenyő	526	461	0,87	124	1782	284	2000
Rinyaszentkirály	838	563	0,67	176	2952	2576	4509
Szabás	863	618	0,71	107	1218	2198	1500

geket, a megfelelő felszerelés hiányát, a felnőttek körében végzett propaganda gyengeségét. Tévedés ne essék, nem a gyerekolvasókat tartjuk soknak, hanem a felnőtteket — különösen a parasztolvasókat — kevésnek.

Az egy olvasóra jutó kötetforgalom a járási átlag körül mozog. Itt a választék hiánya mutatkozik meg, ugyanis ha egy olvasó az őt érdeklő könyveket már elolvasta, ritkán viszi el még egyszer őket. De a jelenlegi rossz felszereléssel és „vendégszobában” működő könyvtárak sem vonzzák a látogatókat. Tehát jól berendezett, új könyvekkel állandóan gyarapodó, önálló könyvtárhelyiségek kelle-

nek ezekbe a kis községekbe. Az elmondottak után nem kell különösképpen bizonygatnunk ennek fontosságát.

Szükséges tehát, hogy a községi tanácsok, a könyvtárosok, a művelődési ügyvezetők, a tsz-ek, valamint a tömegszervezetek vezetői részletes tervet készítsenek a könyvtárak fejlesztésére, és rendszeresen támogassák az olvasómozgalom kibontakozását. Ehhez jó segítséget nyújthat a könyvbarát-mozgalom a jól felszerelt, barátságos, otthonosan berendezett könyvtárszobák létrehozásával, de a könyvtárak szolgáltatásainak széleskörű propagandájával is.

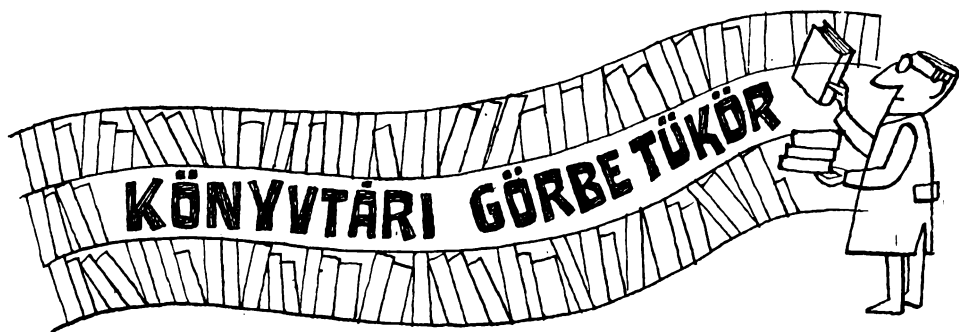
Bertók László

A BIBLIOTHEQUE NATIONALE-ről érdekes riportsorozatot közöl a Les Nouvelles Littéraires című párizsi lap. A legnagyobb francia könyvtárat naponta mintegy hétszázán keresik fel, az olvasásra kikért könyvek száma több mint két és félezer. Az olvasóteremben 15 000 kézikönyv közül válogathatnak a látogatók. Belépésre jogosító igazolványt csak tudományos kutatók kapnak; a nagyközönség igényét a francia főváros 130 más nagy könyvtára elégíti ki. A Bibliothèque Nationale nem törekszik mindenféle tárgyú könyv beszerzésére; gyűjtőkörébe főként az irodalmi, történelmi és filozófiai művek tartoznak. Állományának teljes katalógusát 1897 óta adják ki vastag kötetekben; jelenleg a száznyolcvannalcoladiknál tartanak, mely Thackeray-ig jut el a betűrendben. Az erkölcsellenes és károsnak ítélt könyveket — körülbelül ezerháromszázat — zárt anyagként őrzik; az első tilalmi listát még Napóleon állította össze. Guillaume Apollinaire, a költő, azt a tréfát követte el, hogy egy le-

pénzelt órától megszerezte és közzétette a zárt anyag címjegyzékét, a könyvtár akkori vezetőinek nagy bosszúságára. (y)

LONDON ST. PANCRATS KERÜLETI KÖNYVTÁRÁBAN a második világháború óta évről évre emelkedik a könyvtári olvasók száma. Ötven évvel ezelőtt 76 000 kötetet kölcsönöztek egy év alatt, 1947-ben 640 000-et, 1957-ben egy milliót fölül, és azóta is emelkedik a könyvforgalom. Legerősebb a forgalom szombaton és hétfőn, amikor hosszú sorok állnak a könyvtár előtt, a többi napokon pedig főleg a déli órákban, az ebéddő alatt kölcsönöznek. A fűzött könyveket harmincszor kölcsönzik, azután eldobják és újat vesznek helyettük. Ha a kívánt könyv nincs meg, a könyvtárközi kölcsönzést veszik igénybe, amit a központi könyvtár (National Central Library) bonyolít le. Gyűjtőkörükbe tartozik a hangtárolás is, amit szintén kölcsönöznek. Az olvasók közül többen kérik a komoly irodalmat, bár a bestsellereket és a ponyva minden fajtáját is bármikor megkaphatják.

Néhány érdekesség munkájukból: tíz éve ingyen terjesztik a könyvtár folyóiratát; helytörténeti dokumentum anyaguk is van; rendszeresen tartanak kiállításokkal egybekötött előadásokat, például a kerület múltjáról, évfordulókról, irodalmi eseményekről, de gyakorlatiak a zenei előadások is. (B-1)

A MEGFÁRADT DEMOKRATA

— Én kartársam megválogatom, amit olvasok. És este már szórakozni akarok. Mijük van?

— Na nem! Valami könnyebbet! Nincs nekem most kedvem Mórát olvasni. Különben is mindegyiken átrágtam már magam. Adja oda azt a pirosat, ami a kezében van!

— Jó könyv ez, de én nem ilyet akarom. Hanem tudja, olyant, ami felüldíti az embert.

A könyvtáros odaadja.

— Ne ezt! Orosz? Orosz könyvet nem olvasok. Nem, én nagyon szeretem az oroszokat, Gagarin fogadtatásán is ott voltam, de tudja, úgy vagyok vele, hogy nehezen szokom meg az idegen neveket.

— Tessék, itt van egy magyar.

Lesújtó pillantás.

— Magyar? A mai magyar írók csak mindig a termelésről, meg a bányáról írnak. Nem, nem ilyent. Valami szórakoztatót.

— Tessék talán a Buddenbrook ház.

— Thomas Mannt akart nekem adni?! Mikor olvastam már én az ő könyveit!! Gyermekkoromban! Nem, nem ilyent! Olyat, ami az asszonyt is szórakoztatja. Kölyökkoromban olvastam egy jó könyvet, ha a címe eszembe jutna!

Az írójára se emlékszik?

— Ki a fene jegyzi meg azt a sok nevet. Nem arra való az én fejem kartársam! — mondja felháborodva.

— De a történet nagyon érdekes volt. Nem emlékszem már rá, csak tudom, hogy volt benne egy nagybácsi, aki elszerezte az unokahúgát, és rengeteg szeretőt tartott. Nagyon szórakoztató olvasmány volt. Azt adja oda.

— Sajnos nem ismerem! — így a könyvtáros.

— Hm, hm, akkor adjon valami mást. Tudja, az írójára nem emlékszem, de nagyon jó könyv volt. Várjon, a címére emlékszem, valami Randevű Rómában.

— Ezt nem tartja a könyvtár.

— Hát akkor mit tartanak maguk?!

Nem elég az embernek az a napi pokoli hajsza, ha egy jó könyvet akar olvasni, az nincs! Allandóan az a termelés, meg százalék, meg munkaverseny. Az embernek kell egy kis kikapcsolódás. Én demokrata vagyok, kartársam, de pihenni akarok!

— Akkor tessék talán Jerome: Három ember egy csónakban.

— Angol, mi?! Az angolokat nem szeretem! Mindenféle Johnny meg Lizzie. Adjon inkább valami komolyat. Nem könnyűt. Olyat szeretek, amiből az ember mégis tanul. Nem bánom lehet magyar is. Egyre emlékszem is: Virágzik a mandulafa a címe. Az igen, az komoly könyv volt. Olyat adjon!

— Sajnos, ez sem kapható. Tetszik tudni, az politikai szempontból nem megfelelő.

— Nem megfelelő?! Miért kartársam? Én demokrata vagyok, mindig is az voltam, én csak meg tudom állapítani! Miért, az az író nem a háború szörnyűségeit írta meg?

— De igen, de van annál jobb könyv

Kaján Tibor rajza

is. Itt van pl. Arnold Zweig: A verduni csata. Ez is háború, meg Barbusse: A tűz. Ezek jók is.

— Német mi?! Nem kartársam, nem szeretem a németeket. Ők okozták a világháborút is, ahol a szegény embernek annyit kellett szenvednie... Ja, hogy a másik francia! Igen, jó a francia irodalom, de én nem szeretem a franciákat. Tudja azok olyan sovíniszták. Meg aztán pihenni szeretnék, kartársam, ne akármilyen bővít adjon nekem. Én nagyon sze-

retem a demokratikus könyveket, olvastam is egyszer ilyesmit, várjon, a címére nem emlékszem, de arról van benne szó, hogy egy orvosnak a felesége összeadja magát egy parkett-táncossal. Tudja, én demokrata vagyok, egész nap építem az üzletben a szocializmust. De este nem szeretek gondolkodni, ilyenkor egy jó, szórakoztató, de mégis komoly könyv kell! Hiszen maga tudja már, hogy milyenre gondolok!!

Szóllósy Kálmán

A LEGTÖBBET OLVASÓ VIDÉKI VÁROSOK — 80 ÉVVEL EZELŐTT

Hazánkban az első országos könyvtári adatfelvételt az 1884. évvégi állapot szerint hajtották végre. Az összesített számokból kitűnik, hogy vidéken alig működtek nyilvános könyvtárak, és a meglévőkben is ritka volt az olvasó. Az állomány összetétele és a szigorú kölcsönzési szabályok inkább elriasztották, mint vonzották az egyszerű embereket. (Akadt olyan könyvtár is, ahol a helyben olvasott kötet árát letétbe kellett helyezni.) Egy-egy adat mégis megmutatta, hogy a népben erős volt a betűhűség, s ha érdekes könyvekhez könnyen hozzájuthatott, szívesen forgatta őket.

A legforgalmasabb vidéki városi könyvtár a szombathelyi volt. Könyvállománya mindössze 2906 kötetből állott, az évi forgalom azonban elérte a 12 384 kötetet. Manapság egyáltalán nem nagy szám ez, viszont abban az időben csak a Nemzeti Múzeumi (mai Széchényi), az Egyetemi és az Akadémiai könyvtár forgalma múlta felül.

A siker okát abban kell keresnünk, hogy állományösszetételében és a kölcsönzési feltételekben a szombathelyi könyvtár állt legközelebb a mai városi könyvtárakhoz. 2906 kötetéből 1396 szépirodalmi és 500 történelmi tárgyú volt. (Ugyanakkor az összes nyilvános könyvtár 1 183 581 kötetében csupán 22 844 szépirodalmi mű akadt.) A szombathelyi könyvtárához hasonló állományösszetétel kialakításához bátorság kellett, mert a könyvtárosok a szépirodalmat olvasókról szinte megvetéssel emlékeztek meg.

A könyvtár heti két alkalommal, csütörtökön és vasárnap tartott nyitva. A

város bármely lakosa díjmentesen kölcsönözhetett belőle. Az állományról nyomtatott jegyzéket adtak közre, s azt egy-két évenként kiegészítették. A könyvtár a városi iskola helyiségében működött, Horváth János tanító kezelte évi 50 forint tiszteletdíjért.

A szombathelyi példa mutatja, hogy az igényeket figyelembe vevő könyvtárfejléssel már abban az időben is szép eredményeket érhetek volna el.

1884-ben a 45 697 kötetes szegedi Somogyi Könyvtár csupán 5173 kötetet kölcsönzött, illetve adott ki helybeni használatra. Ezzel a vidéki nyilvános könyvtárak sorában a második helyet foglalta el. A gyűjtemény nem sokkal előbb alakult, a közönség számára csak a felmérést megelőző évben nyitották meg. Ezért a kölcsönzőkre vonatkozóan érdemes megnézni egy későbbi kimutatást is.

1894. közepéig a feldolgozott állomány 51 470 kötetre nőtt (az 1884-es felmérés idején még sok könyv volt feldolgozatlan), s ebből egy év alatt 6846 olvasó 7139 kötetet használt. (Olvasón nyilván látogatót kell értenünk.) A könyvtár forgalmi statisztikája az összes hasonló intézmény közül a legrészletesebb, így azt is megtudjuk belőle, hogy kik olvastak akkoriban Szegeden. A 6846 látogató közül 6161 (!) tanuló volt. Kívülük csak kevesen jártak a könyvtárba. Viszonylag nagyobb számmal szerepeltek még az alábbi foglalkozásúak: 158 tanár és tanító, 68 háztulajdonos és magánzó, 43 állami tisztviselő. Az olvasók között mindössze 100 nő akadt.

Szabó András Endre

Az óvodás kortól a KISZ korosztályig*

Az Egri Megyei Könyvtár gyermekrésze legének olvasószolgálatára évek óta tudatosan foglalkozik a legifjabb és a KISZ korosztály olvasásának irányításával. A könyvtár és a könyv megszerettetése már az iskolás kor előtt megkezdődik. Ez nemcsak abban nyilvánul meg, hogy a könyvtár fiatal olvasói tájékoztatás céljából magukkal hozzák kisebb testvéreiket, vagy számukra lepoellókat és képeskönyveket kölcsönöznek, hanem abban is, hogy beiratkoznak a könyvtárba. 1961-ben a gyermekkönyvtár 1450 olvasója között 187 hatéves kor alatti „olvasó” volt. Ezeknek az iskoláskoron aluli gyerekeknek nagy része a diafilmek képanyagától indul el a könyv és az olvasás felé. Ma már elég gyakran találunk ötéves gyereket is a könyvtár olvasóasztalainál, amint érdeklődéssel nézegeti a színes illusztrációkat és gyermeklapokat.

A gyermekkönyvtár a város két napközijével közeli és rendszeres kapcsolatot épített ki, mégpedig úgy, hogy a gondozónők a „nagy csoporttal” rendszeresen látogatják a mesedél előttök lemezes diavetítéseit (dia és hanglemez). Ezeknek a délelőttöknek legkomolyabb száma az „ötévesek meséje”. Másrészt a gyermekkönyvtár letétét is elhelyezte a két napköziben. A napközi otthonok játékkermeiben az egyik polcon nem játékok, hanem a könyvtár könyvei sorakoznak, melyeket havonta cserélnek, s amelyekből a foglalkozások idején az óvónők részleteket olvasnak fel. A könyvek fölött a szülők számára tájékoztató felirat olvasható: „Ezek a könyvek a gyermekkönyvtárból kölcsönözhetők!”

Az általános iskolai korosztályokból „Ifjú könyvbarátok klubja” alakult, melynek tagjai hetenkint egyszer, azonos időben találkoznak, és a könyvtáros vezetésével irodalmi fejtörőt, szavalóversenyt rendeznek. Társasjáték, irodalmi és történelmi kártyajáték, ismeretterjesztő filmek vetítése is szerepel e találkozóknak másorán.

A gyermekkönyvtáros szervezi meg a VIII. osztályú olvasók „könyvtári ballagását”, ő vezeti első csoportos látogatásukat a felnőttek könyvtárába, ahol a kölcsönzéssel, az olvasóterem anyagának használatával, a folyóiratokkal ismerkednek meg.

*

Mi történik az általános iskolából kikerült fiatal olvasókkal? Ezek vagy gim-

náziumban, vagy iparitanuló-iskolákban tanulnak tovább. Előfordul, hogy nem is azonnal iratkoznak be a felnőttek könyvtárába, csak később, miután új munkahelyükkel megismerkedtek. Érdeklődési körük sokrétűbb, változatosabb, mint a gyermekeké. Olvasmányait már a széles skálájú választás jellemzi, s ez különösen a szabadpolcos könyvtárakban szembe-tűnő.

Ahhoz, hogy fiatal olvasóinkat irányíthassuk, megvizsgáltuk, hogy mennyire rendezett, mennyire tudatos vagy ösztönös olvasási igényük és tempójuk. Külön elemeztük a József Attila olvasómozgalom tagjainak olvasmányait és külön a többiekét.

A 14—18 éves korosztályból 172 olvasót választottunk ki. Ez a korosztály olvasóinak 20%-a. A József Attila olvasómozgalomban részt vevők személyi lapjait piros, a kívülállók lapjait szürke fémlavasokkal jelöltük meg. A két olvasócsoport érdeklődésének négy hónapon át történő figyelése alapján elsősorban azt a következtetést vonhattuk le, hogy az olvasómozgalom tagjai rendszeresebben olvasnak, gyakrabban látogatják a könyvtárat, így valamivel többet olvasnak, mint azok, akik nem tagjai a József Attila olvasómozgalomnak. S főként, hogy nagyobb arányban kölcsönzik az ideológiai-politikai könyveket. A József Attila olvasómozgalom keretében tehát tudatosabb az olvasás.

De arra a következtetésre is jutottunk, hogy nem elég, ha a könyvtáros a kölcsönzési munka során a személyi lapok feljegyzései alapján irányítja olvasásukat, hanem szükség van az állandó — különösen a szemléltető — propagandára is. A felnőtt olvasószolgálat könyvtárosai rendszeresen készítenek kiállításokat az olvasómozgalom könyveiből. Minden alkalommal egy-egy fokozat kötelező és ajánlott olvasmányából választják ki a kiállítás anyagát. A kiállított művek száma 3—6 kötet között mozog, de minden mű mellé rövid annotációt helyeznek. Könyvjelző formájú röplapbibliográfiát is készítettek a József Attila olvasómozgalom könyveinek propagálására.

Fekete Péterné

* Az olvasószolgálati pályázatra érkezett beszámoló részlete.

GARAY JÁNOS MINT KÖNYVTÁROS

Százötven évvel ezelőtt, 1812-ben született Garay János Szekszárdon. Bár nagy kortársai, Petőfi, Vörösmarty és Arany neve mellett az övé csak szerényebb fényben ragyog, korában ország-szerte ismert és népszerű költő volt. Ha tehetségben, költői képességben nem is mérkőzhetett a legnagyobbakkal, hazafias és családi hangulatú, meleg lírája és a nemzeti múltat dicsőítő, hősi epikája nélkül hiányos lett volna a magyar irodalmi romantika.

De kevesen tudják, hogy a népszerű költő nem mindig tudott az irodalomból megélni, s hogy élete során két ízben is vállalt könyvtári állást Pesten, az Egyetemi Könyvtárban. Könyvtárosi működésének részletei teljesen ismeretlenek. A könyvtár irattárában azonban fennmaradt néhány hivatalos jelentés és levél, amely tanulságos adatokat őrzött meg mind az írói, mind az akkor kialakulóban levő könyvtárosi életforma mostoha viszonyairól.

1842-ben, mikor Garayt Toldy Ferenc a Kisfaludy Társaságba bevezette, a költő még öntudatos szavakkal tett bizonyoságot a szabad írói életforma mellett. „Író vagyok, nincs állásom” — mondotta székfoglalójában — „s nem is akarom, hogy legyen, s ne is legyen, nincs életem, mert

lényem hazámon kívül csak az irodalomé.”

Bár ekkor már az Akadémiának is levezető tagja volt, rövidesen kiderült, hogy az irodalom, a pusztá hírlapírás nem biztos jövedelmi alap a háromgyermekes családapának. 1845. július 1-én, mint ideiglenes írnok, az Egyetemi Könyvtár szolgálatába lépett. Itt ugyanaz a Toldy Ferenc, aki a Kisfaludy Társaságba is bevezette, lett hivatali főnöke mint könyvtárigazgató. Az első magyar irodalomtörténetíró mellett csak pártfogásra és személyes barátságra számíthatott. Jól is érezte magát a könyvtárban. Egyik levelében írja ekkor, hogy előnyösebb a hivatali beosztás, mint az örökös robotot kívánó, „szabad” hírlapírás. A munka sem volt kellemetlen: előbb a hit tudományi fiókkönyvtár, majd a kézirat-tár katalogizálását végezte Toldyval együtt.

Csak éppen az annyira óhajtott, biztos jövedelem nem akart mutatkozni. Mint napidíjast vették fel, de félévi, szakadatlan munka után sem fizettek ki neki egyetlen forintot sem, noha Toldy nem szűnik meg kérvényekkel ostromolni fellettes hatóságát, a helytartótanácsot. De karácsony is elmúlik, mikor végre, 1845. december 28-án, a hatodik hónap küszöbén 100 forint előleget kap. Teljes járandóságára azonban hiába vár. Csak 1846. április 7-én rendeli el a helytartótanács, hogy még 57 forintot fizessenek ki Garaynak, és hogy ezentúl rendszeresen fizessék.

Toldy ugyan mindent megtesz érte, jelentéseiben nem győzi dicsérni Garay könyvtárosi munkáját és irodalmi érdemeit, s végleges állásra terjeszti fel. De a felsőbbség előtt még írnoki állásra sem jöttek tekintetbe irodalmi érdemek, vagy az akadémiai tagság. Garay helyett egy ismeretlen fiatalember kapja meg az állást.

Ilyen körülmények között nem csöda, hogy munkakedve megcsappant. Kiderült, hogy a könyvtárosságból ugyancsak nem lehet családot eltartani, s ráadásul még a másfajta kereseti lehetőségekre való időt is elveszi. Toldy, 1847. évi jelentésében már azt írja, hogy Garay részint gyengélkedése, részint „jutalmazóbb foglalkodások által a bejárástól visszatartott, a kéziratár alapcíműtára az... utolsó szekrénynél megszakt.” Napidíjas állása ugyan hivatalosan még 1848. június 13-ig fennállt, a valóságban azonban 1847 húsvétja után már nem dolgozott a könyvtárban, hanem ismét a hírlapírásból próbált megélni.

A negyvennyolcas forradalmi időkben a költő szerencsecsillaga váratlanul felragyogott: kinevezték egyetemi tanárnak. Arra azonban sohasem került sor, hogy katedráját el is foglalja. A szabadságharc gyors bukása után ismét megélhetés nélkül maradt, és a magyar irodalmi lapok megszűnésénél, hírlapírással sem foglalkozhatott.

Így került sor másodszer is arra, hogy az Egyetemi Könyvtár szolgálatába lépjen. 1850. január 25-én nevezték ki „könyvtári második tisztnak”. A költő 1850. február 3-án kelt, Toldyhoz intézett levelében köszöni meg a kinevezést, s egyben jelenti, hogy sajnos, egészségi állapota még nem engedi meg, hogy hivatalát elfoglalja.

Garay egészsége ugyanis a szabadságharc bukásával együtt hanyatlott le. Pest bombázása, majd a bécsi kormány rémuralma idegeit tönkretette, s emellett köszvényes, reumatikus fájdalmak is kínozták. Tody 1850. április 11-én jelenti, hogy Garay nemrég felgyógyult ugyan, de a hideg könyvtárteremben még kíméltre szorul. A folyóiratolvasó, mint akkor nevezték: *journalzsoba* felügyeletét bízták rá, de felgyógyulása nem bizonyult tartósnak. 1851 novemberében már látása is annyira meggyengült, hogy nem tudott sajátkezű levelet írni, és hónapokig nyomta az ágyat.

Sajátságos módon Toldy Ferenc, aki pedig mindig megértő támogatója volt, ekkor kíméletlen hangú, hivatalfőnöki levelet írat a nagybeteg költőnek. „Mint után többszöri hivatalos felszólításom, s barátságos intésem dacára Ön mégis folyvást késik kötelezéseinek eleget ten-

ni, s a könyvtári szünnapokon a journalzsobában jelen lenni...”, ha Ön máától fogva csak egy óranegyedet von is le a hivatalos órákból... kénytelen leszek feledezésemre az egyetemi tanácsnak jelentést tenni. Ne feledkezzék meg Ön azon... rendeletekről, melyek a hosszasan beteg tisztviselőknél még most is erőben vannak, s hogy Ön két év óta, s így kineveztetésétől fogva... semmi szolgálatot a könyvtárnak nem teszen...”

A levél 1852. február 23-án kelt, s Toldy, aki váratlan módon ilyen fényesítően követeli a nagybeteg „hivatali köteleseit”, már áprilisban maga kénytelen jelenteni a tanácsnak, hogy Garay mennyire beteg: agybántalmi vannak és szeme teljesen elgyengült. Az orvos a szabad levegőn való mozgást tanácsolta.

De sem főnöki szigor, sem orvosi tanács nem segített. A költő, anélkül, hogy állapota megjavult volna, 1853. november 5-én meghalt. A „kötelesegmulasztó” könyvtártisztet a könyvtár udvarán ravatalozták fel, s koporsóját az akkori tudományos és irodalmi élet kiválóságai vették körül. Meg az egyetemi ifjúság lobogó fákljai.

Özvegye azonban hiába kér férje könyvtárosi szolgálataira hivatkozva kegydíjat a nemzetet elnyomó, Bach-féle kormányzat hivatalos hatóságaitól, kérését ridegen elutasítják. Csak két év múlva, 1855. október 19-én fizetnek ki neki 400 forint végkielégítést az egyetemi alapból. Azonban ekkorra már az ország lakossága 10 000 forintot gyűjtött össze a hazáját szolgáló, felejthetetlen költő, Garay János árváinak.

Dümmertth Dezső

AZ ÜDÜLŐK KÖNYVELLÁTÁSÁRÓL

Az elmúlt évben hozott kormányhatározat értelmében a szervezett üdültetésben résztvevő vállalati üdülők a SZOT tulajdonába kerültek. Ennek következtében az üdülők könyvellátása is a SZOT feladatává vált.

A határozat értelmében igazgatóságunk, a SZOT Északbalatoni Üdülési és Szanatóriumi Igazgatósága szerződést kötött az Állami Könyvterjesztő Vállalat Könyvtárellátójával, amely folyamatosan fogja szállítani a legújabbban megjelent könyveket. Így sikerült elérnünk, hogy korábban egy helyben topogó könyvtáraink ellátása és felfrissítése ma már folyamatosan történik a legújabb irodalmi termékekkel. Vendégeink ezt a tényt hálásan nyugtázzák és örömmel válogatnak a könyvtárakban.

Felfrissültek a könyvtárak, és ezzel párhuzamosan korszerűsítettük az olvasók kiszolgálását is. Az Északbalatoni Igazgatóság területén a hévízi központi könyvtárban kísérletképpen bevezettük a szabadpolcos rendszert. Ezt az intézkedést az olvasók hálásan fogadták, és a kölcsönzők száma ugrásszerűen megnőtt. A könyvtárosok részéről ugyan volt némi ellenállás, amit azzal indokoltak, hogy félnek a könyvek összekeverésétől. Ennek megelőzésére a könyvekre címke került a megfelelő raktári jelzettel, sőt a különböző műfajú könyvek megkülönböztetésére a színscíkos jelölés bevezetését is tervezzük.

Czurda János

KÉRDEZZ — FELELEK

B. E. REVIZOR KÉRDEZI:

Egy könyvtári hálózathoz tartozó intézetek leltári állományaiiban különböző méretű hiányokkal találkozom. Van-e olyan jogszabály, vagy legalábbis kialakult gyakorlat, amely bizonyos toleranciát enged, azaz lehetővé teszi meghatározott százalékos hiány elfogadását?

JOGI SZAKÉRTŐNK, DR. TAKÁCS JÓZSEF VÁLASZOLJA:

Az utóbbi időben egyre több kérdést kapunk ebben a tárgy körben. Már a f. évi februári számban — egy könyvtáros konkrét kérdése kapcsán — közöltük, hogy a könyvtárosoknak a kezelésük alatt levő állománnyal kapcsolatos, sajátos felelősségére vonatkozó jogszabály nincsen s ezért a jogkérdést a Munka Törvénykönyvének általános rendelkezései szerint kell elbírálni. Eszerint a felelősség csak a vétkesen okozott kárért áll fenn. A kérdést azonban így is fel lehetne tenni: nem tekinthető-e vétkes magatartásnak a gondatlanságnak, hanyagságnak bizonyos foka? Ez már gondosabb elemzést igényel és szükségessé teszi az analog szabályozások figyelembevételét is.

1953-ban a könyvtárak könyvállományának védelméről egy népművelési miniszteri utasítás jelent meg [11—2—49/1953. (X. 17.)], amely a megyei, városi, járási, községi és a fővárosi kerületi könyvtárakra vonatkozóan azt a szolgálati rendelkezést foglalja magában, hogy a könyvtárak dolgozói a hibájukból eredő kárért, illetőleg leltári hiányért anyagilag is felelősségre vonhatók. Az utasítás azonban még ez alól a felelősség alól is kivette a könyvtárakat társadalmi munkában kezelő könyvtárosokat. — Ez az egyetlen, erre a kérdésre vonatkozó könyvtári szabályozás.

Különböző jogszabályok [98/1952. (X. 19.) M. T. sz. r.; 15/1956. (V. 30.) M. T. sz. r.; 58/1958. (XI. 13.) Korm. sz. rendelet] hasonló jellegű rendelkezéseket tartalmaznak más munkaterületekre vonatkozóan. A raktárakban és kereskedelmi üzletekben dolgozók anyagi felelősségére vonatkoznak az említett rendelkezések és a Legfőbb Ügyészség 70. sz. állásfoglalása is. Ezek sajátos rendelkezések a meghatározott munkaterületeket illetően, s a Munka Törvénykönyvének általános rendelkezéseitől eltérően csak kivételként alkalmazhatók. Ezekből is láthatjuk azonban, hogy milyen elvi szempontokat kell érvényesítenünk.

Ilyenek a következők:

Az anyagi felelősség legfeljebb a dolgozó 1 havi alapbérének 15%-áig terjedhet. Az ezt meghaladó felelősséget csak akkor lehet elismerni, ha a dolgozó az átvett anyagokat állandóan, közvetlen ellenőrzéssel, egyedül kezeli, de ilyenkor is csak abban az esetben, ha a dolgozó a teljes anyagi felelősséget a munkaviszony megkezdésekor, írásban, szerződésileg elvállalta.

Ezekből a rendelkezésekből, illetőleg állásfoglalásból a magunk munkaterületét illetően arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a leltárihiányért való felelősségrevonást csak hibás magatartás esetén szabad alkalmazni. Az állományt kezelő könyvtári dolgozó magatartásában a gondatlanság csak akkor állapítható meg, ha munkakörülményei olyanok, hogy azok alapján egyedül ő tehető felelőssé. Így nem tehető felelőssé a könyvtáros a szabad polcon tárolt könyvekben bekövetkező leltári hiányért, vagy az olyan raktárakban levő egyes könyvek elveszéséért, ahová mások is bejárhatnak. Viszont kétségtelenül vétkesnek tekinthető az a hanyag magatartás, amely a könyvtáros hibájából lehetővé teszi, hogy az olvasók ellenőrzés nélkül járhassanak a raktárba, vagy a szabad polcok között és ellenőrzés nélkül távozhassanak a könyvtárból. Felelős tehát az az olvasótermi felügyelő, aki eltávozik az olvasóteremből és magukra hagyja az olvasókat. Ez azonban vétkesen okozott kárnak tekinthető, amelyért való felelősséget

már a Munka Törvénykönyvének általános szabályai szerint is meg kell állapítanunk

A kérdés másik része arra irányul, hogy van-e olyan kialakult gyakorlat, amely bizonyos elkallódási toleranciát enged? Erre vonatkozóan sincsen jogszabály, a gyakorlat azonban azt mutatja, hogy általában a könyvtárak állományának 5 ezreléke szokott elveszni egy év alatt. Ez rendes gondosság mellett is előfordul. Természetesen nem kívánatos, de szinte elkerülhetetlen, s ezért az ellenőrzésre hivatott szervek ilyen mértékig elnézést gyakorolnak s a törléshez hozzájárulnak. Mégsem lenne helyes azonban ilyen, valamiféle „beszadási százalék” jogszabályi meghatározása, mert lazaságokra készítené és vezetne. Azért sem lehet mechanikus százalékokkal dolgozni, mert másként kell elbírálni egy kereskedelmi forgalomban levő könyv elvesztését s másként a pótolhatatlan értékű unikumokét, vagy akár a nehezen beszerezhetőket. Ezek őrzése más gondosságot kíván s más a magatartás elbírálása a vétséget illetően is. De még a kurrens könyvekben bekövetkezett hiányok esetén is másként kell elbírálni a hanyagságot aszerint, hogy a könyvtáros milyen munkakörülmények között dolgozott. Ilyen szempontok: a könyvtár elhelyezése (önálló helyiséggel rendelkezik-e, vagy más célra is igénybe veszik-e), főfoglalkozású, vagy mellékfoglalkozású könyvtáros kezeli-e, milyen a könyvtár kölcsönzési forgalma, van-e szabadpolc, bejárhat-e más dolgozó a raktárba, váltott műszakban mások is dolgoznak-e a könyvtárban, stb?

A könyvtári szakirodalom azt az álláspontot foglalja el, hogy bizonyos elvesztéssel számolnunk kell s ez kisebb kárt jelent, mint amilyen a szabadpolcos rendszerrel járó nevelési haszon.

SZABADPOLC ÉS FÜRDŐSAPKA

A minap élményre, szépségre éhesen nyitottam be egy új könyvtárba. Belépve, friss festékszag csapott meg, s az újdonság varázsával hatott rám a könyvtár modern belső kiképzése, korszerű berendezése. A kölcsönzőhelyiségben azonban unott arc fogadott. Amolyan zsúfolt,

ősdi könyvtárhoz „illő” unott arc. Próbáltam leküzdeni hirtelen támadt kellemtelen érzésemet, de most meg a kölcsönzőpult mérhetetlen rendetlensége vágott mellbe. A szó szoros értelmében ömlesztve hevertek ott a könyvek. Szép és jó könyvek!

A kölcsönzési nyilvántartást számráfűlles választólapjaival együtt — igen helyesen — a pult alatt tartják. A könyvtárosok levetett ruhái viszont a könyvványokra akasztva állnak. Csodálom, hogy az olvasók nem kérik kölcsön őket, hisz minden „szabadpolcra tett mű” kölcsönözhető.

Aztán egy csinos könyvtárosnő robbant be a kölcsönzőbe. A tussolóból érkezett, mert teljesen valószínűtlen, hogy a feldolgozó munkát vagy az olvasótermi felügyeletet vizes törülközővel és nyílonsapkában kellene ellátnia, nem beszélve a hevenyészve, frottir-köpenymódra összefogott munkaköpenyről. Kedves mosollyal széjjelnézett, majd elvonult a gardero-be-nak használt szabadpolc mellé, feltehetően átöltözési szándékkal. Igaz, hogy ez a polc az ablak mellett állt. Földszinten.

Azonban nem kellett attól tartania, hogy valaki belát rajta. Mert annyira piszkos volt... (b—l)

Kaján Tibor rajza

A könyvbarát-mozgalom hírei

A KÖNYVBARÁT-MOZGALOM LEGJOBB BARANYA MEGYEI JÁRÁSA címért indított érdekes versenyt a mozgalom megyei szervező bizottsága. A verseny időtartama egybeesik a második öt éves terv időszakával, az eredmények elbírálása évenként, törtenként, a díjakat minden év április 4-én osztják ki. A legjobb járás vándorzászlót nyer, a legjobb könyvtárak okleveleket, a mozgalom legeredményesebb munkásai pedig pénzdíjakat kapnak. Az értékelés szempontjait képezi a versenyre bevezetett községek száma, a könyvtárak jobb elhelyezésében elért eredmények, a könyvtármány fejlesztése, az olvasók számának emelése, a könyvtár forgalmának emelkedése, a különböző rendezvények eredménye és a dolgozók magánkönyvtárainak fejlesztése. Kár, hogy a versenykiírás nem említi a különböző rendezvények között a könyvbarát-napokat, holott ez az egyre inkább terjedő komplex népszerűsítő forma baranyai kezdeményezéséből, az úgynevezett „baranyai norma” példájából sarjadt ki. A versenynek jelentősége főként abban keresendő, hogy egész járásokat kíván arányosan megmozdítani az olvasási kultúra fejlesztése érdekében.

TATABÁNYÁN a mozgalom Komárom megyei akció bizottsága útjára indította a megyei *Könyvbarát-Híradó* első számát. A stencilen sokszorosított, nyomtatott borítóval készült híradóban Bárdos László a mozgalom célkitűzéseit ismerteti, Gergely Zoltán a Hazafias Népfront közéleti bizottságainak feladatairól, Nagy József a földművelésszövetkezetek szerepéről ír. Közli a kiadvány a tatabányai és az esztergomi városi bizottságok intézkedési tervét, valamint a tatabányai irodalmi napok programját is.

A VASI KÖNYVBARÁT HÍRADÓ 2. száma rövid áttekintést ad a mozgalom megyei helyzetéről. Értékesnek mondja a körmendi járás munkatervét, mert ez minden községre vonatkozóan tartalmazza a könyvtárfejlesztési feladatok szabatos meghatározását. A cellőmölki járás községei is gondosan tervezték meg könyvtáraik öt éves fejlesztését. A sok jó ötlet és elképzelést tartalmazó tervek reális gazdasági alapokon nyugszanak.

A megyei mozgalom hozzáfogott több könyvbarát-vasárnap megrendezéséhez is. Az első ilyen egésznapos rendezvényekre az ünnepi könyvhét alatt került sor. Felhívást tett közzé a híradó az olvasói térképek községenkénti elkészítésére is.

KÖNYVBARÁT-PLAKÁTOT készített a mozgalom Vas megyei bizottsága, hogy „a jó borak is legyenek cégére”.

JÁK község tanácsa önálló helyiséget juttatott a községi könyvtárnak, a megyei könyvtárral közösen pedig korszerű szabadpolcos berendezéssel látják el a helyiséget. Remélik, hogy a megújított könyvtár fellendíti a községben az olvasómozgalmat.

BÚCSÚ ÉS SALKÖVESKÚT községek (Vas m.) könyvbarát aktivistái elvállalták, hogy olyan házakból, ahol még nincs olvasó, 10–10 új felnőttest toboroznak a könyvtárba. Az aktivisták hozzá is láttak a feladat végrehajtásához, de kiderült, hogy egyik községben sincs 10 olyan ház, ahonnan nem lenne beíratkozott könyvtári olvasó.

KÖVÁGÓSZÖLLŐS község csatlakozott a Baranya megyei könyvbarát-bizottság versenyfelhívásához. A községi akcióbizottság ülésén a Hazafias Népfront új olvasók szervezését és a mezőgazdasági könyvek propagandáját, a Nótanács új nőolvasók toborzását és az irodalmi rendezvények segítését vállalta, a termelészövetkezet kulturális alapjából 200 Ft, a községi tanács a községfejlesztési alpból 1000 Ft hozzájárulást ajánlott fel a könyvtár céljára, a könyvtáros pedig vállalta, hogy heti egy órával meghosszabbítja a nyitvatartási időt és író-olvasó találkozókat, szavalóversenyt és könyvismertető előadásokat szervez.

MUCSI községben (Tolna m.) minden harmadik ember könyvtári tag. A kis község 330 olvasója az első évnegyedben 2000 kötet könyvtári könyvet olvasott.

TURKEVE új városi könyvtárat avatott. A város központjában fekszik a tágas, korszerű, jó elhelyezéssel intézmény. Fodor Mihály, a megyei tanács elnökhelyettese tartott beszédet az átadáskor, majd Galambos Lajos olvasta fel novelláját az esti író-olvasó találkozón, amelyen az *Új írás* szerkesztői is beszélgettek az olvasókkal.

BÉKÉSCSABÁN a Hazafias Népfront megyei bizottsága kibővített ülésén tárgyalta meg a művelődési feladatokat, közöttük a könyvbarát-mozgalom helyzetét. Megállapították, hogy nagy erőfeszítéseket kell tenni, hogy 1965-re biztosítsák ezer lakosonként az 1200 kötetes könyvtári ellátottságot. Ehhez évenként 700 ezer Ft kell a megyében. A községekben még mindig nehezen megy a megfelelő könyvtárhelyiségek megszerzése.

NÓGRÁD MEGYE egyes községeiben, így Karancsságban, Ludányhalászbán, Endrefalván, Nagylócon bányász-paraszti klubokat létesítettek a tanácsok és szakszervezetek a kulturális fejlődés elősegítésére. Ezek a munkásparaszti klubok több helyiségből állanak és mindenütt helyet foglal bennük a könyvtár és az olvasószoba.

MEZŐKOVÁCSHÁZÁN a földművelésszövetkezetek a járás községi könyvtárainak juttatott 40 ezer Ft könyvbiztosítási összegben kívül 10 ezer Ft-ot adtak a művelődési autó könyvállományának fejlesztésére is.

A ZIRCI JÁRÁSBAN felmérték a könyvbarát-mozgalom eddigi tevékenységét. A járás 19 községében a tavalyi 5000 Ft-tal szemben ezúttal 50 000 forintot juttattak könyvtári könyvek beszerzésére a községfejlesztési alpból. Zirc például 12 ezer forintot kapott. Új helyiségekbe költözött Borzavár, Olaszfalu, Pénzgyőr könyvtára, az utóbbinak berendezését is felújították.

GYŐR-SOPRON MEGYÉBEN a csornai járás vezet a községfejlesztési juttatásokban 79 500 Ft-tal. A győri járás 38 900, a kapuvári járás 19 300 Ft-tal következik, míg a soproni és a magyartúri járás csupán 4–4 ezer Ft-ot szán könyvtárfejlesztésre. A magyaróvári járás 26 községe közül mindössze 3 tervezett könyvtári célra a községfejlesztési alpból.

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

KÖNYVHÉT, KÖNYVBARÁTOK, KÖNYVTÁROSOK

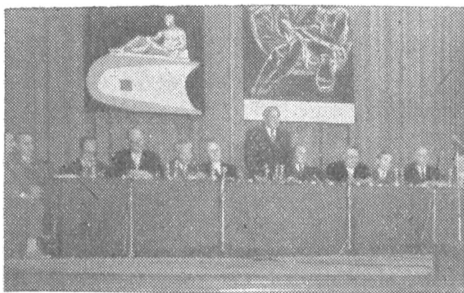
EX LIBRIS
ÜNNEPI KÖNYVHÉT 1962

Hajdanában a könyv ünnepe kizárólag a kereskedelem, az üzlet szolgálatában állt, ma már ez a kérdés másodlagossá vált: az egykori vásárnap vasárnap, üneppé nőtt, melynek célja az írók és olvasók személyes ismerkedése, az olvasás igényének felkeltése, az olvasótábor szélesítése, a már olvasók rendszeres, céltudatos művelődésre nevelése. A távoli múltban, amikor Bajor Gizi varázslatos egyénisége kellett ahhoz, hogy Móricz és Babits kötetei elkeljenek a sátrakban, a könyvtárosok csupán passzív szemlélői voltak az eseményeknek. A közelmúlt éveiben a könyvhét a könyvtárosok és terjesztők ügye volt: kettejük összefogása vitte, amennyire tudta, sikerre. Az idei könyvhét ezen a téren változást hozott. A *könyvbarát-mozgalom* életre hívása óta ez a könyv első ünnepe, melyen már megmutatkozott a mozgalom életképessége:

a társadalmi szervek (Hazafias Népfront, Nótanács, SZÖVOSZ) hol kisebb, hol nagyobb arányban, de mindenütt részt vettek az ünnepi hét rendezésében. Egyes helyeken előfordult, hogy a társadalmi szervek egyike — pl. Békéscsabán és a Hajdú megyei Derecskén a Nótanács, Békés községben pedig a földműves szövetkezet — volt a rendezvények gazdája. A könyvbarát-mozgalom aktívái mindenütt kivették részüket a munkából, nemcsak a rendezvények sikerét, s az olvasótoborzást, de — sokhelyütt — a könyvtár állománygyarapítását is szem előtt tartva. Szép példáját láttuk ennek Veszprém megyében, hol a Hazafias Népfront megyei bizottsága versenyt hirdetett a könyvhéten a községi könyvbarát-bizottságok között. Az aktívák házról házra járva árusítottak, s a győzteseket kitüntető 5000—1000 Ft-os jutalmat községi könyvtárak kaptak állománygyarapítás céljára. A tapolcai járás aktívái az ajándékgyűjtés ügyében serénykedtek: a családlátogatások során eladott könyvek egy részét a vásárlók a járás könyvtárainak adományozták. Ezeket az adományokat aztán a SZÖVOSZ kibocsátotta ex libris-szel és az ajándékozó nevével ellátva az üzletek kirakataiban állították ki, ezzel is növelve a könyvtárgyarapítási kedvet. A nemes versenyt a járás termelőszövetkezetei is segítették: a tapolcai pl. 1200, a kővágóörsi pedig 1500 Ft-ot adott vásárlási célokra a könyvtárnak.

Mesterházi Lajos Kossuth-díjas író
könyveit dedikálja

Az ünnepi könyvhét budapesti megnyitója:
irodalmi est az Egyetemi Színpadon

Író olvasó találkozók

A könyvtárosnak minden napja könyvnap: de az év ez egyetlen hetében tevékenysége a figyelem fókuszába kerül, s ha jól gazdálkodik a felébresztett érdeklődéssel, egész évi munkájához nyer lendületet, indítást belőle. A könyvbarát-mozgalom tevékenységi köréből a könyvhéten az író-olvasó találkozók kerültek előtérbe. Általános tapasztalat volt, hogy az írókat mindenütt nagy szeretettel várták, s a személyes ismerkedés keresetté tette a megjelent alkotó könyveit. Sajnos, hibák is felmerültek e téren: például a Veszprém megyét végigjáró Jankovich Ferenc *Dunántúli végeken* c. regényét, mely épp e táj történelmét dolgozza fel, nem lehetett megkapni a helyszínen, s a Könyvtár-ellátó sem szállította le a megrendelt köteteket. Így a könyvtárosok gondja a megismert író műveinek beszerzése, mert az egyszerű-volt érdeklődés nem alszik el, a találkozás élménye még sokáig megmutatkozik a kölcsönzési statisztikákban.

Az irodalmi estek meghívóit általában a könyvtárak bocsátották ki. Ezek sorában hasznos, a jövőben követendő példát adott a Békéscsabai Megyei Könyvtár a megjelent és helyi írókat, valamint műveiket bemutató leporellóval. Hasonló — az írók életművét áttekintő — meghívót adott ki a Tapolcai Járási Könyvtár is. Ezek a rövid tájékoztatók nemcsak a találkozóra készítik így elő a közönséget, de ily módon hosszabb távra olvasótervet is adnak a kezükbe: fontos, hogy a felsorolt, keresetté váló művek a könyvtárban fellelhetők legyenek.

Bebizonyosodott, hogy az élő magyar irodalom népszerűsítésének hatásos módja, az író-olvasó találkozók megrendezése, de az is bebizonyosodott, hogy igen jó, ha e találkozókát kisebb kollektívákban szervezik. Kétségtől sikeresebb és hasznosabb a reprezentatív irodalmi estek (amilyent pl. Miskolcon rendeztek), de igazi bensőséges ismerkedésre, őszinte baráti eszmecserére csak kisebb körben nyílik alkalm.

lom. Munkásszállásokon, diákszállókban, kollégiumokban, falusi művelődési házakban került sor elmélyült beszélgetésekre.

Kár, hogy az író-olvasó találkozók rendezői nem vették figyelembe a már meginduló üdülő-idényt: a fürdővárosokban megtartott rendezvények mellett, az írókat a gyógyszállókba, üdülőkbe is el kellett volna vinni, az ott pihenő vendégek kis kollektívái szívesen fogadták volna őket, s műveik olvasására is ilyenkor érnek rá igazán. Különösen a balatonfüredi nyaralók panaszkodtak emiatt, de hasonló volt a helyzet Hajdúszoboszlón is.

Az idei könyvhét meglepetése a hatalmas méretű paraszti érdeklődés volt, melynek arányai akkor tűnnek igazán szembe, ha olyan jelenségekre gondolunk, hogy a nyíregyházi irodalmi estre csak 250 fő jött el, míg a dombrádira 600, a nyírlugosira 350. A könyv, s az író iránti érdeklődés megnőtt falun, s a könyvbarát-mozgalom segítette ezt kielégíteni. Ez növeli a községi könyvtárosok felelősségét, munkájuk fontosságát, és a társadalmi segítség sürgettségét, mert sok helyen találkoztunk a panasszal: érdeklődés már van, de a könyv kevés.

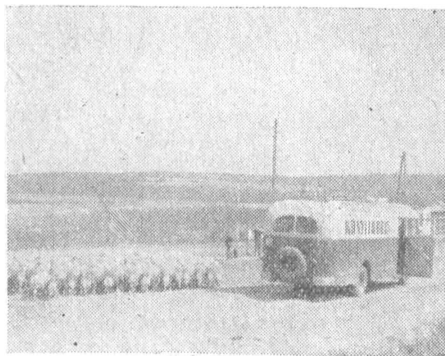

Ünnepi könyvvásár a Goldberger-gyárban

A vidéket járt 80 budapesti, és az őket mindenütt kísérő helyi írók beszélgetései az olvasókkal nemcsak a meglévő érdeklődésről, hanem annak minőségi fejlődéséről is képet adtak. Az olvasókat egyre jobban foglalkoztatja az alkotás módja: a valóság, az élmény alkotássá válásának folyamata. A könyvtáros figyelmét nem

kerülheti el az a tény, hogy milyen sok vonatkozott a kérdések özönéből e problémákra, s a választ nem szabad csupán az időnként találkozóra jövő íróra bízni: gondoskodnia kell népszerű irodalomesztétikai könyvek beszerzéséről, s azok megfelelő ajánlásáról.

Feltűnő volt a fiatalok nagyszámú megjelenése is e rendezvényeken (nem a legfiatalabbakra gondolunk itt, kiknek „megőrzéséről” szintén a mozgalom aktíváinak kellene gondoskodniuk, mert sem az est zavartalan lebonyolításának, sem a tíz éven aluli gyermekeknek nem használ, ha ilyenkor seregestül szunyókálnak a felnőttek öleiben, mint ezt sok helyen láttuk), a 14—20 év közötti ifjúság tudatos érdeklődése azt mutatta, hogy a legkisebb falvakban is olyan új olvasógeneráció nő fel, amelynek már létszükséglet a könyv. A gyermek- s a pedagógusnap egybeesése a könyvhéttel részben elvonta ugyan a figyelmet, másrészt viszont módot adott arra, hogy a gyermeknap rendezvények, a mesédélutánok, dedikált könyv ajándékozások révén „könyves” jelleget nyerjenek. A pedagógusnap is előmozdítaná a könyvvásárlást, ha a szülők mindinkább tudatára ébrednének, hogy a pedagógus számára legszebb ajándék a könyv, és noha e téren még propagandára van szükség. Németh László *Lányaim* c. pedagógiai témájú művének széleskörű kereslete bizonyára összefüggött a pedagógus-

Guruló könyvesbolt a zengőaljai állami gazdaságban

nappal. A könyvbarát-mozgalom aktívái is nagyszámban rekrutálódnak a pedagógusok köréből.

A könyvhét utólagos értékelése, tettek, tapasztalatok, eredmények és hibák számbavevése, az olvasókra gyakorolt hatás felmérése ezután vár még a könyvtárosokra. A könyvhét legfontosabb tapasztalata mégis az, hogy a *könyvbarát-mozgalomban megtestesülő, széleskörű társadalmi együttműködés teszi igazán gyümölcsözővé a könyvtáros munkáját.*

Bozókya Éva

ESEMÉNYNAPTÁR

SZEPTEMBER 2. A VIETNAMI DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG NEMZETI ÜNNEPE.

SZEPTEMBER 2. Bányásznap.

1942. SZEPTEMBER 4-ÉN HALT MEG MÓRICZ ZSIGMOND (20 ÉVE)

Bibliográfia: Kozocsa Sándor: Móricz Zsigmond irodalmi munkássága (bibliográfia). Művelt Nép, 1952. 263 o. 5 t. Kortársak —ról. Összeáll. Vargha Kálmán. Akadémiai, 1958. 500 o. (Új Magyar Múzeum 2.) Czine Mihály: — útja a forradalomig. Magvető, 1960. 611 o. Fülöp János: Visszatérni jó. Szépirodalmi, 1962. 362 o. Móricz Miklós: — indulása. Magvető, 1959. 513 o. Móricz Virág: Apám regénye. Szépirodalmi, 1954. 592 o. Nagy Péter: —. Szépirodalmi, 1962. 518 o.

SZEPTEMBER 9. A BOLGÁR NÉPKÖZTÁRSASÁG NEMZETI ÜNNEPE.

SZEPTEMBER 10-ÉN TÖLTI BE 80. ÉLETÉVÉT GELLÉRT OSZKÁR KÖLTŐ ÉS ÍRÓ.

Gellért Oszkár: Szövetség. Révai, 1948. 162 o. —: A három hegycsúcs. Révai, 1950. 53 o. —: Költő a békéért. Szépirodalmi, 1951. 119 o. —, Daloló Hungária. Szépirodalmi, 1958. 82 o. —: Ötven év verselből. Szépirodalmi, 1952. 233 o. —: Egy író élete. Bibliotheca, 1958. —. I. k. 509 o. —: Emberség, szerelem. Szépirodalmi, 1957. 455 o. —: Hírmondó. Szépirodalmi, 1953. 136 o. —: Kortársaim. Művelt Nép Kvk., 1944. 368 o. —: Levlezésem kortársaimmal. Művelt Nép Kvk., 1955. 200 o. —: Nem vagyok egyedül. Szépirodalmi, 1956. 78 o. —: Tied az egész föld. Magvető, 1955. 104 o. 1 t.

1862. SZEPTEMBER 11-ÉN SZÜLETETT O. HENRY (WILLIAM SIDNEY PORTER), AMERIKAI ÍRÓ (100 ÉVE). A BÉKE VILÁGTANÁCS KIJELELT EMLÉKEVFORDULÓJA.

SZEPTEMBER 29. A NÉPHADSEREG NAPJA.

Egy író-olvasó találkozó és ami mögötte van

Az író vidám hangulatban szállt le a vonatról, a jól ismert kisváros állomásán. Zsúfolt program várt rá, beszélgetések a város hivatalos vezetőivel, este író-olvasó találkozó a könyvtárban. Másnap ünnepélyes szavak az egyik könyvsátornál, aztán könyvek dedikálása a könyvesboltban és a sátraknál. Délután és este mindezt valamivel rövidebben megismétli két faluban. Fárasztó, nehéz két nap lesz, de mindez különösen nem aggasztotta. Mindig szeretett olvasók között jární. Író-olvasó találkozókon egyaránt szívesen válaszolt a jámbor és a „rázós” kérdésekre. Az ismeretlen ismerősök sokasága meleg, jóleső élmény. Erősítő érzés a találkozás emberekkel, akik eljönnek, hogy szemtől szembe lássák az írókat, akinek gondolatait köteteken keresztül követték s akit írásaiban már régen megszerettek. S aztán, az egykori könyvnapok móríci élményei óta mindig jólesik újra, meg újra meggyőződni arról, hogy milyen nagy utat tettünk meg előre, mennyit is gazdagodott az akkori szellemi ugar sokat hányatott népe.

Aznap, s másnap délelőtt is úgy látszott, mindez megéri a fárasztó utat, a két napot egészen kitöltő programot. Az esti író-olvasó találkozó közvetlen és meleg volt. A terem széksorait igazi olvasók töltötték meg s lám, egy-két jóbarát is eljött. Sokat kérdeztek, naivait és bennfentest egyaránt. Néhány szavaló elmondott pár verset, ha nem is művészi tökélyvel, de annál több szeretetteljes igyekezettel. Az est későig nyúlott és amikor berekesztették, a közönség még szemmel láthatólag szívesen maradt volna. Másnap az ünnepélyes főtéri megnyitó után az őszi tavasz szemergő esőjében alig győzte írni a dedikálás konvencionális szavait. Délig két töltőtoll tintája fogyott ki. Fárasztó volt, de nagyon jóleső fáradság.

Az idill azonban már nem tartott sokáig. Délután négyre a járás egyik legnagyobb falujába látogatott ki. S ami itt történt, az elmosott minden eddigi kellemes emléket.

Pápán, hiszen erről a városról van szó, ugyanúgy mint az ország minden más járási székhelyén, időben megalakult az ünnepi könyvhét előkészítő bizottsága. Tagjai többek között a tömegszervezetek, a tanácsi művelődési osztályok megbízottai, a könyvtár és a könyvesbolt vezetője voltak. A tervet kidolgozták, úgy, mint az eddigi éveken is tették. Ugy gondolták, leghelyesebb lesz, ha az író a városon kívül a két legnagyobb községet, Ugodot és Adásztevelt látogatja meg. Kisérői műsorról is gondoskodtak. A városban két tanárember szokott irodalmi műsorokat összehozni. Ilyen fellépésekhez nehéz felnőtt szereplőket találni. Diákok szívesebben vállalkoznak. Az egyik csoport ezúttal mégis három felnőtt szereplővel jött össze. Műsorára Mórícz, Ady, József Attila és Jankovich néhány írását, versét tűzték. A másik csoport gyengébb, diák-szavalókból állt. Gyengébbekből, hiszen a szerepelni szokott diákok java a pécsi találkozóon vett részt. Akik most szerepeltek, a gimnázium alsóbb osztályaiból kerültek ki. Vezető tanáruk valami nem mindennapi akart nyújtani. A műsor a következő volt: Aragon: Költők. Simon István: Májusi biztatás. — Virágzó cseresznyefa. Karinythy Ferenc: Ne feleselj az asszonnyal. Rozsgyjesztvenszkij: Françoise Saganak, Párizs. Neruda: A könyvhöz. — A tavaszhoz. Baranyi Ferenc: Húgom. Jankovich: A virágrakéta. Az összekötő szöveget részben a Játék című folyóirat egyik száma közölte, a csoport vezetője ezt alakította a műsorszámoknak megfelelően. Dialógus alakja volt ennek az összekötő szövegnek: szerelmespár beszélgetése. „Modern” fiatalok, amit táskarádió és csónadrág szimbolizál...

Az előkészítés dőcögött, mint az történni szokott. Először úgy volt, hogy a felnőtt csoport megy sokkal alkalmasabb műsorával falura és a fiatalok szerepelnek Pápán. Aztán megváltozott: a diákok kerültek a két faluba. A sorrend is változott. Kezdetben négy órára Adásztevelre és hétre Ugodra tervezték. Aztán alkalmazkodni kellett a sok szereplő miatt az autóbuszmenetrendhez: a két időpontot megcserélték. A vezető tanárnak Pécsre kellett utaznia: az utolsó napon egy fiatal könyvtáros kapott megbízást, hogy a szereplőket elkísérje. A műsort már begyakorolták, megtanulták, de előzőleg az előkészítés irányítói közül nem hallgatta meg senki.

A két író-olvasó találkozót kint, a két községben is elő kellett készíteni. Ugodra a járás egyik művelődési felügyelője ment ki. Ilyen megmozdulásokat intéző szerv akad a falvakban több is. Gyakorlatilag azonban a munkát mindig ugyanazok végzik: a pedagógusok. Ezúttal közülük a művelődési otthon vezetője és a könyvtáros hivatalosan is illetékes volt rá. Mindent megígérték. Közben azonban kissé rezignáltan gondoltak a gyermeknapra, a pedagógusnapra, a kulturális szemlére. Az ünnepi könyvhét ezek mellett igazán elfér. Valami nagy előkészületbe nem fogtak. A gyerekek úgylis összejönnek a gyermeknap alkalmából, majd csak eljön egy-két szülő is.

Közben értesítették őket az időpontcseréről. Ez nem sokat változtatott a dolgon. Az iskolások akkor jönnek, amikor hívják őket.

Igy történt, hogy amikor a vendég író megállt közönsége előtt, nem látott mást, mint öklömnnyi gyerekeket. Hátul valahol üldögélt négy-öt jószívű szülő is. A bejárat előtt könyvsátor állt, kitéve szegényesen negyven-ötven kötet. Az íróról, aki szívével olyan közel áll ehhez a vidékhez, egyetlen egy sem.

Valami mélységes csüggedés, szomorúság fogta el, olyasmí, amit Móricz Zsigmond érzett egykor Hódmezővásárhelyen. Hiába minden erőfeszítés, harc? Évtizedek küzdelme a műveltebb országért csak ennyit eredményezett? Mire való ez az egész játék?

De, mert a gyermekek mosolya megmelengeti azt, aki annyira kedveli őket, félreszorította a keserű gondolatokat. Irt ő meséskönyveket, lám, igazi író-olvasó találkozó ez is, talán éppen a leghálásabb olvasókkal. És mesélni kezdett az ámuló gyermekszemek keresztütlében...

Ahogy múlt az idő, oldódott elkedvetlenedése. Talán el is felejtette volna a szomorú gondolatokat, ha szavai befejeztével meg nem kezdődik az irodalmi műsor. Az azonban kezdetét vette. Először Aragon nehéz versét szavalták el, heten megszólván a strófiakon. Aztán bejött a kockásinges fiú, a lány, a táskarádió...

Es szomorúsága most haraggá változott, jogos, prófétai haraggá. A szörnyen ide nem illő kép, a helyzettel elkeserítően disszonáns gondolatok mintha égették volna, el kellett zárkózniá előlük. Nem figyelt oda, ez volt a legjobb védekezés. Csak egyszer legyen vége, többet soha...

Este Adásztevelen már nem vállalkozott előadásra.

*

A harag azonban nem a legjobb tanácsadó, a még oly prófétai harag sem. De vajon leküzdheti-e felháborodását az, aki életét szentelte egy szellemekben is gazdagabb Magyarország építésének és gondolatait most olcsón megcsúfolva látja? Tollat ragadott és papírra vetett mindent, ami annyira bántotta. Ez okozhatta, hogy elkerülte figyelmét néhány mozzanat, ami nyugodtabban megfontolva bizonyára enyhítette volna haragját.

A műsor, amit hallott, nem volt falura való és ezerszer nem volt való a gyermekek elé. Nem kis hibát követett el a könyvhét előkészítő bizottsága, amikor ezt nem vette tekintetbe. Különösen hiba volt ezeket, az irodalmilag jártas közönséget és még jártasabb előadókat feltételező műveket éretlen, 15—16 éves gimnázistákkal megszólaltatni. Magaviseletük sem volt kifogástalan. A megszokott tanári felügyeletet nem pótolhatta a megfelelő utasítások nélkül kiküldött fiatal könyvtáros, aki a műsort nem is ismerte. A műsor vezetőjének távolléte éretlen túlzásokra csábította a hasonlóképpen éretlen „művészeket”. Maga a műsor összeállításának helyessége még egészen más közönség, alkalom és érett előadók esetében is vitatható. Azzal azonban mégsem lehet egyetérteni, hogy itt nyugati dekadencia, jeges cinizmus, szexualizmus, nihilizmus ömlött volna elő. Nem. Művészi alkotások, igen nagy felkészültséget igénylő művek hangzottak itt el. Csak az volt a baj, hogy sihederek szavalták, időtlenül, gyermekek előtt...

Rozs gyjesztvenszkij írta az egyik verset, címe: Françoise Sagannak, Párizs.

De vajon hányan tudják Ugodon, hogy kicsoda Françoise Sagan és mi is az, amivel Rozs gyjesztvenszkij vitakozik?

Hanem azért van az éremnek másik oldala is. Magyarország sok-sok kisvárosában vannak emberek, legtöbbször tanárok, akik tenni szeretnének valamit, valami szépet és nagyot. Erre buzdítják őket a hagyományok is, a középiskolák hagyományai, melyek valamikor a kulturális megmozdulások aktív centrumai voltak. Lehet, hogy közreműködik a szereplés igénye is. De van-e alkotás egészséges becsvágy nélkül? Ezek az emberek legtöbbször magukra utalva állnak. Nem nélkülözik az erkölcsi támogatást, de ki az, aki munkájukban is hajlandó segíteni? Az irodalmi színpadok mozgalma — mert mozgalommá fejlődött ezek fellépése — elért majdnem minden várost. Rendszerint felnőttekkel kezdik. Elveszett ember azonban az, aki ilyenre vállalkozik, hiszen nincs több rendezvény, melyre igénybe ne vennék. Mikor aztán a felnőttek megúnják a sok fárasztó szereplést, akkor maradnak a mindig kéznél levő diákok.

Hanem, akik dolgoznak, azokat mégsem szabad elkedvetleníteni! Hát azoknak van igazuk, akik nem tesznek semmit? Akik máról holnapra végrehajtják a szabályzatokban, utasításokban, rendtartásokban kitzűzött feladatokat, és semmi többet?

Nem volna helyesebb a rossz úton járókat eligazítani? Hiszen ezek az emberek cselekedni akarnak, dolgozni, tőbbletmunkát végezni. Hát tegyék és segítsünk nekik, hogy igazán hasznosan tegyék!

—h—e—

Pascal

1623 – 1662

Kivételes szelleme törékeny testben lakozott. Gyermekkorában súlyos idegbántalmak gyötörték; apja, hogy kímélje egészségét, eltiltotta a komolyabb stúdiumoktól, főképpen a geometriától, mely iránt különleges hajlamot mutatott. A gyermek titokban mégis Euklidészt olvassa, apjának, a művelt és gazdag jogásznak szalonjában nevezetes természet-tudósokkal ismerkedik meg, s tizenhét éves korában már tudományos munkákat ír. Esztendőkön át kísérletezik egy automatikus számológép megszerkesztésével, megismétli Torricelli kísérleteit a légtér bizonyítására. vitát folytat Descartes-tal, értekezéseiben fényes tanújelét adja matematikai zsenijének.

Am az apai szalont nemcsak tudósok látogatják, hanem janzenisták is. Hitviták százada ez; Franciaországban eretnek irányzat támad, mely Jansénius érsekről kapja nevét, irányzat, mely Calvinhoz hasonlóan értelmezi a kegyelem s az üdvözülés tanát, puritán erkölcsű, szigorú felekezet, melyet az uralkodó hamarosan veszedelmesebbnek ítél a lázongó főuraknál. A janzenizmus az üldözések ellenére is hódít, sorra hatása alá vonja a kor nagy szellemeit, Racine-t például, majd a bujdosó Rákóczi is, de senkit sem annyira, mint Pascalt.

Apránként felhagy tudományos kutatásaival, s tollát a janzenizmus szolgálatába

állítja. 1656-ban levélsorozat formájában szikrázó szellemességű vitairatot ad ki a janzenisták esküdt ellenségei, a jezsuiták ellen, majd nagy hittudományi munka írásába fog. Ebből csak töredékek, emlékeztetőül papírra vetett gondolatok készülnek el, mégis ezek — a híres *Pensées* — számítanak Pascal főművének.

Klasszikus tökéletességű stilsztát csodálhatunk bennük. Az egyik legszebb zenésű mondat, melyet franciául valaha leírtak, ezek közt olvasható: „Le silence éternel de ces espaces infinis m'effraye”. („E végtelen terek örök csendje borzongással tölt el.”)

A pascali *Gondolatok* jelentősége azonban több, mint pusztán stilsztikai. Ez a mű, mely egy megtért, szerzetesi magányba vonult, ájtatos gyakorlatokban forgolódo, istenkereső és hívő lélek műve volt, tulajdonképpen a felvilágosodást készítette elő. Mert a dogmák épületére nem a tagadás méri az első csapást, nem is a kételkedés, hanem az a szellem, mely épp azért, mert nagyon is akar hinni, nem éri be az örökül kapott tanok lusta elfogadásával, s hitét az ész érveivel kívánja alátámasztani. Gyönyörűen ír erről Théodore Jouffroy, aki két évszázaddal Pascal után maga is végigélte a hit és a filozófia összeütközésének gyötrelmeit: „Akikben fölébred a kutató szellem, természetes szükségnek tesznek eleget. Eszük ágában sincs, hogy lerombolják a dogmát, csupán szeretnének valamelyes igazat találni a szentséges tanban, valamint, ami igazolná régi hitüket, kielégítené jelen buzgalmukat, és tüzetes meggyőződésre alapítaná jövőndő hitbéli állhatatosságukat... Csodálkozva észlelik, hogy nem értett szlamokon csüggnék, s megkérdezik maguktól: vajon kell-e ok nélkül hinni? — s mert lelkükben legyőzhetetlen undort tapasztalnak a vakhit iránt, vizsgálni kezdik, mi igazsága van a dogmának, mely jogcímei előmutatása nélkül grasszál.”

Ilyen „kutató szellem” volt Pascal. Vakhit helyett tudatos meggyőződést akart, s bár maga végül is oda jutott el, hogy az isteni kegyelemtől és a szív engedelmes hódolatától várta lelke nyugalmit s üdvösséget, és misztikus extázisban kereste az egyesülést „Ábrahám, Izsák és Jákob istené”-vel, vizsgálódásai közben renthagyó, merész gondolatokat fogalmazott meg. Merő eretnekség, amivel azt bizonygatta, hogy az embernek érdekében áll a túlvilággal törődni: ott végtelen jutalmat nyerhet evilági, véges javokról való lemondása fejében, a kockázat tehát kecsgetető. Nem kevésbé eret-

nekek a társadalomra vonatkozó gondolatjai: „Kétségtelen, hogy a javak egyenlősége jogos; de mivel a jogos nem tarthat számot feltétlen engedelmessegre, úgy lón, hogy az erőhatalomnak való engedelmeskedést tartják jogosnak.” „Az igazságot lehet vitatni; az erő nem tűr vitát. Így az igazság nem szerezhetett érvényt, mert az erő ellene mondott az igazságnak, s azt állította, hogy igazságtalan, és hogy az ő oldalán van az igazság; ily módon az igazság nem válhatott erővé, csináltak hát az erőből igazságot.” „A királyok hatalma az ész belátásán és a nép ostobaságán alapul. és sokkal inkább az ostobaságon. A világ legnagyobb és legfontosabb intézményének alapja gyengeség.”

Ezekben a gondolatokban már a XVIII. század forradalmi bölcséletének eszmecsírái rejlenek. A felvilágosodás nagy szellemei, mint például Condorcet, nem egyszer hivatkoztak is rá. Joggal, mert a

vizsgálódó ész hatalmát s méltóságát, melyet a fény, és kételkedés százada oly büszkén vallott, senki sem magasztalta szebb szavakkal, mint ez a mélyen vallásos és sokat szenvedett filozófus, „istenhez hanyatló árnyék”, távoli előd, Pascal: „Az ember csak nádszál, a leggyengébb a világon, de ez a nádszál gondolkodni tud. Nem kell, hogy az egész mindenség fegyvert fogjon elpusztítására. Egy pára, egy vízcsepp elegendő, hogy kioltsa életét. Am még akkor is, ha a mindenség elpusztítaná, az ember nemesebb volna annál, ami megfosztja életétől, mert tudja, hogy meghal; a mindenségnek pedig, noha fölényben van vele szemben, nincs tudomása fölényéről. Minden méltóságunk, a gondolkodásban van tehát. Ebben kell fölemelkednünk, nem a térben és időben, melyet nem tudnánk betölteni. Törekedjünk hát helyesen gondolkodni: ez az erkölcs alapelve.”

Lukácsy Sándor

SZLOVÁK ÍRÓK — MAGYAR OLVASÓK

A cseh irodalomról még nem készült magyar nyelvű összefoglalás, a szlovák irodalom történetét viszont könnyen áttekinthetjük Sziklay László nagyszabású és kitűnő tudományos rendszerezése segítségével. Bevezető fejezetei Cirill és Metód tevékenységéről tájékoztatnak, a IX. századi morva állam térítőiről, akik az első szláv ábécét, a cirill írás elődjét megalkották, s akiknek legendája később a szlovák nemzeti öntudat fontos elemévé vált. A szlovák irodalom sokáig a rokon cseh nyelvet használta, és csak a XVIII. század végén formált Anton Bernolák (1762—1813) a nyugati szlovák nyelvjárásból irodalmi nyelvet, melyet aztán a múlt század negyvenes éveiben — a csehvel együtt — Štúrnek és követőinek a közép-szlovák dialektusból alakított irodalmi nyelvre szorít ki. A legrégebb szlovák irodalmi emlékek valóságos szövegek és történelmi énekek, melyeket ismeretlen szerzőik, Tinódi módjára, a török harcok eseményeiről írtak. A szerelmi líra legkorábbi alkotásait nemrég fedették fel a XVII. század elejéről való Fancsali Jób kódexben, mely magyar verseket, köztük Balassi Bálint néhány művét is tartalmazza. A felvilágosodás korát utilitarisztikus irodalom jellemzi: lelkészek írnak egyszerű erkölcsi és mezőgazdasági tanításokat a falusi népeknek.

A szlovákság nemzeti öntudata a XIX. század első felében ébred fel, ekkor válik ki abból a felfogásból, mely Magyarországot hazájának tudta, ekkor kerül szembe a magyar nacionalizmussal, mely nem ismerte el a nemzetiségek nyelvi jogait. Tragikus szembefordulás; ez vezette 1848—49-ben a szlovák értelmiség nagy részét a Habsburg-reakció táborába, majd ez okozott nem egy író lelkében meghasonlást. A kor két nagy nemzedéke — Ján Kolláré (1793—1852) és Ludovit Štúré (1815—1856) — egymással is megvívta csatáját, a cseh, ill. a szlovák nyelv használata mellett kardoskodva. Közben megszülettek a szlovák irodalom első számottevő művei: Kollár szonettgyűjteménye, Šafárik (1795—1861) történelmi és nyelvészeti munkái, Ján Hollý (1785—1849) verses epikája, Andrej Sládkovič (1820—1872) lírája, Ján Kalinčiak (1822—1871) vígjátéka és prózai elbeszélései. A korszak leghaladóbb írója Janko Král’ (1822—1876), aki 1848-ban paraszti seregét nem a magyar szabadságharcosok, hanem a földesúri kastélyok ellen vezette, s költői műveiben a népi betyárlegendákat verselte meg.

A forradalom utáni korszakból Pavol Országh Hviezdoslav (1849—1921) munkássága emelkedik ki; mindmáig ő a szlovák irodalom legnagyobb klasszikusa. Ellentétben legtöbb kortársával, híve volt a magyar és a szlovák nép összefogásának; írásművészetére ösztönzően hatott Petőfi és Arany, lefordította *Az ember tragédiáját*, költeményben üdvözölte Ady *Magyar jakobinus dala* című versét. Epikus és lírai műveiben realista színekkel festette a szlovák népeletet, a szlovák tájat, s maradandó kifejezést adott népbarát érzelmeinek. A következő nemzedék legkiválóbb költője,

Ivan Krasko (1876—1958), új, nyugatias hangot ütött meg: a szimbolizmust ő vezette be a szlovák lírába.

A realista széppróza hagyományát Martin Kukučín (1860—1928) alapozta meg a szlovák irodalomban, Mikszáth műveire emlékeztető vidéki történeteivel. Fejlettebb társadalomszemlélet jellemzi Tajovský (1874—1940) novelláit; ő az első szlovák író, aki a falu proletárjaira irányítja a figyelmet. Nádaši Lászlót (írói nevén Jégé; 1866—1940) a naturalizmus meghonosítójának tartják, elismert történelmi regényeket is írt. A két világháború közti társadalmi élet éles szatírája a költőnek is jelentékeny Janko Jesenský (1874—1945) regénye, a *Demokraták*. A fiatalabb prózáírók közül Fraňo Král' (1903—1955), Peter Jilemnický (1901—1949), František Hečko (1905—1960) munkássága már a jelenkor szocialista irodalmi törekvéseihez vezet el.

Lányi Kamilla

BIBLIOGRÁFIA

František Hečko: Falu a hegyek közt. Ford. Tóth Tibor. Bratislava, 1954.
František Hečko: Vörösbor. Ford. Tóth Tibor. Bp. 1958.
Hviezdoslav: Versek. Ford. Dudás Kálmán, Hegedűs Géza stb. Bp. 1961. (Kétnyelvű kiadás.)
Hviezdoslav: Véres szonettek. Ford. Rácz Olivér. Bratislava, 1956.
Jégé: Adam Šangala élete. Ford. Zólyomi Antal. Bratislava, 1954.
Jégé: Kurucok. Ford. Kállai István. Bratislava, 1959.
Janko Jesenský: Demokraták. Ford. Tarjáni Andor. Bratislava, 1954.
Janko Jesenský: Kisváros. Elbeszélések. Ford. Tarjáni Andor. Bratislava, 1954.
Janko Jesenský: Vőlegény. Ford. Soós István. Bratislava, 1959.
Peter Jilemnický: Cukor. Ford. Gály Olga és Söldin Alfréd. Bratislava, 1951.
Peter Jilemnický: Garammenti krónika. Ford. Zima Ferenc. Bp. 1950.
Peter Jilemnický: Iránytű. Ford. Ungvári Ferenc és Söldin Alfréd. Bratislava, 1951.
Peter Jilemnický: Két esztendő a szovjetek országában. Ford. Ungvári Ferenc és Teodor Sebo. Bratislava, 1955.
Peter Jilemnický: Töretlen föld. Ford. Hegedűs Adél. Bp. 1948, 1954.

Ján Kalinčiak: Restauráció. Vigjáték. Ford. Zólyomi Antal. Bratislava, 1953.
Fraňo Král': Az eltorlaszolt út. Ford. Egri Viktor és Horváth László. Bratislava, 1951.
Fraňo Král': Csenkóné gyermekei. Ford. Söldin Alfréd. Bratislava, 1956.
Fraňo Král': Találkozás. Ford. Soós István. Bratislava, 1956.
Ivan Krasko: Összes versei. Ford. Monoszlóy M. Dezső. Bratislava, 1957.
Martin Kukučín: Elekteképek. Ford. Hubik István. Bratislava, 1958.
Martin Kukučín: Falusi regény. Ford. Hubik István. Bratislava, 1954.
Martin Kukučín: Ház a hegyoldalon. Ford. Hubik István. Bratislava, 1956.
Martin Kukučín: Ifjú évek. Ford. Hubik István. Bratislava, 1959.
Jozef Gregor Tajovský: Keserű kenyér. Ford. Rácz Olivér, Egri Viktor, stb. Bratislava, 1958.

Tudományos szakirodalom

Csanda Sándor: A törökellenes és kuruc harcok költészetének magyar-szlovák kapcsolatai. Bp. 1961. (Irodalomtörténeti Füzetek)
Csanda Sándor: Magyar-szlovák kulturális kapcsolatok. Bratislava, 1959.
Sziklay László: A szlovák irodalom története. Bp. 1962.

KÖNYVKIÁLLÍTÁSOK

A *szép magyar könyv* ünnepi kiállítását rendezte meg a Kiadói Főigazgatóság és a Könyvművészeti Bizottság a könyvklubban. E seregszemlén az év kitüntetett és dicséretet kapott legszebb könyvei sorakoztak a tárlókban. A magyar könyvművészet fejlettségét és korszerűségét hirdető művek mellett a kiállításon az ünnepi könyvhét könyvei is helyet kaptak. Idén érvényesült először az a szempont, hogy a könyvhét ne csupán az újdonságokat nyújtsa, hanem az elmúlt év legsikeresebb Kossuth-, illetve József Attila-díjas műveit is vegye fel az ünnepi könyvek sorába, átfogó képet adva egy év kimagasló terméséből; így elmondhatjuk, hogy a kiállításon az év legszebb, és tartalmilag legértékesebb műveit tekinthették meg a látogatók.

*

A pápai *Jókai Járási és Városi Könyvtár* a művészi modern magyar könyv-

termésből rendezett kiállítást. Az ízlésesen elrendezett kiadványok közt természetesen a Magyar Helikon kiadványok vezettek. Kár, hogy feliratok nem tájékoztatták a látogatókat arra nézve, mi emeli művészi rangra a könyveket tipográfiai és grafikai szempontból.

*

A budapesti *Rádai Könyvtár* ritkaságokat, leveleket és kéziratokat állított ki Beliczay Angéla rendezésében. A ritkaságok között szerepelt jó néhány egyetlen példányban ismert kiadvány is, mint például az 1577-ből származó hercegszólósi kamonok, Ilosvai Selymes Péter 1591-ben Kolozsvárt megjelenő históriája Nagy Sándorról, egy 1566-ban megjelent német nyelvű nyomtatvány Várpalota ostromáról stb. Látható volt a kiállításon Cu Csi-tien: A kínai költészet ritmuselmélete című könyve a XVII. század végéről, amely még Kínában is ritkaság.

Könyvek a Balatonról

A Balaton vidékének szépsége és sajátos élete évszázadok óta az írók, tudósok és művészek érdeklődésének középpontjában áll. Azt, hogy az egyes vidékeknek nemcsak gazdasági értéke, de egyenisége is van, a renaissance humanistái fedezték fel, azt azonban, hogy a tájak természet és ember találkozásának közös hordozói, hogy történetük van s hogy hangulatuk, szépségük költői érték, csak a tizennyolcadik század végétől kezdik költők, írók, festők művei tanítani.

Ebben az időben fedezték fel a Balatont is. Csokonaitól a mai fiatalokig minden költői és írói nemzedék más-más úton jutott el a tó partjára, s más szépségeket fedezett ott fel. A Balaton mindig és mindenkinek tudott élményt, feledést, vagy nyugalmat adni, kinek mi kellett. Így született az utóbbi két évszázadban számos kiváló költői és tudományos mű a Balatonról. Nem egy kisebb-nagyobb tanulmány foglalkozott már a tóvidék irodalmával, amely anyagában s minőségében egyformán jelentős. Ha minden idetartozó művet egybegyűjthetnénk, érdekes könyvtár születhetne. Ez a munka már megkezdődött: Keszthelyen a klasszikus értékű Helikon könyvtárban néhány éve a Balaton vidékével foglalkozó tudományos, ismeretterjesztő és szépirodalmi művekből különgyűjteményt szerveztek, amely ma már több, mint ezerhatszáz kötetből áll.

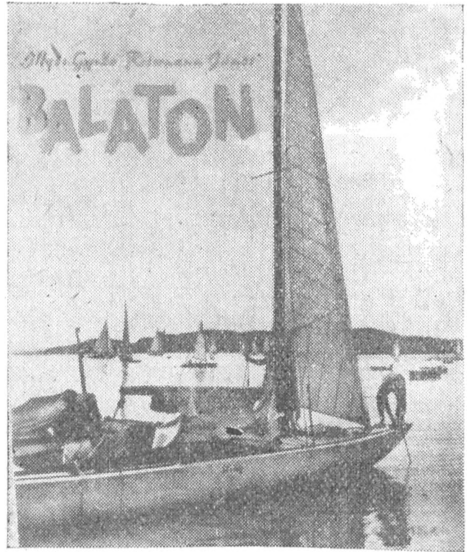
A Balaton vidék élete és fejlődése napjainkban az országos érdeklődés középpontjában áll. A tó partjain azok a százazrek töltik szabadságukat, akik azelőtt el sem juthattak ide. Ennek az „új nép”-nek növekvő kulturális igényeit kielégíteni és színvonalas balatoni művekre irányítani, könyvtárosaink szép feladata.

A nagyműtű balatoni irodalom az utóbbi években számos új művel gazdagodott. Ahhoz, hogy ezekről teljes áttekintést nyerjünk, a *szépirodalmi* és a *kultúrtörténeti* munkákon kívül figyelmet kell fordítanunk az *útkönyvekre* is.

*

Egry József—Takáts Gyula: „Vízitűkör” című kötetében versek és rajzok elevenítik fel a balatoni tájak szépségét. Takáts verseiben a hangulatok művészi sokrétű árnyalása feledhetetlen balatoni látomásokat teremt. Világhíres balatoni tájfestők: Egry József pedig a Vízitűkör tizennégy rajzában biztos kézzel összegezi a táj lényeges elemeit.

A következő két verseskötetet *Keresztury Dezső* írta. *A Dunántúli hezame-terek*, finomhangú mértéktartó verseiben a

Gulácsi hegy körül elterülő tóparti tájak latin szépsége tükröződik. A *Lassul a szél* szonett-sorozatában pedig szintén a pannon táj antik élményét fogalmazza meg, szép, modern versekben.

A Balaton költészetét egészében *A tihanyi ekhóhoz* című költői antológia érzékelteti. (Versek, rajzok gyűjteménye a Balatonról, válogatta *Lipták Gábor*.) A kötetben, amelyhez Jankovich Ferenc „Költészet és Balaton” címen írt előszót, másfél évszázad költői zengik a balatoni tájak dicséretét. Csokonai, Berzsenyi, Vajda János, Babits, Kosztolányi, József Attila és Szabó Lőrinc költeményei mellett a ma élő nemzedék jóformán minden jelentősebb képviselőjének verseit megtaláljuk az ízléses könyvben, nagy magyar festők és grafikusok kiváló rajzaival kiegészítve.

A Balaton klasszikus irodalma iránti érdeklődést mutatja *Eötvös Károly: Utazás a Balaton körül* című munkájának, a Balatonról szóló első nagy szépirodalmi könyvnek új kiadása. A múlt század vég korrajzát, elbeszéléseit, anekdotáit összegyűjtő kötet ma is érdekes olvasmány.

A Balaton modern művészi látomásának kialakításában érdekes módon a festők az úttörők. Talán nem véletlen az sem, hogy az utóbbi években a Balatonról szóló legjobb modern prózai művet *Bernáth Aurél* írta. *Az így éltünk Pannóniában*, majd az *Utak Pannóniából* a kiváló festőművész „Kor és pálya” címmel tervezett emlékiratrailógiájának eddig meg-

jelent két kötete. Főleg az első szőlő nagyrészt a Balatonról. A század évtizedeire visszatekintő könyvet nemcsak az teszi modernné, hogy a kor és táj felidézett arcolata még átnyúlik a ma is élő nemzedékek egy részének ifjúságába, hanem az is, ahogy ezt a kort bírálva ábrázolja. Elbűvölő írásművészettel jeleníti meg könyvében a Balaton fényittas tájait és széles társadalmi körképet rajzolva éleveníti meg egy immár lezárt korszakot.

Magasan kiemelkedik a tövidéket ismertető könyvek közül *Keresztury Dezső, Balaton* című műve. A kötet a Balaton vidék földrajzát, történelmét, néprajzát és légkörét — vagyis mindazt, ami a tájnak lényeges összetevője — úgy foglalja össze, hogy az közben művészi látomássá alakul. Érzékelteti a vidék életének nagy változásait, történelmi katasztrófáit, évszázados elnyomatását és nyomorát, még sem válik keserű írássá, de nem lesz belőle mindent rózsaszínre festő idegenforgalmi propagandairat sem. Arányos, mint a táj, amelyben a harmónia a szépség minden területére kiterjed. A kötet kiállítása európai viszonylatban is figyelemre méltó.

Tatay Sándor: Ének a szőlőhegyről és Vulkán című kötetében a badacsonyi hegy sajátos kisvilágáról ír. A megszelídült hajdani vulkán festői tájainak háttere előtt folyik a hegyoldal lakóinak küzdelmes élete Tatay eleven írásművészetének tolmácsolásában.

Lipták Gábor: Aranyhíd című könyvének meséi, regéi és történetei az egész Balaton természeti, történelmi vagy irodalmi emlékeihez fűződnek. A könyv a magyar ifjúság számára készült szép hazájának egyik legszebb vidékéről.

Legutóbb különösen nagyrétű mű jelent meg a Balatonról. *Illyés Gyula és Reismann János: Balaton* című lírai fényképkönyvét a Corvina adta ki angol, orosz, francia, német és magyar nyelven. Illyés Gyula tanulmányának is kiváló, klasszikus szépségű szövege fejezetekre osztja Reismann János kitűnő képeit s így mutatja be a táj szelíd szépségét, népének munkáját, életét s a környezet és múlt emlékeitől formált sajátos lelki-világát.

Reismann János meghitt hangulatú, sokszor költői képekben rögzítette nemcsak a völgyek, vizek, dombok és hegyek legszebb részleteit, hanem a „táj idomító” életének mindennél többet mondó apró mozzanatait.

A szép kiállítású kötetből így nemcsak azt tudjuk meg, hogy „Mire jó egy tó?”, hanem megismerjük a vidék varázsát, a nagy víz és a fény ölelkezését s a partvidék szemet-szívet gyönyörködtető, gyógyító harmóniáját.

*

A Balaton minden időkből egyik központja volt az ország kulturális életének. A másfél évszázados török háborúban elpusztultak virágzó középkori falvaink, városaink a román és gótikus stílus számátalan szép emlékével együtt. Mégis, ezen a területen, ahol már a honfoglalás idején kialakultak az első települések, több maradt meg ezekből is, mint az ország más részein. A későbbi századok nyugalmasabb éveiben pedig a főurak és főpapok szívesen építették palotáikat erre a szépséges vidékre; így rendkívül gazdag barokk műemlékanyagot találunk a tó környékén.

Az utóbbi években a Balaton vidék műemlékeinek feltárása, megóvása és restaurálása terén is több történt, mint előzetesen sok-sok évtizeden keresztül. Ennek a munkának egyes részleteiről és műemlékeink számbavételéről is érdekes kiadványok számolnak be.

„Műemlékeink” sorozatban *Kampis Antal: Tihany műemlékei* című művében áttekintést ad a napjainkban százezrek által látogatott félsziget építészeti és képzőművészeti emlékeiről. Ugyanebben a sorozatban írt kiváló tanulmányt *Vajkai Aurél: Balatonmelléki présházak* címmel, *B. Thomas Edit: Rómaiakori villák a Balatonvidéken* címmel pedig pontos és érdekes összefoglalását nyújtja a terület rómaiakori építkezéseinek.

A Múzeumok Központi Propaganda Irodájának kiadványai sorában jelent meg *Péczely Piroska: A keszthelyi Festetics kastély és belső berendezése* című tanulmánya. Az érdekes kis könyv részletes ismertetését és helyes műemléki értékelését adja a méreteiben is jelentős épületnek és belső berendezésének. *Lipták Gábor: Jókai Balatonfüreden* című munkája a legnagyobb magyar regényíró életének és művének balatoni vonatkozásait s a füredi villában berendezett múzeumot ismerteti. A kis könyv befejező részében részleteket közöl Jókai balatoni tárgyú írásaiból.

A „Magyar Műemlékek” sorozatban *Kozák Károly Keszthelynek*, a Balatonpart patinás kisvárosának múltját és művészeti emlékeit ismerteti sokoldalúan és igényesen. A szép kiállítású kötet nemcsak a tudományos kutatás számára kitűnő összefoglalás, hanem egyben élvezetes olvasmány is.

A vidék egész műemlék anyagát áttekintő tudományos igényű könyv *Entz Géza és Gerő László: A Balaton környék műemlékei* című munkája. A két kiváló kutató művének bevezető részében általános ismertetést nyújt a terület műemlékeiről, beágyazva azokat a táj múltjába. A kötet ezután négy nagy területi csoportra osztva a községek alfabetikus sor-

rendjében sorolja fel az egyes műemlékeket.

*

A Balaton környék százezrekkel megszorodott látogatóinak tájékozódását, kulturális ismereteik fejlesztését szolgálja az utóbbi években megjelent számos útikönyv és kalauz. Nem egy közülük a tárgyi adatok közlésén túl atmoszférát is tudott teremteni s új érdekes adatokkal gazdagította a környék helytörténetét. Ki kell ezek közül is emelnünk a Veszprém megyei Tanács Idegenforgalmi Hivatalának kiadványait. A Hivatal közel harminc kiadványa közül kifejezetten balatoni vonatkozású útikönyvek: *Szigliget, Balatonfüred, Csobánc, Keszthely*. Kisebb tanulmányokat tartalmazó füzetek: *Fenékpuszta története, Balatonfüred gyógytényezői, Az alsóórsi gótikus ház, A szigligeti vár*.

A Somogy megyei Tanács Idegenforgalmi Hivatalának kalauzai „Somogyi Séták” összefoglaló cím alatt jelentek meg. Ezek közül kifejezetten balatoni vonatkozásúak: a *Balatonföldvár, Kisbalaton, Fonyód, Siófok* s az *Őszi és téli Balaton* című kalauzok.

Az idegenforgalmi hivatalok által kiadott kis útikönyvek nemcsak eligazítják

a Balaton-part megsokasodott látogatóit a számukra ismeretlen vidéken, hanem sok hasznos tárgyi ismerettel gazdagítják olvasóikat. Ma már nemcsak idegenforgalmi broszúráknak tekinthetők, hanem miközben az érdeklődőknek bemutatják egy-egy fürdőhely, vagy tájegység látnivalóit, valóságos kis monográfiát nyújtanak az ismertett területéről. Sok közülük kiválik szép stílusával, mások pedig, — különösen a Balaton-parti várakat ismertető kalauzok — pontos és sokszor új történeti adataikkal is. Létrehozásukban Zákonyi Ferencnek vannak műfajt teremtő érdemei.

Mint láttuk, a Balaton vidékének megismertetésénél könyvtárosaink gazdag irodalomra s jó útikönyvekre támaszkodhatnak. Az ország különböző részeiből a Balaton vidékére seregülő üdülőket, nyaralókat jó könyvekkel ellátni, vagy figyelmüket ilyenekre felhívni nem lebecsülendő feladat. A Balaton környéki üdülőházak s a nagyobb fürdőhelyek helyi könyvtáraiban a fent ismertett könyvek mind megszereshetők.

A Balaton napjainkban egész népünk féltett kincse. Becsüljük meg azzal is, hogy jó és igényes olvasmányokkal készülünk fel megismerésére.

Lipták Gábor

BIBLIOGRÁFIA

Egry József — Takáts Gyula: Vízitükör. Dunántúli Magvető, 1955.
Tatay Sándor: Ének a szőlőhegyről. Dunántúli Magvető, 1955.
Keresztury Dezső: Dunántúli hexameterek. Magvető, 1956.
Bernáth Aurél: Így éltünk Pannóniában. Szépirodalmi, 1956.
Keresztury Dezső: Lassul a szél. Szépirodalmi, 1957.
Eötvös Károly: Utazás a Balaton körül. Szépirodalmi, 1957.
Lipták Gábor: A tihanyi ekhóhoz. Versek és rajzok a Balatonról. Szépirodalmi, 1958.
Tatay Sándor: Vulkán. Magvető, 1958.
Bernáth Aurél: Utak Pannóniából. Szépirodalmi, 1960.
Keresztury Dezső: Balaton. Panoráma, 1960.
Lipták Gábor: Aranyhíd. Móra, 1960.
Ilyés Gyula—Reismann János: Balaton. Corvina, 1962.

*

Kamp's Antal: Tihany műemlékei. Képzőművészeti, 1937.
Entz Géza—Gerő László: A Balaton környék műemlékei. Képzőművészeti, 1958.
Vajtkai Aurél: Balaton melléki présházak. Képzőművészeti, 1958.
Péczy Piroska: A keszthelyi Festetics kastély és belső berendezése. Múzeumok Propaganda Irodája, 1958.

Lipták Gábor: Jókai Balatonfüreden. Múzeumok Propaganda Irodája, 1960.

B. Thomas Edit: Római kori villák a Balaton vidéken. Képzőművészeti, 1961.

Kozák Károly: Keszthely. Képzőművészeti, 1962.

A Veszprém megyei Tanács Idegenforgalmi Hivatalának kiadványai:

Szigliget (Darnay Béla—Zákonyi Ferenc)

Keszthely (Iványi Béla—Péczy Piroska—Sági Károly)

Balatonfüred (Lipták Gábor—Zákonyi Ferenc) 1956.

Csobánc (Iványi Béla—Sági Károly) 1957.

Fenékpuszta története (Sági Károly) 1959.

Balatonfüred gyógytényezői (Debrőczy Tibor) 1960.

A szigligeti vár (Kozák Károly) 1960.

Az alsóórsi gótikus ház (Entz Géza) 1962.

A Somogy megyei Tanács Idegenforgalmi Hivatalának kiadványai:

Fonyód (Móricz Béla) 1956.

Kisbalaton (Borsi Darázs József) 1957.

Siófok (Darnay Béla—Lipták Gábor—Zákonyi Ferenc) 1957.

Őszi és téli Balaton (Móricz Béla) 1958.

Balatonföldvár (Móricz Béla) 1959.

A vers megszerettetésére számos eszköz áll a könyvtáros rendelkezésére. Az író-olvasó találkozik és a könyvkiállítások hagyományos eszközei mellett meg kell említenünk azokat a modernbb módszereket is, melyeket számos könyvtár máris sikerrel alkalmaz. Egyrészt a lemezés vagy magnetofonszalagos versfelvételekre gondolunk, melyek segítségével a könyvtáros bármikor rendezhet, akár falun is, rangos irodalmi estet. Ismert színészek (köztük a magyar színészet nagyjai: Odry Árpád, Bajor Gizi) előadóművészete vonzza a vers szépségeihez ilyenkor a hallgatót. A másik korszerű eszköz: az irodalmi színpad.

A könyvtáros persze csak akkor élhet a korszerű „verspropaganda” eszközeivel, ha maga is szorgalmas és lelkes versolvasó, és lépést tart a mai magyar irodalom verstermésével. Tájékozódásának megkönnyítésére ismertetjük most, természetesen csak „madártávlatból”, az elmúlt, 1961-es esztendő versesköteteit.

1961 verstermése azt bizonyítja, hogy költőink a magánélet és a társadalom ezernyi kérdésére keresnek okos, megfontolt feleletet. Ennek a megfontoltságnak (a kritikusok így mondanák: „intellektuális látásmód”) következménye, hogy verseik nagy felelősséggel foglalkoznak a születő szocialista erkölcs kérdéseivel, azt vallják, hogy a költészet egyik feladata éppen ezeknek a kérdéseknek a megoldása kell legyen. Ugyancsak a megfontolt felelősség eredménye, hogy a mai magyar vers a sematizmus és a modernkedés szélsőségei után kezdi megtalálni a szenvedély és a józanság, az ihlet és a gondolkodás, a hagyomány és az újítás helyes és korszerű arányait is.

Ebben a folyamatban fontos szerepe van az idősebb nemzedéknek, köztük az irodalmi életbe visszatért Illyés Gyulának és Benjámin Lászlónak is. Illyés filozófikus mélységű, líráiságában az Őszikékre emlékeztető kötetét: az *Új verseket* már ismertette lapunk. Benjámin újabb verseit csak folyóiratokból (az *Új Írásból*) ismerik az olvasók, ezek azonban így is széleskörű figyelmet keltettek: a költő az étellel való számvetését szólaltatja meg bennük, s ennek során egyre jobban megtalálja egykori helyét a szocialista társadalom közösségében.

Hasonló gondok: az élet múlásának, céljának, az egyén és a társadalom kapcsolatának kérdései foglalkoztatják Képes Géza: *A mindenség énekei*, Hajnal Gábor: *Fényküllők*, Kónya Lajos: *Hazai táj*, Rónay György: *Fekete róza*, Rába György: *Nyílttenger* és Mátyás Ferenc: *Megriadt pipacsok* c. új kötetét is. Életszemléletben, élményekben, indulatban különböznek egymástól ezek a költők: van, akit a kozmosz törvényei igéznek meg, mint Képes Gézát, és van, akit a társadalom, mint Kónya Lajost. Van, akinek világa fájdalmas és komor, mint Rába Györgyé, és van, akie harmonikus és derűs rendet alkot, mint Hajnal Gábor — azonban a társadalommal és saját életükkel egyforma felelősséggel néznek szembe. Ennek a szembenézésnek erkölcsi tartalma van, s éppen ez az erő vonzza mindnyájuk költészetét a szocialista életérzés közelébe.

A gondolati igény és a felelősség mellett legtöbbjük költészetét egyfajta őszi rezignáció is átjárta. Köteteikben különösen fontos szerepet kapnak az ifjúkorra emlékező, az életútra visszamerengő nosztalgikus versek.

Egészen más költői programot követnek Takáts Gyulának, a dunántúli táj és a „pannon derű” költőjének versei. Új kötete: a *Virágok virága*, hasonlóan költészetének eddigi állomásaihoz, napfényes és idillikus világot mutatnak be: a Balaton és a somogyi dombok közé eső tájat és a falusi otthon szelíd örömeit. Takáts idillje mindig is népszerű verseket értelt. Népszerűségét mi sem mutatja jobban, mint az, hogy lírai kifejezésmódja, mely olyan őskökre tekinthet vissza, mint Kisfaludy Sándor és Berzsenyi Dániel, szinte egész költői „iskolát” teremtett. Ezt a „pannon lírát” képviseli 1961-ben Bárdosi Németh János megragadó verseskötete: a *Carmina Hungarica* is.

Hasonlóképpen az idill hangját szólaltatja meg, csak hogy a városi otthonokban és a körutakon termő idillikus közérzetet, Vészi Endre: *Fohász szigorúsáért* c. kötete.

Külön kell megemlítenünk Berda József: *Így igaz* c. kötetét (mellyel már foglalkozott lapunk) és Kassák Lajos mély szenvedéllyel átitatott szerelmes verseit (*Szezelem, szerelem*), melyek egy őregkori szerelem fiatalos tüzzel megfogalmazott vallo-másait adják a költő és a szerelmi költészet híveinek kezébe.

1961 verstermésének legtanulságosabb részét azonban a fiatalok kötetei jelentik. Az ötvenes évek végéhez képest lehiggadás következett be a fiatalok költészetében, itt is a gondolkodó szemlélet és az erkölcsi felelősségvállalás érvényesül. Érdekes jelenség pl. hogy a fiatal költők orientációja mennyire megváltozott. A korábbi modernista-expresszionista hatás után József Attila, Illyés Gyula és kisebb mértékben Szabó Lőrinc lírája jelenti az ösztönző példát. József Attila ugyan eddig

is példaképnek számított, újabban azonban intellektuális költői magatartásának sugárzása is eljutott a fiatalokhoz, vagyis szocialista világnézetük, melynek eddig is József Attila volt a „lobogója”, most tudatosabbá mélyült.

Az elmélyülés többé-kevésbé bekövetkezett a fiataloknál, így a Tűztánc költőinél is. Hárs György: *Gyűlékony éj*, Ladányi Mihály: *Öklök és tenyerek* és Mezei András: *Torlódő idő* c. kötetét azt bizonyítja, hogy a fiatalok ma már elégtelennek érzik azt a harcias avantgardizmust, mely 1957—59-ben fűtötte verseiket, elmélyültebb, sokoldalúbb problémafelvetésre vágyanak. Köteteik ilyen irányba tesznek kísérletet, letisztultabb kifejezőmódot keresnek, ha egyelőre még nem is találták meg azt az újfajta szemléletet, melyet a megváltozott feladatok kívánnak meg tőlük.

A szemlélet, a látásmód megváltozásának kifejezése különben is fiatal költőink gyakori mondanivalói közé tartozik. Többnyire az életforma megváltozásának (pl. a városhoz, az értelmiségi életmódhoz való „aklimatizálódásnak”) és az ennek nyomában bekövetkező szemlélet-változásnak problémáit szólaltatják meg fiatal költőink, mint pl. Kalász Márton (*Ünnep előtt*) és Ladányi Mihály versei. Az ilyen problémák nyilván elevenek a népi eredetű fiatal értelmiség gondolkozásában is, a fiatal költők versei tehát egy egész társadalmi réteg gondjainak adnak megfogalmazást.

Fiatal költőink legnagyobb érdeme azonban az a szenvedély, mellyel a szocializmus születő erkölcsét igénylik, támogatják. A szocialista erkölcs, ha úgy tetszik: a szocialista ember megformálásának ügyét szolgálják. Ez a szolgálat, ez az erkölcsi igény jellemzi a fiatalok legjobbjainak: Fodor Andrásnak (*Tengerek, dombok*), Garai Gábornak (*Emberi szertartás*) és Kalász Mártonnak köteteit. Verseiket, az idősebb nemzedék lírájához hasonlóan, a gondolkodás igénye alakítja. Csakhogy egy szenvedélyesebb, fiatalsággal és meggyőződéssel átitatott gondolkodás. A józan, megfontolt eszmélet magatartásában (Garai szavaival: „a lét kitarult józan értelmét markolva”) találja meg költészetünk a modern verstechnika és a korszerű mondandó szintézisét. Verseik megérdemlik, hogy a könyvtáros foglalkozzék velük, a helyi irodalmi színpad és a versszerető olvasók figyelmébe ajánlja őket.

Pomogáts Béla

BIBLIOGRÁFIA

Bárdosi Németh János: Carmina Hungarica (Magvető)	Képes Géza: A mindenség énekei (Magvető)
Berda József: Így igaz (Magvető)	Kónya Lajos: Hazai táj (Szépirodalmi)
Berkes Péter: Hajnal előtt (Magvető)	Ladányi Mihály: Öklök és tenyerek (Magvető)
Dudás Kálmán: Szederillat (Magvető)	Mátyás Ferenc: Megriadt pipacsok (Magvető)
Fodor András: Tengerek, dombok (Magvető)	Mezei András: Torlódő idő (Szépirodalmi)
Garai Gábor: Emberi szertartás (Magvető)	Papp Lajos: Friss szélben (Magvető)
Gyurkovics Tibor: Grafit (Magvető)	Rába György: Nyílttenger (Magvető)
Hajnal Anna: Olajos korsó (Szépirodalmi)	Rónay György: Fekete rózsá (Szépirodalmi)
Hajnal Gábor: Fényküllők (Szépirodalmi)	Takáts Gyula: Virágok virága (Szépirodalmi)
Hárs György: Gyűlékony éj (Magvető)	Ténagy Sándor: Jámbor lázadás (Magvető)
Ilyés Gyula: Új versek (Szépirodalmi)	Timár György: Az iszonyat naptára (Magvető)
Kalász Márton: Ünnep előtt (Szépirodalmi)	Vészli Endre: Fohász szigorúságért (Szépirodalmi)
Kassák Lajos: Szerelem, szerelem (Szépirodalmi)	

A CORVINÁK TÖRTÉNETÉBŐL

Mátyás király európai hírű, irigyelt könyvtárának kincset érő kéziratái Buda megszállásakor török kézre kerültek, s a szultán Konstantinápolyba szállíttatta őket.

Az elrabolt kódexek sorsát sokáig homály fedte. Csak száz esztendővel ezelőtt akadt nyomukra Ipolyi Arnold, a kitűnő történétíró. 1862. április 28-án indult el Kubinyi Ferenc és Henszlmann Imre társaságában a török főváros felé. A konstantinápolyi hatóságok eleinte titkolni igyekeztek a kincsek hollétét, vagy talán maguk sem tudtak róla, hosszas kérvényezés után azonban a kutatókat bevezették a szultáni palota egyik helyiségébe, ahol végre megpillanthatták Mátyás könyvtárának néhány maradványát. „Képzelteti örömet — írta levelében

Ipolyi Arnold —, midőn annyi akadály és küzdés után végre a vörös bársonyos, ezüst és zománc-kapcsos, a corvini s Magyarország címerével díszített pergamen kódexek kezembe kerültek. Ez valóságos diadal.”

Ipolyiéknek tizenöt Corvinát sikerült felkutatniuk. Ezeket, s még több más 1875-ben a szultán a magyar nemzetnek ajándékozta.

A százhetvenkét ismert Corvinából jelenleg negyvenöt van a magyar könyvtárak birtokában. Legszebb lapjaikból nemsokára facsimile kiadvány fog megjelenni.

(Egyébként a könyvtár pusztulásáról nemrégén érdekes tanulmány jelent meg Csapodi Csabától a *Magyar Könyvszemle* 1961. évi 4. számában.)

Olvasás közben

„Színesebb, gazdagabb, izgalmasabb lett...”

A címben szereplő jelzőkkel az Írószövetség májusi közgyűlésén jellemezte Darvas József a mai irodalmat. Elsősorban az olvasóközönség megnőtt érdeklődésével bizonyította megállapítását, amelyet egzakt módon is igazolnak a könyveladások és a könyvtári könyvforgalom adatai. De irodalmi helyzetünk megítélésakor nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk annak a ténynek is, hogy régen volt a magyar irodalomnak olyan ígéretes fiatal nemzedéke, mint most. Az idősebb nemzedék néhány írója — Németh László vagy Lengyel József példája mutatja — most éri el írói pályája csúcsait. Nem véletlen az sem, hogy éppen az utóbbi időben nőtt meg a külföldi érdeklődés is a magyar irodalom iránt.

Ha most, némi idő elteltével, ismét áttanulmányozzuk íróink nagy jelentőségű tanácskozásának dokumentumait, és újra mérlegeljük az elhangzott megállapításokat, keressük az irányító mutató gondolatokat, változatlanul indokoltnak érezzük azt az optimista légkört, melyet Darvas József megállapításai is kifejeztek.

Irodalmi életünkben helye van minden olyan irányzatnak és minden olyan színvonalas műnek, amely nem ellenséges, s amely szolgálja népünk szellemi felemelkedését. De „a szocialista realizmus alkotói módszerének elsajátítását továbbra is irodalmunk egésze előtt álló feladatnak tekintjük. Ennek a módszernek egyes kérdéseiről minden bizonnyal fognak még vitakozni, s ezt helyesnek is tartjuk, hiszen ahogyan szocialista életünk fejlődik, úgy fejlődnek tovább szocialista alkotói módszereink is. Afölött azonban már nem lehet vita, hogy a szocialista realizmus a szocializmus világnézeti alapjára épülő alkotói módszer, melynek legfontosabb célja, hogy erősítse, fejlessze a szocialista társadalmi rendet. Ez azt is jelenti, hogy a szocialista realizmus semmiféle stílust vagy műfajt nem ismer el kizárólagosnak és egyedül üdvözítőnek.” (Kállai Gyula).

A közgyűlés beszámolóiban, hozzászólásaiban ott pezsgett mai irodalmunk minden problémája, kísérletező kedvű és elvi igényessége. Szóba került például az a kérdés: hogyan értékeljük 1956 előtti irodalmunkat?

Sok kárt okozott az 1956 előtti hibás művelődéspolitiká, de súlyos tévedés

lenne csak a sematizmust, az opportunizmust látni ezeknek az időknek az irodalmában. Nem feledhetjük el, hogy ebben az időszakban áradt szét irodalmunkban a szocialista eszmeiség, s mégiscsak ez a döntő dolog. Írói pályák igazi kibontakozását nem segítette ez az idő, de ha megvizsgáljuk az 1956 előtti évek termését, találunk ott jelentős műveket is. Darvas József megemlítette például Veres Pétertől a *Pályamunkásokat*, Szabó Páltól az *Új földet*, Sándor Kálmántól a *Tolvajok kertjét*, Benjámin László *Tűzzel-késsel* című verseskötetét, továbbá Illyés Gyula drámáit.

A modernség, korszerűség problémái a leggyakoribb vitatémák irodalmunkban. Változó világban élünk, változóban vannak az emberi viszonylatok, s az irodalom természetesen módon keresi a változó világ adekvát megjelenítési formáit. A modernség igénye ellen csak ostoba, begyepesedett ember hadakozhat. De nem közömbös, hogy mit értünk modernség alatt. Egyes körök számára a modernség egyértelmű dekadens filozófiai tartalmakkal, s ez ellen harcolnunk kell.

A régebbi írókongresszusokkal, közgyűlésekkel szemben jölesően hiányoztak a májusi közgyűlés hozzászólásaiból a hangzatos frázisok, az illuzionista beállítások. Az ország jó politikai atmoszférája tükröződött például abban a módban is, ahogyan az irodalmi egység kérdése szóba került. Senki sem állította, hogy minden író minden kérdésben egyetért a párt és a kormány politikájával. De a fő kérdésekben ma már valóban megvan a teljes és feltétlen egyetértés. Ma már mindenki világosan látja az 1956 óta elért eredményeket, a nép bizalmát a párt iránt, egyetért abban, hogy csak a szocialista építőmunka emelheti fel népünket. Különbségek lehetnek, s vannak írók és írók között egyes konkrét helyzetek, feladatok megítélése körül, a szocialista realizmus megvalósításának hogyanjában, de nem az alapvető célok kérdésében. Ma már nagyon kevesen vallják az „el nem kötelezett” író cinizmusát, annál hatékonyabb — olyanoknál is, akik eddig távol álltak a „frontvonalaktól” — a néppel, még pedig a szocializmust megvalósító néppel való elkötelezettség gondolata.

P. L.

Könyvismertetések

Ideológiai-politikai művek

A MODERN TERMÉSZETTUDOMÁNYOK FILOZÓFIAI PROBLÉMÁI

Akadémiai, 689 old. 95 Ft

A szovjet természettudósok és filozófusok 1958 októberében kongresszust tartottak. Ennek a tanácskozásnak kettős célja volt: egyrészt a marxi, engelsi és lenini ismeretelmélet, a dialektikus materializmus természettudományos jelentőségének megvilágítása, másrészt az ismeretelmélet fejlesztése és alkalmazása a természettudományok legújabb eredményeire. Ennek az össz-szövetségi tanácskozásnak a jegyzőkönyvét tartalmazza ez a kötet.

M. B. Mityin akadémikus Lenin *Materializmus és empiriokritizmus* című művét méltatta. Hangsúlyozta, hogy Leninnek ez a könyve új szakaszt jelentett a marxista filozófia fejlődésében, minthogy kora legújabb természettudományos felfedezéseinek filozófiai általánosítását nyújtotta.

A további előadások fényt derítettek arra a rendkívül érdekes tényre, hogy konkrét eredményeikkel a modern természettudományok nem-marxista művelői annak a dialektikus materializmusnak a tételeit kényszerültek alátámasztani, amelynek elvileg ellenségei.

A kötet legérdekesebb fejezete Szoboljev és Ljapunov professzorok előadása korunk természettudományának legmodernebb ágáról, a kibernetikáról. A kibernetika az információ (híryanag) átvitelének, feldolgozásának és tárolásának tudománya. Néha olyan állításokkal találkozunk, hogy a kibernetika idealista tudomány, mert az anyag mozgásának tanulmányozását az információ körforgásának tanulmányozásával igyekszik helyettesíteni. Ez az álláspont tévedésen alapul. Az anyag lenini meghatározásának megfelelően az objektív folyamatokat tanulmányozó kibernetika alapjaiban materialista tudomány. Hivatása, hogy megszabadítsa az embert mindattól, ami agyának tevékenységében még fásaszto és lealacsonyító.

Grascsenkov „A lenini visszatükrözésemélet és az érzékszervek modern fiziológiája” című előadásában az érzékszervek idealista felfogását bírálta, amely szerint az érzékszervek a priori képességekkel rendelkeznek a külvilág felfogására. A dialektikus materializmus tanítása a lét elsődlegességéről az érzékszervek és a külvilág viszonyára is érvényes. Az érzékszervek strukturális és funkcionális sokfélesége a tudatunkon kívül objektíve létező anyag, illetve külső környezet hatása alatt keletkezett és fejlődött.

A világhírű Oparin professzor az élet keletkezésének problémájáról beszélt a modern természettudományok eredményeinek fényében.

A kötet előadásai felölelték a modern természettudományok csaknem minden filozófiai problémáját és megmutatták, hogy azok eredményei összhangban állnak a dialektikus materializmus filozófiájával.

Úgy véljük, hogy aki a filozófia iránt érdeklődik, örömmel veszi kézbe a modern természettudományoknak ezt a filozófiai vonatkozású, magas tudományos nivón, de ugyanakkor közérthető módon megírt enciklopédiáját. *Fein Judit*

Dobi István

VALLOMÁS ÉS TÖRTÉNELEM

Kossuth, 474 + 448 old. 65 Ft (Törzsanyag)

Dobi István nagy műve: *Vallomás és történelem* nem csupán politikai memoár, hanem mélységesen érdekes és értékes emberi vallomás. Egy szegény-paraszt élet tárul föl előttünk — elsősorban első kötetében —, a magyar agrárproletár sors taborci vallomása. Számtalan részletet idézhetnénk belőle, de annyi más helyett itt most csak azt a részt szeretnénk kiragadni, ahol Dobi leírja, hogyan vágott apja egyre nagyobb rendeket aratás közben, csak hogy övét meg ne lássák, észre ne vegyék betegségét. Ez a rész emberi és irodalmi hatásában egyaránt megrendítő és a legjobb szépírók tollára méltó.

Dobi a magyar politikai emlékiradalomban, amelynek műveit egykor udvari papok, erdélyi fejedelmek, politizáló nemesek, diplomaták, XIX. és XX. századi politikusok írták, most a magyar agrárproletár küzdelmes életét örökíti meg. Szinte szimbólum — mint egyik ismertetője találó módon megjegyezte —, hogy

az „urak, katonák, polgárok után” most a *Vallomás és történelem* fejezetét olvashatjuk.

Egy szegényparaszt írja meg, elsősorban saját életén keresztül, számunkra a legújabb kor egy fontos szakaszát. Egymásután elevenednek elénk a szülői ház, az első ifjúság, a háború, a Tanácsköztársaság, az azt követő internálás, Dobi házassága, családi élete, nehéz munkája és mindeközben emberi és politikai fejlődése. E nemben csak — ami a könyv emberi életanyagát illeti — Móricz Zsigmond Boldog emberében olvastunk hasonlót. A politikai részben pedig igen magas etikai feladat volt a könyv célja: látni, megláttatni és járhatóbbá tenni osztályos társai számára azt az utat, amelyet a történelem előtűk megnyitott.

A könyv mindvégig egybefonódva adja a szerző személyes élményeit és a történelem eseményeit, s a benne szereplők leírását józan emberséggel, olykor átható kritikával. Megelevenednek előttünk a kor urai, Gömbös, Imrédy, Teleki, a szociáldemokraták, a kiszgadzapárt egykori vezetői, Eckhardt Tibor, Tildy Zoltán, Nagy Ferenc, Varga Béla, Kovács Béla, majd a kommunista párt vezető szerepe.

A könyvtárosok jól felhasználhatják a terjedelmére is nagyszabású, a könyv-hétben megjelent könyvet a közelmúlt története iránt mélyebben érdeklődők okulására, akik a szerző minden fontos történeti és politikai mozzanatot megélt egyéniségén át kapnak képet ma már lezajlott küzdelmek, eldőlt harcok menetéről.

— k —

KORUNK KAPITALIZ- MUSA II.

Közgazdasági és Jogi, 863 old. 95 Ft

Haász Árpád vezetésével nyolc tagú szerzői közösség munkájaként áll előtűnk a *Korunk kapitalizmusa* II. kötete. Sorra veszi a nagy tőkés államokat, kezdve az amerikai imperializmus kifejlődésének és sajátosságainak elemzésén. A két világháború előtti és utáni problémák részletes kifejtése, valamint az amerikai bel- és külpolitika tárgyalása után tér rá — hasonló séma szerint — az angol imperializmus hanyatlásának, valamint a francia gazdasági és társadalmi életnek ismertetésére. — A könyv negyedik része a nyugatnémet imperializmus újjászületésével s ennek következményeivel, majd a külpolitikai kérdések tárgyalása után a német kérdés békés rendezésének problémaival foglalkozik. — Az ötödik részben a japán imperializmus második világháború utáni feltámasztását, a világpiacon való megjelenésének következményeit tárgyalja, s a 6. rész a

gyarmati rendszer bomlásának gazdasági és politikai következményeit ismerteti. Először a gyarmati sorsból felemelkedett India, azután az arab világ — élén Egyiptom — majd fekete Afrika gazdasági kérdéseinek elemzésével foglalkozik, míg a kötetet záró, 10. rész Latin-Amerika gazdasági és politikai fejlődésének főbb kérdéseit vizsgálja. Különös figyelmet fordít a tőkés államok gazdasági behatolásának s a nemzeti mozgalmak kibontakozásának ismertetésére.

Az eddigiekből megállapíthatóan a nagy terjedelmű könyv a jelenkori kapitalizmus és imperializmus kérdéseinek nyújtja átfogó, adatokkal alátámasztott képét. Végigvezet öt világrész utolsó 50—100 évének történetén, elemezve a ma politikai és gazdasági kérdéseit is. Az előszóból megtudjuk, hogy a szerzőknek a kézirat lezárása után már csak kis részben nyílt alkalmunk a XXII. kongresszus tanulságait érvényesíteniök. A könyv így is jelentős lépés abba az irányba, hogy a kapitalizmus jelenlegi helyzetéről idővel még teljesebb értékű mű szület-hessék. Addig is gazdag adatközlésével bőségesen szolgáltat alkalmat az egyes kérdések átgondolására és dialektikusabb elemzésére. Akik a politikai és gazdasági élet nemzetközi összefüggései iránt érdeklődnek, haszonnal tanulmányozhatják.

S z. R.

Szépirodalmi művek

Fülöp János

VISSZATÉRNI JÓ

Szépirodalmi, 306 old. 32 Ft (Ajánlott)

„Mindig Magyarország legújabb térképét akarta ismerni, s ezt a térképet maga rajzolta, példát adva minden művész nemzedéknek, amely cselekvően akar élni.” — Fiatal prózaíró, a József Attila-díjas Fülöp János vallja ezt Móricz Zsigmondról riportkönyvében. Joggal vallja ezt, mert nemcsak fölismeri, de cselekvően követi is a nagy előz példáját. Fülöp János elindul Móricz Zsigmond 20—50 év előtti országjáró útjainak nyomában, hogy ismét körülnézzen ott, hol, annakidején Móricz járt, fölkeresi azokat a tájakat és embereket ahonnan és akiktől a nagy klasszikus a riport témáit merítette. Ilyen módon Fülöp J. riportkönyvében szembesíti a mai olvasót, a mai embert azokkal a problémákkal, melyeket közel fél- vagy negyedszázada Móricz feltárt.

Fülöp János könyvének első írása Móricz 1910-ben írt *Ökörítő* című riportjához kapcsolódik. Móricz az ökörítői tűz-

vész okait kutatva, a nyomort, a falu helyzetét okolta, a nádfődeles, gyűlékony pajtát, hol a falu népe mulatott, és hogy a falunak nem volt orvosa, gyógyszerésze, ki legalább a sebesülteket idejekorán ápolhatta volna. A nyomort és a tudatlanságot tette felelőssé, amely e szerencsétlen embereket a tűz láttán állatias pánikba ejtette. Ma pedig miről tudósíthat Fülöp János? Arról, hogy Ökörítón nem szorulnak nádfődeles pajtákba a jókedvű mulatni vágyók. Meg arról, hogy a falunak orvosa van és gyógyszerésze, védőnője és szülésznője, könyvtárosa és 17 pedagógusa. Csak tavaly 20 ezer könyvet kölcsönöztek ott, hol Móricz korában hírből sem ismerték a tömegek a művelődést.

Ugyanígy: amíg Móricz Zsigmond a hortobágyi pusztákon az „eltikkadt vegetáció sírját” lelte, de „sehol az ég alatt egyetlen állatot sem talált” — addig a ma írója arról számolhat be, hogy a máttai gazdaságban 13 ezer hold földet öntöznek és hogy Hortobágyon ma mintegy 43 ezer birka legel.

A nógrádi Drégelypalánk-i nyomorúság „siralomvölgyéből” — ahogy Móricz nevezi — Fülöp János ezt írhatja: „...a televíziós antennák elfordulnak a várfelől sugárzó történelmi melankoliától, s kitárt karjaikkal az élő ország üzenetét várják, ölelik.”

Sorolhatnánk a helyeket Kiserdő, Kaba, Karcag és a Körösök vidéke; ahol Móricz Zsigmond csak bajt, bánatot, iniséget és pusztulást látott, ott most az új társadalom, megújult ország szebb tájait, nem problémamentes, de bizakodóbb emberét látja és írja meg Fülöp János tanulságos, a könyvhétre újra kiadott riportkönyvében.

Térfi Tamás

Hustáci Sándor

NÉVTELENEK

Szépirodalmi, 371 old. 24 Ft (Törzsanyag)

A regény cselekménye a magyar történelem eseményekben egyik leggazdagabb korszakában játszódik. Az első világháború befejező akkordjai, katonák hazaözönlése a frontról, a köztársaság és a tanácsköztársaság napjai, majd az ellenforradalom rémtettei elevenednek Helmei Jánosnak, a regény hősének életútján. Az író maga is régi munkásmozgalmi harcos. De nemcsak az izgalmas korszak névtelen hőseinek akart emléket állítani, hanem szépírói feladatra vállalkozott. Művészi igényű jellemrajzot akart adni a kor szereplőiről, hőseiről, a forradalmár típus fejlődésének, kiforrásának lélekrajzáról.

Túlságosan bonyolult, írói erejét meghaladó föladatra vállalkozott Hustáci Sándor. A kisterjedelmű regényben csak vázlatosan tudta összeszűkíteni a trilógiára való anyagot. A szereplők rajza elnagyolt, emberi karakterüket jelzi ugyan az író, de a jelzésekből nem alakul ki eleven jellem. Az olvasó bármennyire is szeretné, nem tud közvetlen kapcsolatot teremteni a regény szereplőivel, mert elmosódtak, illanékonyak.

A regény stílusa száraz, merev, s nem ritkán dőcögő mondat szerkezet zavarja az olvasást. Az írónak — úgy érezzük — olykor a nyelvvel kell küzdenie, s kevés ereje marad a korszak atmoszférájának, az izgalmas cselekmény túlfűtöttségének, az emberi kapcsolatok drámájának érzékeltetésére.

A gazdag mondanivaló, a rokonszenves írói alapállás nem találja meg azt a hozzá méltó kifejezési formát, amelyben hatása maradéktalanul kibontakozhatna.

Szalay Károly

Féja Géza

KURUC IDŐ

Szépirodalmi, 603 old. 34 Ft (Törzsanyag)

A kuruc mozgalmak jó harminc esztendőszakjának ábrázolására vállalkozik ez a — trilógia első köteteként jelzett — vaskos könyv: a XVII. sz. ötvenes éveinek szervezeten, spontán elégtelenségén kezdi a történetet, és a Buda visszafoglalását (1686) közvetlenül követő állapotok rajzával végzi.

A történet a valóban élt Feja-család körében indul, de a kassai notáriussá, majd főbíróvá lett Feja Dávid egyéni sorsának és környezetének rajza társadalmi körképpé szélesedik. Egyrészt oly módon, hogy a Fejék kapcsolatba kerülnek a mozgalom szempontjából fontosnak ígérkező történelmi személyekkel és költött típusokkal, másrészt később úgy, hogy a kassaiak közössége jó időre eltűnik szemünk elől, s szinte fejezetenként új és új szereplőkkel ismerkedünk meg. Bújkáló kismesek, prédikátorok, marokotányosnó, mesterember, katona, s a kornak még számtalan típusa lép elő, s tűnik el, de eljutunk a leendő fejedelem, Thököly Imre egyéniségét formáló Thököly-család körébe, a kassaiak sérelmével Bécsben kilincselő Feja Dáviddal a császárvárosba, egy török és osztrák közt őrlődő szereplővel az erdélyi fejedelem környezetébe, egy másikkal Pozsonyba, egy harmadikkal a tiszántúli lápvilágba és így tovább. Ezzel a szerkesztési módszerrel kívánja az író megvalósítani azt az elgondolását — melyet az Utóhangban fejt ki —, hogy: „a történelmi regényben annyi típusnak kell szerepelni,

amennyi a történelem bonyolultságát kifejezi." Mégis éreznünk kell — ha az események, emberi sorsok kavargásának átadjuk is magunkat —, hogy ennek a módszernek majdnem annyi a hátránya, mint az előnye. A sok szereplő tolongása nem enged helyet és időt a korra oly jellemző plasztikus, átléhető ábrázolására, a velük történtek olykor anekdotává zsugorodnak és súlytalanodnak. Így mozaikjuk kissé egyszínű: tíz sem mond többet, mint kettő. A regény vége felé visszatérő Feja Dávid sorsa, árnyalatosabban kibontva, egymagában hordozni tudná a regény mondanivalóját, személye a török és az osztrák elnyomás fenygetése (vagy valósága) között függetlenségéért küzdő magyarság kiemelkedő típusává lehetne.

A történelmi olvasmányoknak ezt a mozgalmas, helyenként kalandregényszerű fajtáját kedvelő olvasók bizonyára örömmel fogadják Féja regényét, amelynek archaizált nyelve a történelmi korhűség illúzióját kelti. Hozzá kell azonban tennünk, hogy serdületlen olvasók kezébe ne adjuk a könyvet a főúri és papi orgiákat bemutató részletek miatt.

— é k —

Hegedüs Géza

I D E G E N M E Z Ő K Ő N

Európa, 252 old. 19 Ft

A magyar műfordítás-irodalom nagy kötetei — a *Pávátollak*, az *Örök virágok*, az *Örök barátaink* — belső ösztönzésből jöttek létre, bennük a fordító költő nem csupán tolmácsolni, hanem magáról valami is akart: ízléséről, hajlamairól, azokról a gyakran szeszélyes szellemi portyákról, melyeknek zsákmányával egyéniségét, a maga líráját gazdagította.

Manapság ilyen vállalkozásra mind ritkábban akad példa; a műfordító a legtöbbször megrendelésre dolgozik, gyakran egy időben három-négy kiadvány számára, és fordítói ihletét, verselő készségét a legkülönbözőbb költők, formák és műfajok szolgálatára kölcsönzi oda. Amikor aztán könyvterjedelművé szaporodott tolmácsolásait gyűjteményes kötetben a közönség elé adja, az eredmény tarka egyveleg, melyben alig ismerhetők fel a fordító egyéni arcvonásai.

Hegedüs Géza nem is tagadja ezt. „Ne keressem az olvasó az itt következő műfordítások címjegyzékében — írja — semmiféle rendszert vagy elvi megfontolást, még csak ízlésbeli hitvallást se.” S valóban a kötet fordításai a véletlen szeszélyei szerint kalandoznak a világ-irodalom tájain: Horatius néhány verse után Shakespeare, Voltaire és Goethe következik; nagyobb hely jut a romantikának (Byron, Mickiewicz, Puskin, Ler-

montov); a névsor Mallarméval és rögtön utána Dzsambullal, a jelenkori kazah népénekessel folytatódik; érdekes kuriózum Thomas Mann költeménye; a modern lírikusokat Majakovszkij vezeti be, s mellette még másfél tucat huszadik századi költő szólal meg, többnyire egy-egy verssel (Mao Ce-tung, Brecht, Aragon, Szmirmenszki, Turszun-Zade, Maria Banuş stb.).

Természetesen nem a világirodalmi teljességet hiányoljuk, hanem azt a rendező elvet, amely a kötetnek valamiféle egységet biztosítana, s amelyről Hegedüs Géza eleve lemondott. Úgyes formakésziséget nem egy csinos fordítás bizonyítja (másokon viszont a sietős munka nyomai látszanak), az egész gyűjtemény azonban túlságosan vegyes, széteső, s a lefordított versek közt is aránylag kevés a legelső ránkú.

— y — r

Emile Zola

H Ö L G Y E K Ö R Ö M E

Európa, 410 old. 41 Ft (Ajánlott)

A közönség, ha máshonnan nem, a mostanában vetített filmből ismerheti a *Tisztes úriház* meséjét, a fiatal, mohó és tehetséges Octave Mouret karrierjének kezdetét, mely egy ügyesen megkötött házasság révén jólmenő divatáru-üzlet tulajdonosává tette. A Rougon-Macquart regényciklus most megjelent darabja (Benedek Marcell kitűnő fordítása) ezt a történetet folytatja tovább.

Octave Mouret itt már mint hatalmas áruháznak — a „Hölgyek Öröme”-nek — ura lép elénk; ötleteivel, páratlan szervezőképességével maga sokszorozta meg vagyonát, s kielégíthetetlen tettvágya egyre újabb és újabb vállalkozásokba hajszolja. Egész utcasort, óriási épülettömböt betöltő üzletház létrehozásáról ábrándozik, s tervét tűzön-vízen keresztül meg is valósítja. Sikerének a környék aprócska boltjai, kézművesei látják kárát; hagyományos üzleti módszerük csak vesztes lehet a szédítő versenyben, melyet a modern propagandával, kápráztató fogásokkal dolgozó áruházzal diktál.

A regény 1883-ban jelent meg először. Témája új volt, s azóta sem igen ábrázolták jobban a kapitalista kereskedelem működését, a tőkekonzentráció folyamát, azt a tipró harcot, melyben a nagy vagyon a kisemberek létalapjának roncsain emelkedik föl. Zola részvétellel szól ezek bukásáról, de nem sirja vissza a régi jó idők patriarchális üzleti világát, s miközben az olvasó elé tárja a tőkés üsd-ahol-éred minden kegyetlenségét, lépten-nyomon hangsúlyozza, hogy a gazdasági

életben szükségszerűen a nagy szervezeti formáké a jövő.

A történetnek szerelmi szála is van; ez a megözvegyült Octave Mouret és egy árva elarusítólány közt szövődik, aki némi érzelmi viszontagságok után gondosan őrzött erényét csinos és epedő főnőkének ajándékozza a házasságban. Ez a rózsaszínű história a milliomos fiú és a gépirókisasszony egymásra találásának kaptafájára megy, s bizonyára lesznek, akik a regényt elsősorban majd ezért kedvelik. Ne sajnáljuk tőlük; Zola ezt az édeskés italt is nemesebb edényben nyújtja, mint Ohnet és társai. Az igényesebb olvasó azonban tudni fogja, hogy Zola könyvének értéke a kapitalizmus tudományos pontosságú rajzában és metsző bírálatában van.

Hans Fallada

HALÁLODRA MAGAD MARADSZ

Magvető, 621 old. 41 Ft (Ajánlott)

Fallada nevét a *Mi lesz veled, emberke* tette világszerte ismertté, amely mint a lexikonok írják, huszonhét nyelven, milliós példányban jelent meg. Ez a regény a német kispolgárok, kisemberek világának jó ismerőjeként mutatta be az író. Sikereit azonban szigorúbb kritikusok nem egyszer indokolták azzal, hogy Fallada olvasása közben nehéz különválasztani a kispolgárság ügyes szórakoztatóját az egykorú német világ rangos irodalmi megörökítőjétől.

Most megjelent regényét olvasva nem ébred az emberben semmiféle kétség. Ebben — a már halála, 1947 után kiadott — regényben is megvannak a jól szerkesztő, az érdeklődést állandóan fokozni tudó író erényei, de mondanivalója, eszmeisége teszi ezt a regényt kétségtelenül az író legjelentősebb vállalkozásává. Fallada, akiből a hitlerizmus alatt hiányzott a szembenállás bátorsága, sőt nem egyszer gazsulált is a harmadik birodalom hatalmasainak — kiemelkedő antifasiszta regényt írt. Otto Quangelnek, a komor, madárképző berlini művezetőnek és feleségének története jórészt a nagy írói lelkiismeretvizsgálat hevéből, a saját múltbeli magatartásával is leszámoló őszinteségtől kapja érdekességét és jelentőségét.

Ezt a csak magával törődő öregedő házaspárt fiuk fronthalála teszi a rendszer ellenségévé. Quangel elhatározása: levelezőlapokat ír és helyez el forgalmas helyeken, s levelezőlapjain elmondja az igazságot a rendszer bűneiről. 1942-ben fogják el őket. A házaspár hősi helytállásának, halálának leírása a regény leg-

jobb része, itt-ott a remekművek vonzásával. Korábban az ellenállás, az ellenálló rajzában nem egyszer találkozunk kissé naiv, nem hiteles ábrázolással, de a regény utolsó harmadában, főképp Quangelék siralomházi életének leírásában valószínűleg írói pályájának csúcására jut el Fallada.

Hans Fallada regényének maradandó helye lesz az antifasiszta világirodalomban.

P. L.

Szerafimovics

ERDŐTŰZ

Európa, 253 old. 27 Ft (Törzsanyag)

A. Sz. Szerafimovics (1863—1949) a szocialista realizmusnak Gorkij mellett egyik legjelentékenyebb úttörője. Kis kozák faluban született, a Don vidékén nőtt fel, majd Péterváron járt egyetemre és itt került kapcsolatba a diákság forradalmi mozgalmával. Tevékenységéért Szibériába száműzik, a száműzöttek közt érlelődik népe sorsáért aggódó íróvá. A 90-es évek elejétől kezdve egymás után írja ragyogó novelláit, majd megjelenik első regénye is, a *Város a sztyeppén*. Az októberi forradalmat már mint érett művész szívvel-lélekkel üdvözlöi. 1924-ben jelenik meg *Vasáradat* című regénye, ez a kimagasló alkotás, amellyel Szerafimovics örökre beírta nevét a szovjet irodalom legnagyobbjai közé.

Az *Erdőtűz* novella-írói művészetéből ad izelítőt. Ez a tizenkét elbeszélés: a szóltanul robotoló váltóór tragikus pusztulásától a *Két halál* forradalmár hősnének önfeláldozó harcéig mintegy az orosz munkásság és parasztság öntudatra ébredésének története. „Eljön az idő, amikor a nép egyszer csak, váratlan feltámad” — ez lehetne ennek az elbeszélés gyűjteménynek mottója. A forradalmi láng előbb még csak halványan, dadogó gondolatokban és érzésekben pislákol, csak egyes magányos lelkekben, mint Afinogenicsban, a kötet címadó novellájának hőségében, hogy aztán fokozatosan mind tisztább fényrel ragyogjon a matrózok és katonák, munkások és parasztok százazeinek szívében.

Szerafimovics kendőzetlenül ábrázolja ezt a folyamatot. A lassan öntudatra ébredő hősokeket egy nagyon is sötét valóság: a 80—90-es évek kapitalizálódó Oroszországának nyomasztó háttéréből vetíti ki elénk. Megdöbbentő hűséggel rajzolja meg az egyszerű emberek tragikus sorsát (*A váltóór*, *A potyautas*), a pincékben összezúfolva, tudatlanságban és nyomorban élők világát (*Egerek birodalma*). Különösen feledhetetlenek gyermekalakjai: a *Kis bányász*, a *Három jóbarát* és a *Kis*

Csóka hősei. A tragikus sorsok ellenére Szerafimovics életének mélyén mindig ott paráznál a nép végső győzelmébe, az „emberséges élet” fölvirradtába vetett hit, ez a hit izzik föl a gyermekkor emlékeiben, a végtelen orosz táj hangjaiban és színeiben.

Az *Erdőtűz* egy letűnt történelmi korszak szenvedő emberiségének, névtelen hőseinek állít örök emléket: visszhangra talál fiatal és felnőtt olvasók, falvak és városok lakóinak lelkében.

V á m o s i P á l

Jorge Amado

G A B R I E L A, S Z E K F Ű É S F A H É J

Európa, 428 old. 33 Ft (Ajánlott)

Ilhéusban, nem messze a már polgárosodó Bahiától, még az úgynevezett ezredeseké a hatalom. Az összerzőké, akik tüzzel és vassal, az őslakosság elkergetésével és kiirtásával, az erdősegek és bozótok felégetésével vették birtokukba a termékeny földet, s egyik kezükben revolverral, a másikban korbáccsal létesítettek itt virágzó kakaóültetvényeket. Még az történik, amit ők akarnak, a város képviselőjét még ők jelölik ki, a közigazgatást még ők tartják a kezükben, még az ő nézeteik uralkodnak, s az erkölcsök az ő erkölcsök, ezeké a tanulatlan, nyers, bátor és erőszakos férfiaké, akik megvetik a kényelmet, a modern technikát, az autót, akik legszívesebben még lovon járnak, akik családjukat az ültetvényeken bezárva tartják, s jobbra maguk is ott laknak, saját kiskirályságukban; Ilhéust, a várost, csak piacnak tekintik — ahol eladják a kakaójukat s megveszik a szükséges munkaeszt. No meg szórakozóhelynek a férfiak számára, ahol az asszonyknak nincs mit keresnie, és ahol még a szeretőjük sem léphet ki aranykalitkájából.

Csak hogy a világ nem áll meg. Felnő a második nemzedék, tanul, és észreveszi, hogy másként is lehet élni, másként is lehet gondolkodni. Meg másfajta emberek is letelepsznek Ilhéusban, mozgékonyabbak, akik ráébrednek, hogy a kakaót nem csupán természetien lehet, de kereskedni is vele, s az még jövedelmezőbb. És élni is lehetne másként, kulturáltabban, kényelmesebben és szelídebb erkölcsök között.

Megindul a harc, amely természetesen a hatalomért folyik, legalábbis a mélyben. A főszínen úgy tűnik, mintha csupán praktikus ügyről, a kikötő kimélyítéséről volna szó, s még inkább mintha csupán erkölcsi kérdés körül dúlna: meg kell-e ölnie a férfinak feleségét és „csábítóját”, vagy nem kell

mindjárt lövöldözni. Mert eddig ez volt az erkölcs, s ha nem gyilkolt a férfi, mindenki szemében becstelenné vált és pusztulnia kellett Ilhéusból.

A regény Nacibnak, az arab kávéház-tulajdonosnak, pompás szakácsnőjének s még remekebb szeretőjének, a félvér Gabriellának a története. Az arab Nacib — akinek régi hazájában az itteni ezredesekéhez hasonló erkölcsök uralkodtak — mer elsőtül szembeszegülni Ilhéus iratlan törvényével. Története szimbolikus is, de sem ő, sem Gabriela nem jelképes alakok, hanem nagyonis húsvér emberek, s az igen széles társadalmi háttér is valóságos, mind az ezredesek, mind az új emberek egyének is, és összefonódó történeteik is egyszerűek, izesek, színesek. A könyv egészében véve jó olvasmány, izgalmas is, lírai is. Talán csak egyet vethetnénk az író szemére, kicsit terjengős, gyakorta értelmi fölöslegesen önmagát. A nagy dél-amerikai folyók hömpölyöghetnek ilyen szélesen, kényelmesen.

Z o l n a y V i l m o s

Szamben Uszman

V A J Ű D Á S

Kossuth, 363 old. 26 Ft (Ajánlott)

A gyarmati és volt gyarmati országokban a gazdasági és politikai függetlenség megvalósulása kulturális kibontakozást is hoz. A szenegáli néger író, Szamben Uszman írói tevékenysége ebbe a történelmi folyamatba tartozik. Ezt az irodalomban is jelentkező fejlődésvonalat tükrözi Uszman magyarul 1958-ban „Merénylet Szenegálban” címmel kiadott regénye, s a könyvhéten megjelent Vajúdás.

Hosszú, hónapokig tartó, kínnal és hősiességgel teli sztrájk története ez a regény. Az afrikai vasúti munkások küzdelmét ábrázolja Uszman, az éhséget elűző nagyobb kenyérért, és az emberi egyenlőségért.

Hősöket és elesetteket rajzol. Bakajokot, a merész, szuggesztív hatású mozgalmi embert, a meggondolt, képzett Lahbibot, a „szépfü” Daudát, az őseréjű Bubakart, a kovácsot. Megírja a vak nő Majmuna sorsát is, akinek ikrei közül az egyiket már megölte a terror, s ő a másikért él rettegve. Felsorakoznak előttünk a többiek is, az asszonyok, akik vállalják a harcot, akik a férjek társaivá válnak, kinöve kettős elnyomásukból. Változó jellemeket is ábrázol, mint Pandát, a prostituáltat, aki igazi emberré válik a sztrájk eseményeiben, s megtisztult emberségében éri el őt a „tubabuk”, a gyarmatosítók golyója.

Uszman a haladó, mai francia irodalmon nőtt fel, modern formában ír.

Forgatókönyvre emlékeztet, ahogy felsorolja a könyv elején a szereplőket. Fel-tünteteti Uszman a történes helységeit is. A Bamoko, Thiés és Dakar helységeihez kötött történetek egymással keveredő, mozaikszerű epizódokra bomlanak. Dokumentum, vagy méginkább krónika-szerű ez az ábrázolásmód.

Az élet biológiai dolgának vaskos ki-mondása miatt fiatalok kezébe nem való, de mindenkinek ajánlható, aki szeretné, hogy látóköre szélesedjék, akit érdekel a szűkebb világunktól messzebb lakó em-berek sorsa. És miközben Uszmant ol-vassuk, megtanulunk becsülni új, friss irodalmi törekvéseket.

Csiki Ottó

Rudolf Petershagen

A LELKIISMERET LÁZADÁSA

Zrínyi, 306 old. 23 Ft (Törzsanyag)

Nagy nemzetközi sikert aratott ez az élményregény az egész világon. Minek köszönheti Petershagen könyve ezt az át-ütő sikert? A felelet: őszinteségének, an-nak a nyíltságnak, amellyel a volt Wehr-macht-ezredes feltárja a náci-métely ha-tását a német népre.

Petershagen a háború első szakaszában a hitleri hadsereg tisztjei közé tartozott, hitt a porosz uralkodó osztály ideáljai-ban. De a harctéri élmények, különösen a sztálingrádi csata sorsdöntő élményei, a tábormokok és vezérkari tisztek szűk-látókörü, kasztzellelümü, népellenes be-állítottsága a csata során, majd a hadi-fogság néhány hónapja alatt, felnyitják a szemét. Rádöbben, hogy a cél, amelyet eléje tűztek, nemcsak kilátástalan, de embertelen, s így igazságtalan is.

A kilátástalanságot akkor is látja, ami-kor Sztálingrádból hazakerülve Greifswald helyőrségi parancsnokává nevezik ki. A győztes Szovjet Hadsereg feltartó-ztathatatlanul nyomul előre, már átlépte Németország határát, a fasiszta hadse-regnek már csak szétszórt maradványai védekeznek, mégis parancsot kap, hogy az ősrégi egyetemi várost az utolsó em-berig védelmezze. Lelkiismerete fellázad, ellenszegül a parancsnak, átadja a vá-rost, noha tudja, hogy fogságba kerül. A fogságban lépten-nyomon szembekerül tiszttársaival, akik árulónak bélyegzik, bojkottálják. De most már világosan látja, hogy Németországot csak a demok-ratikus újjászületés mentheti meg a vég-leges pusztulástól, s hazakerülve élete céljának tekinti a küzdelmet az új Né-metországért.

Igy kerül el a bonni Szövetségi Köztár-saságba, ahol az amerikaiak az urak. A volt ezredest állítólagos kémkedésért

börtönbe vetik, megkínözzák, evekig fogva tartják. Petershagen leírja, hogyan szabadulnak ki a landsbergi várból egy-más után a háborús főbűnösök, kapnak kártérítést, nyugdíjat, állást, hogyan ál-lítják a „legprominensebbeket” a NATO-hadsereg élére. De üt a szabadulás órája, Petershagen visszatér a Német Demokra-tikus Köztársaságba, s ott folytatja har-cát hazája megújhodásáért.

Mindezt egyszerű eszközökkel, szóla-moktól, és stílusdíszítményektől mente-sen írja le a szerző. Életregénye izgal-mas, olvasmányos, mert minden sorát átfűzi az igazság keresetlen pátosza, az élmény lélekformáló ereje.

Frank László

Soler Puig

SZÁNDÉKOS EMBERŐLÉS

Európa, 164 old. 4,80 Ft (Ajánlott)

A kubai Santiagóban 1957 egy tavaszi napján a helybeli lap halálozási rovatá-ban három név olvasható lacím helyett e különös jelzessel: „Berillon 166”. E-zzel a nemzetközi műszóval leplezte Ba-tista diktatúrája a rendőrség által elkö-vetett politikai gyilkosságokat. Ezt a cí-met viseli az eredetiben Soler Puig re-génye, a Modern Könyvtár sorozat 50. ju-bileumi száma, a könyvhét egyik újdön-sága.

Maga a könyv annak a kilenc ember-nek, forradalmárnak és közönyösnek, munkásnak, diáknak és háziasszonynak, fehérnek és színesbőrűnek a történetét mondja el, akik — mint egykor a *Szent Lajos király hídja* hősei saját végzetük-nek — úgy most a rendőrterror kiszámít-hatatlan logikájának áldozatává lesznek. Nevük másnap ugyanúgy meg fog jelenni a Diario di Cuba halálozási rovatában, mint ismert vagy ismeretlen három tár-suké. Közülük a legötműtatosabbak igye-keznek ébren tartani a santiagoói felkelés szellemét, és a Sierrában szervezkedő Castro utasításait követik. Legfőbb harci eszközük a bomba, egyetlen jelszavuk a szabadság, és még csak igen homályosan látják azokat a társadalmi feladatokat, amelyeket egy győztes kubai forradalom-nak majd meg kell oldania. A regény azt a történelmi pillanatot igyekszik megragadni, amelyben a forradalom fő-ként értelmiségi vezető rétege az első ta-pogatózó lépéseket teszi a kommunisták-kal és általában a munkássággal való szövetség felé. Az izgalmakban és roman-tikus fordulatokban bővelkedő könyvben sok művészi egyenetlenséget fedezhet fel az élesszömmű olvasó, de a friss megfigye-lés, a nagyszámú hiteles és életszerű adat — számunkra — a kubai forrada-lom tanulságos kiskatéjává teszi Puig re-

gényét, mellyel a szerző (sz. 1916), aki munkásból lett íróvá, egy latin-amerikai irodalmi pályázat első díját nyerte el.

L - a

William Faulkner

**MEGSZÜLETIK
AUGUSZTUSBAN**

Európa, 404 old. 31 Ft (Törzsanyag)

A Nobel-díjas Faulkner a mai Amerika egyik legjelentősebb írója. Elszegényedett ültetvényes családból származott, a Mississippitől Oxfordban él elvonultan, s az amerikai Dél, a volt rabszolgatartó társadalom embereit, problémáit ábrázolja regényeiben. Nyomasztó, sötét világ Faulkneré, nyomasztóbb és reménytelenebb Dosztojevszkijénél, aki nyilvánvalóan mestere volt. Szinte minden írásában ott izzik a Dél nagy átka, a faji kérdés; a fehérekben a néger-gyűlölet, a négerekben a pórusaikba ivódott rettenet; az emberek tekintete „nyugodt és egyszersmind iszonyatos”.

A *Megszületik augusztusban* az író legjobb regényei közé tartozik. Társadalmi anyaga talán leggazdagabb, írói eszközei tekintetében könnyen megközelíthető; a Faulknerre jellemző irracionális elemek kevésbé zavaróak, mint más regényeiben. A regény voltaképpen két szálból szövődik. Az egyik Joe Christmas, egy magányos férfi sorsa, akinek életét szörnyű tragédiába sodorja az a tény, hogy negyedrészét néger, s otthon-talannak érzi magát a fehérek között éppúgy, mint a négerek között; sehová sem tartozik. A másik szál szinte idilli. Lena Grove, egy népmeseien naiv, megesezt parasztlány története, aki angyali türelemmel keresi a regény végéig csábítóját, az utolsó fejezetben már a megszületett gyermekkel a karján. Ebben a második párhuzamos történetben van valami valószínűtlen rágyogás, amely mintegy elviselhetővé teszi a Joe Christmas körül lobogó örült szenvedélyeket.

Faulkner méltatói többnyire kiemelik realizmusának sajátos jellegét, a jelképesre törekvését. Sötét tónusaiban bámulatos hatásúvá válik a déli kisváros kegyetlen, embertelen atmoszférája; hangulatteremtő ereje, nyelvének őstenyészetszerű gazdagsága lenyűgöző.

Pusztulásra, halálra érett az a világ, amelyet Faulkner ábrázol; az író leleplező szenvedélye őszinte, művészi ereje közel áll a legnagyobbakéhoz. De az író nem lát ki hőseinek füledt, zárt világából, — és ez nemcsak világnézeti, hanem esztétikai tekintetben is gátja hatásának.

S. A.

Ifjúsági és gyermekirodalom

P. Klusancev

IRÁNY A HOLD

Móra, 64 old. 20 Ft (Törzsanyag)

A Földünkhöz legközelebb keringő égitest, oly sok ábrándos költemény és anynyi tudós találgatás témája: a hold. Egy rakéta szovjet felségjelvényt vitt érintetlen felszínére, egy másik lefényképezte soha nem látott, túlsó oldalát. Más égitestekhez mérten alig „kartávolságnyra” van tőlünk, mégis keveset tudunk róla. Volt-e valaha légköre, hogyan keletkeztek kráterei, milyen vastag porréteg borítja, és valóban porréteg-e, amit felületén észlelünk, s a legfőbb kérdés: mi vár ott a világűrt hódító emberre? Hogyan kell berendezkednie Földünk „sápadt kísérőtársán”, hogy innen távolabbi bolygókra indulhasson?

P. Klusancev könyve, amelyet a kiadó a téma időszerűségéhez illő, reprezentatív kiállításban nyújt át a magyar ifjúságnak, közerthető és pontos választ ad ezekre a kérdésekre. Számol azzal, hogy az űrrepülés korszakában sem könnyű felfogni a földiektől nagymértékben eltérő sebességeket, távolságokat, természeti törvényeket. A könyv a „9 éven felüli” korosztálynak szól a kiadó jelzése szerint, de elmondhatjuk: *mindenkinek*, aki nem szakember ezekben a bonyolult kérdésekben. Az elbeszélő, összehasonlításokkal élő szemléletmód — és stílus — közel hozza az olvasóhoz a számára szokatlan tér-idő fogalmakat. Könnyen megértjük a könyv levegős, jól tagolt, szemléletesen illusztrált lapjairól, milyen nehézségeket kell legyőzni, hogy az ember eljusson a Holdra, s azt is, hogy ezzel valóban a Világmindenség kapuja tárul fel előtte. Átérezzük P. Klusancev művének végső következtetését: „A jövő utasai és felfedezősei mellett eltörpülnek majd a múlt legnagyobb utazóinak, legnagyobb tudósainak felfedezői is.”

G y. I.

Dékány András

AZ ELVESZETT SZIGET

Móra, 524 old. 28 Ft (Törzsanyag)

Dékány András méltán sikeres ifjúsági regényeiért kapott a múlt évben „József Attila-díj”-at. Ez a kitüntetés is bizo-

nyítja, hogy művelődéspolitikánk mennyire fontosnak ítéli az ifjúsági irodalmat, és milyen megbecsülésben részesíti azokat az írókat, akik az ifjúságnak szóló értékes, művészi színvonalú műveket alkotnak. Dékány András eddig megjelent könyvei, s különösen tengerészregényei — a *Matrózok, hajók, kapitányok*, a *Kalózok, bálnák, tengerek*, s a *Csempészek, hősök, kikötők* — nem igen pihennek sokáig sehol a könyvtárak polcain. A kalandból kalandba hajózó Daniló kapitány és mindig tettekre szorgalmas s soktízezer olvasó jó ismerőse már.

Új regénye, *Az elveszett sziget* lapjain is a jóban-rosszban bajtársiasan összeforrott törzsgárda tagjaival találkozunk, akik a sok viharral dacoló, de végül mégis elsüllyedt kedves hajó, a Jadran pusztulása után is együttmaradtak. Tengerész jóhírűeknek köszönhetik, hogy rájuk bízzák az Óceán királynőjét, ezt a XX. században egyedülálló hajót, egy XVIII. századi háromárbcos vitórlás fregatt pontos mását, hogy Braziliából elindulva a hajdani híres tengerész felfedező, Magellán útján megkerüljék a hírhedt Horn-fokot, s kijutva a Csendes-óceánra, a romantikus hajóhoz méltó kalandokban legyen részük. Hatalmas tengeri viharral, s modern kalózokkal kell megküzdeniök, de emberül állják a helyüket, s végül felfedezik a legendás Roatant, a kincset rejtő, eltűnt kalóz szigetét.

Ennyiből is kitészik, hogy Dékány András eddigi regényeinél nem kevésbé izgalmas történetet kerekít új könyvében. Titokzatos tartalmú hajólada, palackposta, elsüllyedt kincses hajó, álcázott kalózos csigázzák az olvasó érdeklődését. De igaztalanok lennénk az íróhoz, ha csak ezeket a „klasszikus” kaland-keléseket, vennénk észre könyvében. Dékány András nem éri be az öncélú kaland-romantikával. Rokonszenvesebbek az igényei, s igazabbak az írói erényei. Meggyőző tehetségű jellemábrázoló, s úgy bonyolítja az eseményeket, hogy mindig a jó ügyért harcoló hőseivel érezzen együtt ifjú korú — vagy fiatal szívű — olvasója. Új regényében a régi ismerősök — a kapitányon kívül az okos, szívélyes másodtisz, Horváth Feri, a robusztus erejű, de gyermeki tisztaszívű Sottomarina, a furcsa kettős funkciójú hajóács, meg szakács Guzsik apó, s a többi egykori „jadránista” — hűek maradnak önmagukhoz, nem okoznak csalódást most sem. Az új szereplők közül elsősorban a kis Pedro, az árva néger fiúcskából lett fűrgő hajósina nő hamar a szívünkhöz. A félelmetesen ügyes, de épp ezért még veszedelmesebb Silvertől

és kalózcimboráitól pedig okkal féltjük hőseinket.

Dékány András az izgalmas történetbe igen sok hasznos tudnivalót is beleszó a tengerről, hajózásról, meteorológiáról, s szinte észrevétlenül gyarapítja az olvasó földrajzi, néprajzi, történelmi, természettudományos ismereteit.

A könyvet a tíz éves felüli fiúk, s az izgalmas történeteket kedvelő lányok, valamint a kalandregényeket, útleírásokat kereső felnőttek egyaránt élvezettel olvashatják.

Berecz József

Vidor Miklós

G A L A M B P O S T A

Móra, 221 old. 17 Ft (Törzsanyag)

Vidor Miklóst nem kell bemutatni az olvasóknak. Az ifjúság különösképpen jól ismeri öt meséi (Kököröcsin, a király bolondja), elbeszélései (Hazugság, Színjátékok), regényei (Budai Nagy Antal, Kék korlát, Idegenek), nagysikerű diákregevei (Karneval a Kilimandzsaróban, Szökőár) nyomán.

A Galambpostában ismét jó érzékkel, izgalmas témával fordul az iskolásgyermekekhez. Deske, egy pesti bérház sötét udvari lakásában él munkás szülei. Egyhangú, legfeljebb gombfoci-meccsekkel élénkített általánosiskolás életébe robban be a nagy kaland: az egyik balatonmelléki leányintézet álarcsbálján kell egy ismeretlen leánnyal találkozni és beteg barátja üzenetét átadnia. Élet-halál kérdés — mondja a megbízó — és kicsit csakugyan az, hiszen nem kevesebbbről van szó, minthogy a váratlanul felbukkanó disszidált apa kiviszi-e az ott-hont adó állami intézetből leányát egy vadidegen világba, vagy sem.

A mindennapi kis események, a pesti utcákon, tereken folyó élet hétköznapi vonásai a természetesség jegyeit viselik, de ugyanakkor vonzók és izgalmasak is. A romantikus barátság mellett, a szeretetből vállalt kockázatos feladat — melyet teljesíteni kötelesség a tehetetlen, ágyhoz kötött barát helyett — szinte hősiessé válik az apa és a család raffineriájával szemben.

A mozgalmas, izgalmas, helyenkint elgondolkoztató valóságábrázolás és természetesség összevegyítve a romantikus elképzelésekkel, helyzetekkel (többszöri levélváltás, telefonbeszélgetés Pest és Nádásd között, titkos találkozások, bejutás a bátra stb.) az olvasót végig feszült érdeklődésben tartják. A közvetlenség és hitelesség fokozására az író első személyben beszélteti el a három főszereplővel az eseményeket. Ez a megoldás talán

nem teljes sikerű, amennyiben több helyen a mondatfűzések, kifejezések és meglátások inkább a szerzőre jellemzők.

Az igen népszerű — eddig több mint húsz kötetből álló — „Pettyes-sorozat”-nak e jó rutinnal megírt kötete kedves olvasmányul kínálkozik a városi és falusi 12—16 éves fiúknak, lányoknak.

Nagydiósi Gézáné

František Behounek

AZ ÉSZAKI-SARK
ROBINSONJAI

Móra, 314 old. 22 Ft (Törzsanyag)

Harmincnégy esztendővel ezelőtt, 1928 májusában indult útnak a tragikus sorsú Nobile-expedíció. Tagjai olasz, cseh és svéd tudósok voltak, akik az Umberto Nobile vezette ITALIA léghajón utaztak az Északi-sarkra, hogy ott fontos tudományos méréseket végezzenek. A közepes méretű léghajó heves szélviharba került, irányt tévesztett, majd a sűrű ködben jéghegybe ütközött. A parancsnoki kabin leszakadt, a léghajó pedig — hat utasával villámsebessen felemelkedett, tovarepült, s örökre eltűnt...

A parancsnoki kabin — a benne tartózkodókkal a befagyott tenger végtelen jégsíkságára zuhant. A hajótöröttek között volt František Behounek, fiatal cseh tudós is, e könyv szerzője.

Behounek részletesen leírja a katasztrófa körülményeit, majd a hajótöröttek életét. Jéghegyen vertek sátrat, s rádióadójuk segítségével nagy nehezen sikerült kapcsolatot teremteniük a külvilággal. Így is két kemény hónap telt el, amíg rájuk bukkantak és megmentették őket.

Behounek kiemelkedő érdeme, hogy — túl a szokványos útinaplón — határozott kontúrú, írói készségre valló, találó portrékat fest utitársairól. E két hónap alatt ugyanis a hajótörötteknek nemcsak a természet veszedelmeivel, a leselkedő halállal kellett szembenézniük, hanem önmaguk gyöngeségeivel is; a nehéz, kilátástalan helyzetben erőteljesebben felbukkanó rossz jellemvonásokkal!

Igen alaposan elemzi a szerző az expedíció megmentésére indított munkálatozat, s elmondja, hogy végül is szovjet hajó, a Kraszín mentette meg az olasz expedíció életbenmaradott tagjait, akikért Mussolini semmit sem tett.

A történethez tartozik még, hogy a bátor norvég sarkkutató, Roald Amundsen, önálló mentőakciót indított a „Vörös sátor” hajótöröttjeinek megmentésére. Sajnos ez lett Amundsen utolsó útja. Hidroplánja — mielőtt célhoz ért volna — lezuhant, és Amundsen soha többé nem

tért vissza. Norvégia országos gyászsal emlékezett meg nagy fiáról.

A könyvet nagy haszonnal és nagy érdeklődéssel fogja az ifjúság olvasni; mert nemcsak a jégmezőkről kap ismereteket, de emberi magatartásra is tanít.

Győri György

Tudományos és ismeretterjesztő művek

TOLSZTOJ EMLÉKKÖNYV

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 500 old. 50 Ft

Nem mindennapi vállalkozás eredménye ez a külsejére nézve is megnyerő, sok fényképpel díszített, terjedelmes könyv. 1960-ban, Tolsztoj halálának jubileumi évében a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár körkérdéssel fordult számos magyar és külföldi íróhoz: milyen hatással volt világképe kialakulására és művészi fejlődésére Tolsztoj életműve? A kérdésre nagyszámú válasz érkezett (hogy csak néhány világhíresség nevét említsük: Dos Passos, Cocteau, Ionesco, Mauriac, Jules Romains, Mulik Raj Anand, Kuo Mo Zso, Aldous Huxley, Bertrand Russell, Leonhard Frank, Anna Seghers, Moravia, Fegyin, Solohov stb.-től), s a szokatlanul nagyméretű nemzetközi anket válaszából nemcsak az derült ki, hogy Tolsztojt a világ minden részén olvassák, becsülik és csodálják, hanem az is, hogy a szellem kiválóságait mindennél az embermértőiség tisztelete, a béke és a szeretet eszméi hatják át, azok az ideálok, melyeket hatalmas tehetségével Tolsztoj is szolgált.

Az Emlékkönyv legnagyobb része ezeket a nyilatkozatokat tartalmazza. Olyik csak néhány udvarias sor, de akad sok esszévé kerekedő elmefuttatás, irodalomtörténeti értékű emlékezés. Ignazio Silone arról ír, hogyan hatott az írástudatlan olasz parasztoakra a *Polikuska* megíró története (ő maga olvasta fel nekik ifjúkorában); Armand Lanoux a már halott Camus tisztelgő véleményét tolmácsolja Tolsztojról; Albert Schweitzer, a nagy emberbarát orvostudós, a körházi vizsgálóterem asztalán vetette papírra emlékezését első Tolsztoj-olvasmányairól („Az volt az érzésünk, próféta támadt...”); Upton Sinclair bevallja, hogy a *Háború és békét* nem olvasta, de a *Feltámadásnak* sok művészi tanulságot köszönhet; Valentin Bulgakov, a nagy író egykori titkára, személyes élményeit eleveníti föl.

A magyar írók vallomásaiból hetvenhetet mutat be a kötet, köztük néhány szép verset is. Ezenkívül még részleteket olvashatunk Tolsztoj magyarországi fogadtatásának emlékeiből (Reviczky, Péterfy Jenő, Bródy Sándor, Gárdonyi, Ady, Schöpflin Aladár és mások írásait), továbbá közli az Emlékkönyv a magyar nyelvű Tolsztoj-kiadások bibliográfiáját, és a Tolsztoj-művek filmváltozatainak jegyzékét. Az értékes kiadvány, melyet Tóbiás Áron szerkesztett, becsületére válik a Szabó Ervin Könyvtárnak.

— c s —

Németh László

L Á N Y A I M

Magvető, 272 old. 21 Ft (Ajánlott)

Szerencsés eset, ha egy író egyszemélyben orvos és tanár, s ráadásul naplót vezet gyermekei fejlődéséről, mert a felnövő fiatalok szépirodalmi ábrázolásánál alkalmazni tudja biológiai és pedagógiai szakismereteit. Németh László nemcsak egyéni portrékat fest lányairól, hanem nevelési eljárásokról, kísérletekről, eredményekről számol be. Az olvasó a maga gyermekére, a maga gondjaira, nevelési problémáira alkalmazható példákat kereshet és találhat: ezért lesz a könyv, mely több mint két évtized után az ideai könyvhétben kiegészítve újra megjelent, az elmélyült nevelésre törekvő, a személyiség kialakítását munkáló szülők tanulságos és élvezetes olvasmánya.

Miközben az író —, mint maga mondja — pelikán módjára táplálja gyermekei szellemét, kísérleti alanynak is tekinti őket, kiken tanulmányaiból ismert pedagógiai módszerét kipróbálja. Általános tanulása azonban: gyermekeink csak saját egyéniségük röppályáját futhatják be, nem a szülői álmokét. Módszerét a „Gyermekeim diáktársaként” c. fejezetből ismerjük meg. Lényege: egyetlen nagy lendülettel felvinni a tanulót az ismertett tárgy magaslati pontjára, ahonnan annak egész tája áttekinthető, és csak azután földéríteni a részleteket, az összefüggéseket, s a tárgyak közötti szintézis szemelőtartásával. A módszer egyénítése közben merül fel a kérdés: mi a nevelő teendője a növekedés során ideoda hullámozó öröklött tulajdonságok irányítása terén? Németh László négy gyermek nevelési tapasztalatával feleli: „befogni mindig azt (a tulajdonságot) amelyik fölül van, s ami épp jóra kapható”.

Sok érdekes részletet idézhetnénk e gondolatébresztő könyvből, de csak egy, a könyvtárosokat legjobban érdeklő fejezetről szólunk: „Költők a gyermekszobában”. Gyermekkönyvtárosok gya-

kori panasza, hogy kevés a 10 éven aluliak számára írott mű, hogy nehéz kielégíteni a legifjabb olvasókat. Németh László szerint — és mindenki, aki gyermekek irodalmi nevelését munkálja, tapasztalhatja, hogy igaza van, — e korosztály szívének, fülének, nyelvértékének legkedvesebb a vers, elsősorban a klaszszikusok, Arany balladáit, a Toldi, Petőfi sok költeménye és elsősorban a János vitéz, de nagy költőink sok más műve is. Ha nem is értik meg sokszor, a vers hangulata és a nyelv szépsége jobban megragadja őket a prózánál. De akár verset, akár mesét adunk a gyermek kezébe, fogadjuk meg az író tanácsát: csak igazán jó irodalmat! ”A gyermek közelebb ül a költészet nagy forrásához, mint a felnőtt” — mondja — „össze lehet állítani remekművekből egy olyan könyvtárat, hogy azon jusson el a serdülésig.” „A rossz olvasmány azonban olyan, mint a bonbonevés: a gyermek inyének tetszik, csak a gyomrának árt.” Szívlelje meg minden szülő és minden könyvtáros Németh László intelmeit!

Bozóky Éva

Berényi György

T Ű N Ő F E H É R F O L T O K

Kossuth, 187 old. 8 Ft (Ajánlott)

A *Hétköznapiak* sorozatban megjelent kötet a tömegek között végzett művelődési tevékenység térhódításáról, fejlődéséről szól —, de korántsem olyan szárazon, ahogy ez a mondat hangzik.

Egy-egy írás a munkásszálláson tartott irodalmi estet, a művelődési országjárások néhány mozzanatát, a felnöttek iskoláit, a bejáró munkások művelődésének ügyét, egy üzemi könyvtár kezdeményezéseit, a nyugdíjasok klubját, egy művelődési autó munkáját mutatja be. Csupa izgalmas kérdés a művelődési munkából! Korunk művelődési tevékenységének körképe kerekedett ki a riportok nyomán, nem az átlagos tevékenységé, hanem a jellemző legjobb kezdeményezéseké, a legérdekesebb eredményeké, a kulcshelyzeteké, a legjobban előremutató jelenségeké. Hogyan hat a művelődési munka olyan körökben, ahol eddig még nem hatott? Milyenek lehetőségei, nehézségei, eredményei, távlatai? Mi a titka látható sikerének? Melyek legéletrevalóbb kísérletei, újításai?

Az író a művelődési szakember felkészültségével, de a művelődésre vágyó ember igényéből kiindulva közelíti meg az egyes kérdéseket, s ezzel már magában is rendkívül fontos módszertani és szemléletbeli példát szolgáltat. Hogyan

ébred fel a művelődésre váró, vagy még nem is váró ember érdeklődése a kultúrálódás iránt. Hogyan kapcsolódik ez a művelődés helyesen az élethez, a helyi körülményekhez, a termelési követelményekhez, a pihenéshez, az emberi fel-emelkedés vágyához. Nem az élettől elszakítva, hanem természetes funkciójában jelentkezik a művelődés Berényi könyvében. Sokszor mesteri módon hozza csomópontba egyes elmaradt dolgozó rétegek ébredésre művelődési vágyát, a munka küzdelmes szépségét, a felcsillanó eredményt és a távlatot.

Az élet előre mutató jelenségeit szenvedélyesen kutató és értelmező író és a tervszerűen dolgozó művelődési szakember erényeit egyesítik a kötet írásai. „*Elfogultan és türelmetlenül!*”, mondja vég-szavában az író, de gondosan, szakszerűen és — végig érdekesen, tehetjük hozzá mi. Jó lenne, ha a *könyvtárosok* ennél többen megismernék ezeket az írásokat. Helyes művelődéspolitikai szemléletet, és a feladatok megközelítésének vonzó példáit kapják tanulságul. Erdemes volna a kötet egyes írásait a könyvtáros továbbképzés keretében is feldolgozni.

(p r)

Könyvtári szakirodalom

Tombor Tibor

A KÖNYVTÁRI ÁLLOMÁNY
VÉDELME
A KÖNYVHIGIÉNYIA
ALAPJAI

Országos Könyvtárügyi Tanács, 200 old.

Hézagpótló mű. Félve írom le, hiszen már oly sokszor hangzott el ez a megállapítás, hogy elcsépeült közhelyként hat. De Tombor Tibor műve valóban az. Szépszámú könyvtárügyi irodalmunkban, — bármennyire is fontos lett volna — eddig egyetlen könyvhigiéniával foglalkozó könyv sem jelent meg.

A szerző kiterjeszkedik mindenre, ami az állományvédelemmel kapcsolatos. Könyvének első, hosszabb részében ismerteti a fénynek, hőnek, nedvességnek, a levegő káros alkotórészeinek hatását, a tűzrendészeti előírásokat, a baktériumokat, penészgombákat, állati kártevőket, a háború pusztításait, az olvasók okozta rongálódásokat, és mindenütt tanáccsal szolgál a védekezés mikéntjére. A második, rövidebb rész a restauráló-

konzerváló eljárásokkal foglalkozik. A munkát részletes irodalomjegyzék és a gyakoribb kártevők ábrái egészítik ki, tárgymutató azonban — sajnos — nem.

Az ilyen természetű műnél nem az önálló nézetek, az egyéni kutatások a fontosak, hanem a sok országban leszárt tapasztalatoknak, a védelmi eljárásoknak az ismertetése. Tombor ebből a szempontból kitűnően oldotta meg feladatát. Az idevágó széleskörű külföldi szakirodalmat és a néhány hazai cikket a lehető legalaposabban ismeri. Minden problémánál és eljárásnál elmondja a kedvező és kedvezőtlen tapasztalatokat, valamint azt, hogy kik ajánlják és kik ellenzik.

A könyvek hozzá nem értő kezeléséből, későn észlelt rovar- és penészkárokból könnyen keletkezhetnek és keletkeztek súlyos veszteségek. Ezért közérdek, hogy ezt a munkát minden könyvtáros ismerje meg. Ha azonban ezt nem tudjuk elérni, akkor legalább valósítsuk meg Csapodi Csabánának az OSZK *Hiradó*ban közölt javaslatát: jelentessünk meg a legfontosabb, az elemi védekezést tárgyaló részből 18—20 oldalas füzetet, s ennek ismeretét tegyük a könyvtárosok részére kötelezővé!

Az állományvédelem terén igen sok a tennivalónk. A könyvből megállapítható, hogy több külföldi országban jobb a helyzet, könyvegészségügyi intézetek működnek, számos kérdésben azonban még ott sem jutottak végleges eredményre. Például megbízható penészgombafölő szert, vagy a kódexek konzerválására minden tekintetben megnyugtató eljárást eddig nem sikerült kikísérletezni.

Néha Tombor túlságosan elméleti, elvont. Felsorolja mindazt, ami kárt okozhat, (így többek közt a penészgombák hetven fajtáját), de a tényleg okozott károk részletes leírása hiányzik. Elsősorban a hazai tapasztalatokról szeretünk volna olvasni, például a Pécsi Egyetemi Könyvtár aranytermében ezelőtt kb. egy évtizeddel történt pusztításról. Milyen rovarok fészkelték be magukat, mi tette lehetővé elszaporodásukat, hogyan sikerült kiirtani őket? A magyar vonatkozások másutt sincsenek kellőképp értékelve. Tombor Tibor szerint a két világháború bezonyította, hogy kisebb kár éri a könyvtárakat, ha állományukat elszállítják, széttelepítik. A hazai tapasztalat az ellenkezőjét mutatta. Erdemes lenne megvizsgálni ennek az ellentmondásnak az okát.

A könyv természetesen így is értékes. Éppen ezért kár, hogy nem nyomtatásban jelent meg, hanem könnyen elke-
nődő sokszorosításban.

Vértesy Miklós

Bibliográfiák

ÚJABB MEZŐGAZDASÁGI SZAKBIBLIOGRÁFIÁK

Az utóbbi idők bőséges mezőgazdasági szakbibliográfia terméséből érdemes megemlékezni legalább az elmúlt év legfontosabb kiadványairól:

Az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának gondozásában jelent meg a *MEZŐGAZDASÁGI SZAKFOLYÓIRATAINK BIBLIOGRÁFIÁJA* II. 1900—1944. című kötet. (Összeáll. Mados Lászlóné. Mezőgazdasági, 1961. 173 old.) (A kutatás és tájékoztatás segédkönyvei 4.)

E bibliográfia szerves folytatása az ugyanitt és hasonló címmel, 1958-ban kiadott első kötetnek, melyet Turányi Kornél állított össze, és amely az 1796—1899-ig terjedő időre vonatkozóan sorolja fel a mezőgazdasági jellegű folyóiratokat. A két mű együttesen nagy hiányt pótol a mezőgazdasági irodalom bibliográfiai feldolgozása terén. Az első kötet a megjelölt időszak 318 mezőgazdasági jellegű folyóiratát ismerteti, a most megjelent kötet pedig folytatólagos sorszámmal 506 folyóiratról számol be.

A mű a tárgyalás időszakában Magyarországon megjelent agrárjellegű szakfolyóiratokat tartalmazza betűrendben, mindig megnevezve a szóbanforgó folyóirat előld- vagy utóldlapját is. A folyóiratok közül csak azokat veszi figyelembe, amelyek az adott időszakban fennállott országhatárokon belül jelentek meg. Tartalmilag az ETO 63-as szakterületéhez tartozó témakörök folyóiratait sorolja fel, de kiterjed még az agrárpolitika, mezőgazdasági biztosítás, mezőgazdasági statisztika és az állategészségügy szakajtójára, valamint a mezőgazdaság határterületeit tárgyaló mezőgazdasági ipar, konzerv ipar, szeszgyártás és borászat, illetve az állattan és növénytan kérdéseit tárgyaló művekre is.

A felsorolt folyóiratok könnyebb áttekintését és a kutatást alapos mutatórendszer segíti elő.

A fenti két művet teljessé tenné és használati értékét nagyban emelné, ha mielőbb megjelenhetne a befejező, 3. kötet, mely az 1945—1960 közötti időszakra vonatkozóan dolgozna fel ugyanilyen rendszer szerint a magyar mezőgazdasági szakfolyóiratokat.

A fentebb ismertetett mű inkább az agrártörténeti kutatás szempontjából jelentős, az Országos Mezőgazdasági

Könyvtár és Dokumentációs Központ kiadásában megjelentetett *KÜLFÖLDI MEZŐGAZDASÁGI SZAKFOLYÓIRATOK JEGYZÉKE* 1959—1960. (Bp. 1961. OMgK. 180 old.) című összeállítás viszont a mezőgazdasági kutatás mai kérdéseinek megoldásához nyújt jó segítséget.

A jegyzéket az OMgK a saját, valamint a hálózatához tartozó felsőoktatási és kutatóintézeti könyvtárak külföldi szakfolyóiratainak alapján állította össze. Hasonló jegyzéket a könyvtár 1959-ben jelentetett meg az 1957—1958-ban beérkezett külföldi mezőgazdasági folyóiratokról. Az azóta eltelt időszak alatt sok új folyóirat érkezett, sok régi megszűnt, a címe megváltozott, vagy éppen máshol lehetett fel. Ez tette szükségessé az újabb jegyzék kiadását, amely két részből áll. Az első rész betűrendben sorolja fel a külföldi szakfolyóiratok címét, közölvén azok bibliográfiai adatait is, valamint a külön felsorolásban is ismertetett intézeti lelőhely számot. A második rész szakrendben közli a folyóiratok címét és megjelenési helyét. A jegyzék csak a szorosan vett szaklapokra terjed ki, és csak olyan kiadványokra, melyek évente legalább kétszer megjelennek. A nem folyóirat jellegű időszak kiadványokról a könyvtár a jövő évben külön jegyzéket kíván megjelentetni.

A jegyzék értékét fokozza, hogy címétől eltérően a függelékben közli az OMgK 1959—1960. évi magyar mezőgazdasági folyóiratainak jegyzékét, amit gyakorlatilag a teljes magyar anyagnak tekinthetünk.

Ugyancsak az OMgK kiadásában jelent meg az elmúlt év folyamán *A BÚZATERMESZTÉS MAGYAR SZAKIRODALMA* 1550—1960 című retrospektív jellegű bibliográfia, mely a hazai búzatermesztéssel foglalkozó irodalom anyagát időrendben sorolja fel. A csaknem 8000 tételből álló felsorolás az anyag áttekintését már önmagában is megnehezíti, és így annak használati értékét csökkenti. Kár, hogy a szerkesztő nem volt tekintettel a szocialista bibliográfia oly igen fontos válogató szempontjaira, különösen ha a teljesség igényét már egyébként is feladta.

Az anyagról közölt név- és tárgymutató, valamint a feldolgozott kiadványok jegyzéke segíti a hatalmas anyag áttekintését. A mű elsősorban termeléstörténeti jelentőségű.

Az OMgK 1960. január hó 1 óta negyedévenként megjelentetett *MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI BIBLIOGRÁFIA* című kiadványa a legteljesebb tájékoztatást nyújtja a kurrens magyar mezőgazdasági szakirodalomról, valamint a mezőgazda-

ságra vonatkozó elvi és politikai irodalomról. Szakrendi beosztásának alapját az intézet nagy (nemzetközi és hazai anyagot egyaránt tartalmazó) referáló lapjának az „Agrárirodalmi Szemle”-nek a rendszere képezi. Az egyes szakokon belül előbb a könyvekről, majd szakcikkekről ad teljes bibliográfiai leírást a szerzők, illetve a címek betűrendje szerint. Az 1962. évi 1. sz., mely az 1961 október—decemberi anyagot tartalmazza, már közli a feldolgozott kiadványok jegyzékét is, és az előző számokhoz viszonyítva hasznosan egészül ki az egyes szakcsoportok közötti utalásokkal, ami az anyag áttekintését még inkább fokozza.

Az elmúlt év szakbibliográfiái között meg kell még említeni az OMgK ajánló bibliográfiai sorozatának 15. számaként megjelent szakirodalmi tájékoztatót *A TERMELŐSZÖVETKEZETEK ÜZEM-SZERVEZÉSI IRODALMÁRÓL*. (Összeáll. *Sin István* Bp. 1962. OMgK 90 old.)

E 491 forráshelyet ismertető bibliográfia 52 alapvető jellegű könyvről ad annotált ismertetést, és további 135 fontos szakkönyvet ír le, valamint több, mint 300 hosszabb tanulmány és rövidebb üzemtani vonatkozású cikk leőhelyét tünteti fel. Ez az első átfogóbb jellegű bibliográfiai feldolgozása a szocialista mezőgazdasági üzemtan hazai szakirodalmának.

S. Szabó Ferenc

Szalai György

„LEGYETEK ÉBEREK!”

Antifasiszta művek ajánló bibliográfiája
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 302 old.

Az utóbbi évek ajánló bibliográfiai tevékenységét vizsgálva tanúi lehetünk annak az örvendetes törekvésnek, hogy a szépirodalom egyoldalú propagálása mellett mind több és több olyan ajánló bib-

liográfia jelenik meg, amely a természet-tudományok vagy a társadalomtudományok könyveit igyekszik népszerűsíteni. Közművelődési könyvtáraink így egyre inkább hozzájutnak az ajánló bibliográfiák differenciált bázisához, amely sokrétű feladataik ellátásában segíti őket.

Nagy hiányt pótol Szalai György összeállítása. Fogadtatása, sikere is bizonyítja, hogy konkrét, megfogható téma ajánlása nemcsak az összeállító számára hálás feladat, hanem a nagyközönség érdeklődését is kiváltja.

Első, kissé bátortalan lépés ez a cél felé, amelyet a gödöllői értekezlet az ajánló bibliográfiák feladatául jelölt. A régebbi, néha bizony sablonos összeállítások hibáitól azonban nem mentes. A bibliográfia történeti dokumentumoktól szépirodalmi művekig terjedő változatos könyvanyagot tartalmaz. A szépirodalomnál nem ártott volna a minőségi szelekció, annál is inkább, mert a szépirodalmi anyag jórészt más ajánló bibliográfiákban is megtaláljuk.

Tételeit a faszizmus történeti kialakulásának sorrendjébe rendszerezte s meg kellett birkóznia a történészek által még vitatott kérdéssel, s ez helyenként egyoldalú általánosításhoz vezet.

Az annotációk önmagukban jók, bizonyos irodalmi igényvel készültek; de vigyázni kellett volna, hogy egymáshoz is szervesen illeszkedjenek, hogy az annotációk egymásutánjában az információk logikus rendben legyenek: mert nemcsak műveket ajánlunk, hanem az egész témát egységesen. Példának egy apróbb hibát: Bates három egymás után következő regényének ismertetése független egymástól s csak az utolsó — éppen az utolsó — mondja meg, ki is az író.

Horváth Tibor

Könyvbarát-nap Tarpán.
Jobboldalt Szentiványi Kálmán író

AZ IDEGEN NEVEK KIEJTÉSE

Pascal = Pászkal

Hans Fallada = Hansz Fallada

Jorge Amado = Zsorzse Amádo

Rudolf Petershagen = Rudolf Pétersz-
hagen

Soler Puig = Szoler Puig

William Faulkner = Villiem Fóknör

František Behounek = Frantisek
Behunek

SZOCIALISTA CIMÉRT KÜZDŐ BRIGÁDOT alakítottak a Dunai Vasmű Vörösmarty Könyvtárának dolgozói. A könyvtár öt dolgozójának tervei és vállalásai között képzési-továbbképzési felajánlások, az üzemben végzett kulturális munkáról készíthető feljegyzések, a József Attila mozgalom segítése és könyvkiállítások szerepelnek. A brigád tagjai ezeken kívül 10 óra társadalmi munkát is vállaltak.

TIZENKÉT SZOCIALISTA BRIGÁDDAL áll szerződéses kapcsolatban a Villamosgép- és Kábelgyár szakszervezeti könyvtára, mely a szerződés révén 123 új állandó olvasóra számít. Szeretné elérni azt is, hogy a vállalások értékelése során vegyék figyelembe a kulturális felajánlások teljesítését. A könyvtár terveiben író — szocialista brigádtag találkozó is szerepel. (Villamosgép)

KORSZERŰSÍTÉSRE az idén is több Szabó Ervin kerületi könyvtárban kerül sor, többek között Óbudán a 8. sz., az V. kerületben a 14. sz., Zuglóban a 18. sz. könyvtárban. A helyiségek bővítésével ugyancsak kedvezőbb kölcsönzési és szabad válogatási lehetőséget teremtenek az Újpesti 41. sz., a Rákoskeresztúri 36. sz. és a Kálvária téri, 44. sz. kis olvasói számára. A 2. sz., Sallai utca gyermekkönyvtárban átépítéssel, tágasabb helyiségek kialakításával oldják meg az átszervezést. (Sz. E. K.)

A SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR TÚLZSÚFOLT KÖZPONTI RAKTÁR- ÉS DUPLUMRÉSZELEGEINEK kedvezőtlen helyzetét nagyban enyhíti majd a Fővárosi Tanács által kiutalt raktárépület.

A XI. kerületi Lágymányosi lakótelepen levő, kb. 100—120 ezer kötet elhelyezésére alkalmas helyiségek hosszú időre enyhítik a kerületi könyvtárak fölösanyagának elhelyezési gondját is. (Sz. E. K.)

AZ ÜLLŐI ÚTI JÓZSEF ATTILA (volt Valéria) lakótelepen is lesz Szabó Ervin könyvtár. A tervek szerint 1963-ban felépülő könyvtár a legkorszerűbb elvek szerint készül, és kb. 400 m² alapterületű lesz. (Sz. E. K.)

RÖVID IDEJE NYÍLT MEG a IX. kerületi 39. sz. Szabó Ervin könyvtár 1. sz. fiókja a Tűzoltó utcában. Eddig több mint 200 felnőtt- és gyermekolvasó iratkozott be ebbe a kis ferencvárosi könyvtárba. (Sz. E. K.)

BUDAFOK—RÓZSAVÖLGY LAKOSSÁGA számára Szabó Ervin kölcsönzóállomás létesült az ottani MSZMP alapszervezési helyiségében; Pesthidegkút községben is megindult a könyvkölcsönzés az ottani párthelyiségben. (Sz. E. K.)

LEGÚJABB KÖNYVEINK JEGYZÉKE címmel negyedévenkénti gyarapodási jegyzékek kiadását kezdte meg a Szentgotthárdi Járási Könyvtár. A sokszorosított kiadvány beosztása a következő: szépirodalmi művek, ismeretterjesztő művek (társadalomtudományi irodalom, természettudományos irodalom, műszaki irodalom, mezőgazdasági irodalom, egyéb ismeretterjesztő művek), ifjúsági- és meséskönyvek, ifjúsági ismeretterjesztő könyvek. A jegyzék külön felsorolja a csak helyben olvasható műveket is.

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÖNYVTÁR a Minisztertanács 1952. május 14-én kelt határozatával lett nyilvános könyvtárrá. A tiszéves jubileum alkalmából Vértes György, az Országgyűlési Könyvtár igazgatója házi ünnepség keretében adta át a törzsgárda-jelvényeket azoknak a munkatársaknak, akik legalább tíz éve dolgoznak a könyvtárban. A törzsgárda tagjainak nevében Vasas István szb. titkár, segédkönyvtáros köszöntötte meg a jelvényt és az azzal járó jutalmat.

Az Országgyűlési Könyvtár törzsgárda-jelvényét a jövőben is megkapják azok a dolgozók, akik elérik a tizesztendő szolgálati időt. (T. J.)

JÚNIUSBAN MEGNYÍLT a Győri Kisfaludy Károly könyvtár átalakított szabadpolcos kölcsönzőhelyisége. Az új típusú fémállványokkal felszerelt kölcsönzőben 20 000 kötet áll az olvasók rendelkezésére. A műszaki könyvek iránt érdeklődők számára külön kutatószoba biztosítja a zavartalan olvasási lehetőséget. Az átalakítás során tiszszemélyes folyóirat-olvasót is létesítettek a közönség számára. (M. Gy.)

AZ ÜNNEPI KÖNYVHÉT szép eredménnyel zárult Győrött. A megyei könyvtár kezdeményezésére a könyvhét rendezvényeit a Győri Múcsarnokban tartották meg, ahol a könyvkiállítást sok érdeklődő tekintette meg. A május 27-én tartott megnyitói ünnepségen a Múcsarnok zsűfólásig megették, és a résztvevők nagy érdeklődéssel hallgatták az Írószövetség képviselőtében megjelent Mesterházi Lajos Kossuth-díjas író előadását.

A könyvheti kiállítás során a megyei könyvtár olvasószolgálat a Múcsarnok helyiségében kölcsönző szolgálatot tartott, ahol az érdeklődőknek a legújabb könyvheti könyveket kölcsönözték. A jó propaganda nyomán egy hét alatt 100 olvasóval növekedett a könyvtár olvasótábor. (M. Gy.)

A SZIGETKÖZI LIPÓT községben Mesterházi Lajos Kossuth-díjas és Erdélyi József író vett részt a könyvheti ünnepségeken. A művelődési házban tartott megnyitón a falu apraja, nagya hallgatta érdeklődéssel az írókat, és a hétszáz lelkes kis faluban egy nap alatt 1200 Ft értékű könyvet vásároltak meg. (M. Gy.)

SOPRONBÓL MISKOLCRA KÜLTÖZIK A VOLT SELMECHÁNYAI KÖNYVTÁR

A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Európa, sőt a világ egyik legrégebbi műszaki könyvtárának, a hajdani selmechányai bányászati és kohászati akadémiának nagyértékű könyveivel gyarapodik. A ritkaságokban gazdag gyűjteményt 1920-ban Sopronban helyezték el. Miután a soproni főiskola bányász- és kohászkarát korábban a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemhez csatolták, most sor kerül az időközben műemlékké nyilvánított, mintegy 30 000 kötetes selmechányai könyvtár átköltöztetésére is. A könyvtár egyldős az 1735-ben Selmechányan alapított bányatiztképző iskolával, amelyet 1770-ben Mária Terézia emelt akadémiai rangra. Az 1500-as évek kiadványaitól kezdve több mint négy évszázad műszaki irodalmát foglalja magában, s gazdag tárháza a korabeli bányászati, kohászati, pénzüverést, csillagászatot és egyéb mesterségeket, tudományágakat tárgyaló munkáknak. Az első, 9000 kötetes szállítmány már megérkezett Sopronból Miskolcra.

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

ТАРНАИ Нандор: Как мы помогаем местным сельскохозяйственным производственным кооперативам в их повседневной работе;

ВЕГЕР Имре: Международная конференция по библиотечной классификации в Будапеште;

Государственный совет по делам библиотек преобразован в Государственный совет по делам библиотек и документации;

ГЕРЕ Дюла: Наши библиотеки хорошеют;

ХОРВАТ Виктор: Публичные читальные залы газет в Польше;

Итоги работы сетей профсоюзных библиотек за 1961 г.;

МАРТОН Тиборне: О работе технического отделения районной библиотеки.

FROM THE CONTENTS

Nándor Tarnai: How to Help the Everyday Work of the Local Farmers' Co-operatives;

Imre Weger: International Conference of Classification in Budapest;

The National Library Council's Transformation into National Library and Documentation Council;

Gyula Geró: Improving Libraries;

Viktor Horváth: The Polish Public Newspaper Reading Rooms;

The 1961 Results of the Trade Union Library Systems;

Mrs. Tibor Marton: Experiences in the Technical Department of a Branch Library.

AUS DEM INHALT

Nándor Tarnai: Wie unterstützen wir die Alltagsarbeit der örtlichen LPG;

Imre Weger: Internationale Konferenz in Budapest über die Fragen der Klassifikation;

Die Umorganisation des Landesrates für Bibliothekswesen in einem Lande für Bibliotheks- und Dokumentationswesen;

Gyula Geró: Bibliotheken, die sich verschönern;

Viktor Horváth: Die öffentlichen Zeitungslesäle in Polen;

Die Arbeitsergebnisse der Netze der Gewerkschaftsbibliotheken im Jahre 1961;

Frau Tibor Marton: In der technischen Abteilung einer Zweigstelle der Hauptstädtischen Bibliothek.

KÖNYVTÁRI SZAKCIKKEINK SZERZŐI

Bényei József, a Hajdú-Bihari Napló munkatársa; **Bertók László,** a Nagyatádi Járási Könyvtár munkatársa; **Czurda János,** a SZOT Eszakkalatonai Üdülési és Szanatóriumi Igazgatóságának munkatársa; **Dümmérth Dezső,** a budapesti Egyetemi Könyvtár munkatársa; **Fekete Péterné,** az Egri Megyei Könyvtár munkatársa; **Gadó György,** a Népszabadság archívumának munkatársa; **Geró Gyula,** A Könyvtáros olvasószerkesztője; **Horváth Viktor,** az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője; **Kisfaludi Sándor,** a Hazafias Népfront

Országos Központjának munkatársa; **Magyar Józsefné,** a Kaposvári Megyei Könyvtár munkatársa; **Marton Tiborné,** a IV. ker. 28. sz. Szabó Elvín Könyvtár munkatársa; **Szabó András Endre,** az Állami Könyvterjesztő Vállalat munkatársa; **Sz. Szabó László,** a Debreceni Városi Könyvtár vezetője; **Szöllősy Kálmán,** a Pécsi Városi Könyvtár vezetője; **Tarnai Nándor** községi könyvtáros Mágocs, Baranya megye; **Vargha Balázs,** a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; **dr. Weger Imre,** a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának munkatársa.

Ára : 4 Ft

A VÁRPALOTAI Bányász Művelődési Ház Könyvtárában

Cikkünket lásd a 382. oldalon. Jánosi Ferenc felvételei

A könyvtár egyszemélyes olvasóasztalokkal berendezett szabadpolcos terme. Bal oldalt a használaton kívül helyezett kiadó-ablak látható

A kölcsönző sarok. A kép bal oldalán az akvárium, jobb oldalán az egyszerű megoldású „ruhatári rész” fogasa